

การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรเพื่อควมมีประสิทธิภาพ:
ศึกษกรณีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

วันนพ สมจินตนากุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2553

**Reorganization toward Efficiency: Case Study of the Department of
Special Investigation**

Wannop Somchintanakul

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School, Dhurakij Pundit University**

2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรเพื่อควมมีประสิทธิภาพ: ศึกษากรณีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
ชื่อนักศึกษา	วันนพ สมจินตนากุล
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่มีลักษณะเป็นคดีพิเศษ กล่าวคือ รับผิดชอบในการดำเนินคดีเกี่ยวกับคดีอาญาที่มีความซับซ้อน มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ระบบเศรษฐกิจการคลังของประเทศ หรือมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ เป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ทั้งนี้ในการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากจะใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังมีการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นการเพิ่มอำนาจในการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีพิเศษมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมพิเศษมีประสิทธิภาพ มีทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน โดยมุ่งอำนวยความสะดวกยุติธรรมด้วยความสุจริต โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาแก่ประชาชน ทำให้สังคมได้รับการป้องกันให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมร้ายแรงต่างๆ

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะเห็นได้ว่าการมีรูปแบบองค์กรในลักษณะขององค์กรราชการทั่วไปที่อยู่ในความควบคุมดูแลของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายรัฐบาล ทำให้เกิดผลดีและผลเสียหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นอิสระขององค์กรที่ปราศจากการแทรกแซง หลักประกันการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กร รวมทั้งการใช้อำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรกรมสอบสวนคดีพิเศษให้มีรูปแบบองค์กรที่เหมาะสมเพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการศึกษาพบว่า ลักษณะโครงสร้างองค์กรของกรมสอบสวนคดีพิเศษในปัจจุบันยังมีปัญหาหลายประการ คือ

(1) ทิศทางการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีการปรับเปลี่ยนหลายครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนผู้บริหารหลายคน ทำให้การทำงานของผู้นปฏิบัติตามนโยบายต่างๆ ของผู้บริหารแต่ละคนเกิดความไม่ชัดเจนและต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารงานในภาพรวมของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

(2) การถูกแทรกแซงและถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานให้แก่ผู้มีอำนาจ ทั้งนี้เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษมีผู้บังคับบัญชาหลายระดับทั้งที่เป็นฝ่ายข้าราชการประจำและฝ่ายการเมือง ดังนั้น โอกาสที่จะถูกแทรกแซงในรูปแบบและวิธีการต่างๆ จึงเกิดขึ้นได้ง่าย

(3) การดำเนินงานมีขั้นตอน ระเบียบปฏิบัติและสายการบังคับบัญชาที่มากตามระบบราชการ ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวและล่าช้า

(4) การจัดรูปแบบโครงสร้างภายในของหน่วยงานที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากมีที่ทำการอยู่ในส่วนกลางที่เดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับภารกิจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่จะต้องรับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร

(5) การขาดสถาบันการฝึกอบรมที่จะทำการฝึกอบรมเรื่องเฉพาะด้าน เช่น คดีอาชญากรรมพิเศษ ให้แก่บุคลากรได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นสถาบันในการศึกษาวิเคราะห์วิจัย เพื่อสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

(6) การขาดระบบสนับสนุนงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เช่น ด้านนิติวิทยาศาสตร์ และข้อมูลที่จะต้องใช้ในการประกอบสำนวนการสอบสวน

(7) ข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณและการบริหารงานบุคคล

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเสนอแนวทางปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังนี้ องค์กรประกอบ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) บทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) การกำหนดคุณสมบัติของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ การให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาร่วมสอบสวน หรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ การปรับปรุงโครงสร้างภายใน การจัดทำระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กร และระบบงานสนับสนุนต่างๆ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่ การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ การสนับสนุนข้อมูลที่เป็นในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ รวมทั้งการสนับสนุนเรื่องงบประมาณและการบริหารงานบุคคล ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขทั้งในด้านรูปแบบโครงสร้างองค์กรและการใช้อำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามข้อเสนอแนะดังกล่าวจะสามารถทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

Thesis Title	Reorganization toward Efficiency: Case Study of the Department of Special Investigation
Author	Wannop Somchintanakul
Thesis Advisor	Dr.Pheeraphan Phalusuk
Department	Law
Academic Year	2009

ABSTRACT

The Department of Special Investigation has powers and duties covering the investigation of special criminal case, that is, it is responsible for charging complicated criminal case having acute impact on public order and morale, national security, national financial system or such criminal case manifested as transnational offence or committed by organized crime or involved by an influential person. The investigation process done by the Department of Special Investigation is not only based on the authority provided by the provisions of the Criminal Procedure Code but also those provided by the Special Case Investigation Act B.E. 2547 which enhance the investigation power by special procedures. This is to ensure that prevention and suppression of special crime shall be done more effectively and clearly while integrity, transparency, fairness and accountability are upheld in administering criminal justice and to establish public confidence while the whole society is protected from serious crimes.

However, from the past operation of the Department of Special Investigation, it can be seen that its organization has a pattern similar to that of other government agencies, that is, it is under the supervision and regulation of the administrative power or government which has resulted in certain advantages and disadvantages especially on the issue of its independency without any intervention, guarantee for the staff's operation and exercise of investigation power affecting the performance of the Department of Special Investigation. This study is therefore aimed at examining the background and problems and obstacles of the Department of Special Investigation including possibility of changing the Department of Special Investigation to a more suitable organizational pattern to achieve better performance.

From the study, it indicates that current organizational structure of the Department of Special Investigation reflects some problems as follows:

(1) The direction of the operation of the Department of Special Investigation has been changed many times due to changes of its executives and thus causing reluctance and discontinuance in implementing the policy given by different executive and having led to affect the overall administration of the Department.

(2) It has been interfered and abused by powerful persons as the Department of Special Investigation is regulated by different levels of command both permanent civil servant and political officer and thus more likely to be interfered in various manners and methods.

(3) The operation is carried out under the procedures, rules and regulation and chain of command applied in general bureaucratic administration which may pose some inflexibility and delay.

(4) The organization of the Department may be improperly designated as there is only one central office which is not consistent with its mission in investigating special case nationwide.

(5) There is no training institute for specific field such as special criminal case in order to systematically and continually provide training for its personnel including having a role in research and development for innovation and body of knowledge in relation to special case investigation.

(6) There is a lack of supporting system for special case investigation e.g. forensic science and database for preparing the case file.

(7) Limitations on expenditure and human resource management

Therefore, in order to solve such problems, it is proposed by this study to improve organizational structure and roles, powers and duties of the Department of Special Investigation on the following issues: composition, roles, power and duties of Special Case Board, roles powers and duties of Special Case Inquiry Official, qualification of the Director-General of the Department of Special Investigation, possibility of allowing public prosecutor or judge advocate to participate in investigation process with Special Case Inquiry Officer, improvement of organization, preparation of rules and regulations for organizational management and other assisting systems of the Department of Special Investigation e.g. forensic science, support of necessary information for special case investigation as well as financial and human resource

management support. It is assumed that the improvement of organizational structure and exercise of power of the Department of Special Investigation based on such proposals will enable the Department of Special Investigation to pursue its objective more efficiently.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของ อาจารย์ ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข ที่ได้ให้แนวความคิดและให้คำปรึกษา ตลอดจนรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล ที่รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจน อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวา และอาจารย์ยงยุทธ ศรีสัตยาชน ที่รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนจึงกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอขอบคุณความช่วยเหลือและการให้ความร่วมมือจากเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ รุ่น 48 และผู้ร่วมงานที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ทุกท่าน

วันนพ สมจินตนากุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ณ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2. ความเป็นมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	7
2.1 ความเป็นมาในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ	7
2.2 ความจำเป็นของการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ	12
2.2.1 ปัญหาความล่าช้าและความซ้ำซ้อนของระบบงาน	13
2.2.2 ปัญหาประสิทธิภาพของการสอบสวนและความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่	13
2.2.3 ปัญหาระบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนปกติ	13
2.3 บทบาทและภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	14
2.3.1 กรมสอบสวนคดีพิเศษมีบทบาทภารกิจ (พันธกิจ).....	15
2.3.2 ขอบเขตการปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	15
2.3.3 บทบาทและภารกิจที่เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานเดิม	16
2.4 อำนาจและหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ	16
2.5 ลักษณะของคดีพิเศษ	23
2.6 คณะกรรมการต่างๆ และบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	26
2.6.1 คณะกรรมการคดีพิเศษ	26
2.6.2 คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ.....	28
2.6.3 บุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.7 อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547	34
2.8 ภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	36
2.9 สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษในปัจจุบัน	38
2.9.1 ประเด็นการกำหนดจุดยืนในการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	38
2.9.2 ประเด็นการปรับปรุง โครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับภารกิจ	39
2.9.3 ประเด็นการพัฒนาบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	41
2.9.4 ประเด็นระบบการแจกจ่ายสำนวนการสอบสวนและสำนวนการตรวจสอบ ข้อเท็จจริง.....	42
3. การศึกษาโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา	43
3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดรูปแบบองค์กรของรัฐ	43
3.1.1 องค์กรราชการ.....	45
3.1.2 องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ	49
3.2 โครงสร้างองค์กรที่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย	56
3.2.1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.....	56
3.2.2 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	59
3.3 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....	68
3.3.1 ความเป็นมาของการจัดตั้งสำนักงาน ป.ป.ส.....	68
3.3.2 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....	70
3.3.3 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของ สำนักงาน ป.ป.ส.	71
3.3.4 วิสัยทัศน์และพันธกิจของ สำนักงาน ป.ป.ส.	78
3.4 โครงสร้างองค์กรที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ	78
3.4.1 องค์กรที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	78
3.4.2 องค์กรที่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.....	87
3.4.3 องค์กรที่มีอำนาจการสอบสวนคดีอาญาในสหราชอาณาจักร	89
3.4.4 องค์กรที่มีอำนาจสอบสวนในประเทศญี่ปุ่น	91

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. บทวิเคราะห์การศึกษารูปแบบองค์กรที่เหมาะสมของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	100
4.1 การวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของรูปแบบองค์กรในปัจจุบันของ กรมสอบสวนคดีพิเศษที่เป็นส่วนราชการ	101
4.1.1 ข้อดี	103
4.1.2 ข้อเสีย	108
4.2 กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการถูกแทรกแซง	112
4.2.1 การแทรกแซงจากภายนอก	112
4.2.2 การแทรกแซงจากภายใน	113
4.2.3 รูปแบบและวิธีการแทรกแซง	116
4.2.4 ผลกระทบจากการแทรกแซงที่มีขอบ	122
4.3 การเปรียบเทียบรูปแบบโครงสร้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับองค์กร ที่มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนทั้งภายในและต่างประเทศ	123
4.3.1 ความเป็นอิสระขององค์กร	123
4.3.2 หลักประกันการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	127
4.3.3 การใช้อำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน	127
4.3.4 การควบคุมการดำเนินงานขององค์กรโดยคณะกรรมการ	130
4.3.5 โครงสร้างขององค์กร	132
4.3.6 การจัดระบบสนับสนุนงานสืบสวนสอบสวนคดี	132
4.4 การวิเคราะห์โครงสร้างและรูปแบบองค์กรที่เหมาะสมของกรมสอบสวน คดีพิเศษ	133
4.4.1 การกำหนดหลักประกันความเป็นอิสระของบุคลากรในกรมสอบสวน คดีพิเศษ	133
4.4.2 การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่กรมสอบสวนคดีพิเศษ	135
4.4.3 การพัฒนาระบบรูปแบบการบริหารงานภายในของกรมสอบสวน คดีพิเศษ	137
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	139
5.1 บทสรุป	139

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.1 ผลดี.....	141
5.1.2 ผลเสีย.....	142
5.2 ข้อเสนอแนะ	143
บรรณานุกรม.....	148
ประวัติผู้เขียน.....	154

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญที่เป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยกระบวนการยุติธรรมจะมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การอำนวยความยุติธรรมทั้งทางแพ่ง อาญา ปกครอง และการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบอยู่หลายหน่วยงาน หน่วยงานหลักประกอบไปด้วย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ และทนายความ แม้จะมีหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายหน่วย ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ต้องทำหน้าที่ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันเป็นระบบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่ในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรม คือ องค์กรต่างๆ แยกกันอยู่อย่างกระจัดกระจาย มีลักษณะแบ่งแยกกันทำงานไม่ขึ้นต่อกัน ขาดการประสานงานทั้งในเรื่องของการปฏิบัติและข้อมูล ทำให้การพัฒนาและอำนวยความยุติธรรมที่ควรจะเป็นระบบ มีประสิทธิภาพรวดเร็ว โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ให้เห็นได้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการยุติธรรมแขนงต่างๆ ที่ผ่านมายังไม่แพร่หลายมากนัก ต่อมาจึงได้มีการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทั้งในด้านรูปแบบองค์กรและกระบวนการทำงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการทำหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรแต่ละองค์กรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีแนวโน้มของการพัฒนาไปสู่การจัดระบบโครงสร้าง ให้ไปสู่รูปแบบของงานเฉพาะด้านมากขึ้น เช่น ระบบศาลในปัจจุบันมีการจัดระบบศาลให้เป็นศาลชำนาญพิเศษมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลาย นอกจากนี้ยังมี การกำหนดวิธีพิจารณาความที่เหมาะสมสำหรับคดีแต่ละประเภท¹ และภายหลังเริ่มมีการนำเสนอ

¹ คณะกรรมการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา. (2539). รายงานการประชุมทางวิชาการและสรุปผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง กระบวนการยุติธรรมและพัฒนาขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยุติธรรมทางอาญาและแพ่ง. หน้า 4.

แนวคิดเรื่องผู้ชำนาญการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (มืออาชีพ-Professionalization) ในการสอบสวนคดีอาญามาใช้ ซึ่งกระบวนการยุติธรรมขั้นตอนแรกๆ ที่ถือว่าเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมคือ “การสอบสวน”² โดยผู้ที่รับผิดชอบทำหน้าที่ในการสอบสวน ได้แก่ พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ การสอบสวนของพนักงานสอบสวนทั้งสองหน่วยงานจะมีกระบวนการทำงานที่เหมือนกัน คือ การค้นหาข้อเท็จจริงด้วยการสืบสวนสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน การตรวจค้นจับกุม การควบคุมตัวผู้ต้องหา และการมีความเห็นทางคดีว่าจะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา และโดยที่ระบบกฎหมายของประเทศไทยเป็นระบบกล่าวหา พนักงานสอบสวนจึงเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากการสอบสวนได้กระทำด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้องหรือการรวบรวมพยานหลักฐานไม่ครบถ้วน ก็จะส่งผลกระทบต่อขั้นตอนการพิจารณาในชั้นของพนักงานอัยการและในชั้นศาล ทำให้เกิดผลเสียต่อระบบกระบวนการยุติธรรมในภาพรวมทั้งหมด

กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้กำหนดให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามและควบคุมคดีพิเศษที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคม ความมั่นคง และความปลอดภัย โดยดำเนินการเฝ้าระวัง สืบสวน สอบสวนหาข้อเท็จจริงและดำเนินคดี เพื่อปกป้องรักษารายได้ของรัฐ ป้องกันปราบปรามขบวนการทุจริต รวมทั้งป้องกันปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยสรุปจะเห็นได้ว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษจะรับผิดชอบสืบสวน สอบสวนในคดีที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรง มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมที่มีผู้กระทำเป็นองค์กรหรือเป็นขบวนการ อาชญากรรมที่กระทำโดยอาชญากรที่มีความรู้หรือมีอิทธิพล อาชญากรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาชญากรรมที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ การกระทำความผิดทุจริตคอร์รัปชันและอาชญากรรมร้ายแรงอื่นๆ ดังนั้น สามารถกล่าวได้ว่าสาเหตุที่มีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมา ก็เพื่อรองรับการดำเนินคดีพิเศษข้างต้นดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจุบันสังคมโลกเจริญก้าวหน้าเป็น “สังคมสารสนเทศ” (Information Technology) “สังคมข่าวสารข้อมูล” (Information Society) โลกทั้งโลกจะเชื่อมต่อสัมพันธ์กันจนเป็นโลกไร้พรมแดน การติดต่อสัมพันธ์กันทั้งในทาง

² วิวัฒน์ ตรีธรรมากุล. (2544). สถาปบังคับตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญว่าด้วยการจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ. หน้า 3.

³ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545.

เศรษฐกิจ การค้า การเมือง การปกครอง การต่างประเทศ จึงโยงโยสลับซับซ้อนมากขึ้น เมื่อสังคมมีความเจริญมากขึ้น ปัญหาสังคมก็จะมีควมสลับซับซ้อนมากขึ้นด้วย การประกอบอาชญากรรมได้เปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบใหม่ๆ จากอาชญากรรมที่ใช้ความรุนแรง มีผู้เกี่ยวข้องไม่กี่คน และมีมูลค่าความเสียหายไม่มาก เป็นอาชญากรรมที่ก่อผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากและกระทบต่อระบบต่างๆ ของประเทศ เช่น ปัญหาของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในเกณฑ์สูง มีการกระทำผิดสลับซับซ้อน ยากแก่การสืบสวนจับกุม ผู้กระทำผิดมาลงโทษ ซึ่งในอนาคตคาดว่าปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับคดีพิเศษจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นไปอีก

ส่วนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีภารกิจรับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและคดีที่เป็นอาชญากรรมพื้นฐานที่มีผลกระทบในระดับชุมชนและท้องถิ่น เป็นคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน เช่น คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ คดียักยอกทรัพย์ คดีทำร้ายร่างกาย คดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายจราจร และกฎหมายรักษาความสงบเรียบร้อยอื่นๆ เป็นต้น นอกจากนี้ภารกิจที่ถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ การรักษาความปลอดภัยให้แก่พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และพระบรมวงศานุวงศ์

จากภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม แม้จะมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนเหมือนกันก็ตาม แต่ลักษณะของคดีความผิดมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะเป็นคดีใหญ่ที่มีความซับซ้อน มีมูลค่าความเสียหายมาก เป็นคดีที่มีผู้กระทำความผิดหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้มีอิทธิพล รวมทั้งเป็นคดีที่กระทบต่อระบบต่างๆ ของประเทศ ดังนั้น ในการดำเนินคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ควรจะได้กระทำโดยถูกต้องเพื่อตอบสนองต่อกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันองค์กรจะต้องมีความโปร่งใสเป็นองค์กรเปิด ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ มีการบริหารงานบุคคลที่มีอิสระการแต่งตั้งโยกย้ายมีความโปร่งใส สะอาด บริสุทธ์ ยุติธรรม และที่สำคัญที่สุดก็คือการมีหลักประกันความอิสระต่อการตัดสินใจสั่งคดี หรือมีความเห็นทางคดีโดยไม่อยู่ในความครอบงำหรือถูกแทรกแซงจากฝ่ายนโยบาย หรือฝ่ายการเมืองได้เพราะผู้กระทำผิดในคดีทางเศรษฐกิจนี้จะเป็นผู้มีอิทธิพลทางการเงิน มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจการเมือง ดังนั้น การจัดโครงสร้างองค์กรของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องทำให้มีอิสระมากที่สุด ทั้งนี้จะทำให้มีผลต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญาในขั้นก่อนฟ้อง (Pre-Trial Stage) ทั้งระบบดีขึ้นกว่าเดิม โดยคำนึงถึงคุณภาพที่เหมาะสมระหว่าง “หลักการควบคุมอาชญากรรม” (Crime Control) กับ “หลักนิติธรรม” (The Rule of Law)

ตอบสนองต่อผลสัมฤทธิ์ในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบอย่างแท้จริง และมีกระบวนการยุติธรรมที่สามารถอำนวยความสะดวกให้ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้กฎหมายอย่างแท้จริง⁴ ไม่เลือกปฏิบัติและไม่ตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนเสียความยุติธรรมไป และหากองค์กรมีความเป็นอิสระมากเท่าใดก็จะทำให้การตรวจสอบดำเนินคดีเป็นไปตามหลักนิติรัฐอย่างแท้จริง ในทางกลับกันหากองค์กรกรมสอบสวนคดีพิเศษถูกจัดตั้งแล้วกลายเป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการเมืองในการทำลายล้างฝ่ายตรงข้ามก็จะทำให้องค์กรนี้เป็นเครื่องมือที่มิอาจน่าไว้วางใจ และมีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้วและคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษก็ล้วนแต่เป็นคดีใหญ่ที่มีซับซ้อนและความสำคัญทั้งสิ้น

สำหรับกรมสอบสวนคดีพิเศษในช่วงเวลาที่ผ่านมาจะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชนและประชาชนว่าตกเป็นเครื่องมือของรัฐบาล มีการเลือกปฏิบัติในการดำเนินคดี รวมทั้งขาดความเป็นอิสระอย่างแท้จริงในการบริหารองค์กรและการดำเนินคดี ผลกระทบที่ตามมาคือประชาชนขาดความเชื่อมั่นในตัวองค์กรและหากองค์กรขาดความเป็นอิสระในการบริหารงานและถูกแทรกแซงได้ง่าย โดยเฉพาะในด้านการสืบสวนสอบสวนมากเท่าใดก็จะเกิดความเสียหายในคดีเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงควรที่จะมีการเลือกศึกษาปัญหาการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรเพื่อให้มีรูปแบบองค์กรที่เหมาะสมและมีความเป็นอิสระและปราศจากการถูกแทรกแซงมากที่สุด รวมทั้งเป็นองค์กรที่ทำงานได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยงานในการตรวจสอบที่เป็นกลางอย่างแท้จริงอันจะเป็นผลทำให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธาของประชาชนต่อองค์กรกรมสอบสวนคดีพิเศษและส่งผลถึงการดำเนินคดีที่กระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในการบริหารองค์กรและการปฏิบัติภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรูปแบบองค์กรต่างๆ ของรัฐ

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบถึงรูปแบบองค์กรของรัฐในประเทศต่างๆ ที่ทำหน้าที่ในการสอบสวน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น

⁴ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2541). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. หน้า 15.

1.2.4 เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรมสอบสวนคดีพิเศษให้มีรูปแบบองค์กรที่เหมาะสม มีความเป็นอิสระและปราศจากการถูกแทรกแซง ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

แม้ว่าพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กรมสอบสวนคดีพิเศษรับผิดชอบในการดำเนินคดีเกี่ยวกับคดีอาญาที่มีความซับซ้อน มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ระบบเศรษฐกิจ การคลังของประเทศ หรือมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ เป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดอาญาที่มีผู้มีอิทธิพลเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ซึ่งจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาดังกล่าว แต่จากการปฏิบัติการกิจกรรมสอบสวนคดีพิเศษที่ผ่านมายังถูกแทรกแซงและครอบงำจากฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการเมืองหรือจากผู้มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดความยากลำบาก ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น หากกำหนดให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีรูปแบบองค์กรของรัฐที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีความเป็นอิสระในด้านการบริหารคดีอย่างแท้จริง ก็จะทำให้สามารถปฏิบัติภารกิจหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ไม่ถูกครอบงำ หรือแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองหรือข้าราชการประจำระดับสูงหรือผู้มีอิทธิพลต่างๆ ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งประชาชนก็จะเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษามุ่งศึกษาถึงการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ สังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบของส่วนราชการทั่วไปให้เป็นองค์กรของรัฐที่มีรูปแบบองค์กรที่เหมาะสม มีความเป็นอิสระและปราศจากการถูกแทรกแซง ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยทางกฎหมาย (Legal Research) โดยผู้เขียนใช้วิธีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร (Document Research) ด้วยวิธีการรวบรวมเอกสาร เช่น ระเบียบ กฎหมาย รายการสัมมนา และเอกสารทฤษฎี เช่น บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และ

ตำราทางวิชาการต่างประเทศที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว และข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ซึ่งการศึกษาดังกล่าว จะนำไปสู่การค้นพบว่าสามารถปรับเปลี่ยนกรมสอบสวนคดีพิเศษให้มีรูปแบบองค์กรที่เหมาะสมสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และดำรงอยู่ในการบริหารองค์กร และการดำเนินคดีตามภารกิจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.6.2 ทำให้ทราบถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งหลายเกี่ยวกับรูปแบบองค์กรของรัฐรวมทั้งแนวทางการบริหารจัดการสมัยใหม่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในองค์กร

1.6.3 ทำให้ทราบถึงโครงสร้าง และการบริหารจัดการองค์กรขององค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนในประเทศต่างๆ

1.6.4 ทำให้ทราบถึงผลของการปรับเปลี่ยนองค์กรของกรมสอบสวนคดีพิเศษกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้มีรูปแบบองค์กรที่เหมาะสม มีความเป็นอิสระและปราศจากการถูกแทรกแซง ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ความเป็นมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2.1 ความเป็นมาในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ

แนวคิดในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นในประเทศไทยนั้น ไม่ใช่ของใหม่แต่เป็นแนวคิดที่บุคคลในกระบวนการยุติธรรมได้เสนอและถกเถียงกันมานานแล้ว โดยมีทั้งแนวคิดสนับสนุนและคัดค้าน โดยเฉพาะในเวทีสัมมนาทางวิชาการที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวน มักจะมีการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาโดยเสนอให้มีการปฏิรูประบบ การสอบสวน โดยการให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวน หรือเสนอให้จัดตั้งกรมสอบสวนเฉพาะขึ้นในคดีที่สำคัญๆ บางประเภท เช่น คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมที่กระทบต่อความมั่นคง เป็นต้น ผู้ที่ผลักดันแนวคิดนี้ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา เช่น ศาสตราจารย์อมร จันทรสมบูรณ์ ศาสตราจารย์ประเทือง กิริติบุตร ศาสตราจารย์โกเมนทร์ ภัทรภิรมย์ เป็นต้น ฝ่ายคัดค้านที่สำคัญ ได้แก่ กรมตำรวจ

แนวคิดในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความชัดเจนขึ้นในปี พ.ศ. 2538 ทั้งนี้เพราะปัญหาประสิทธิภาพของการสอบสวนมีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะความล้มเหลวของการสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น คดีปั่นหุ้น คดีฉ้อโกงและขี้ยกอกในสถาบันการเงิน คดีฉ้อโกงประชาชน เป็นต้น ประกอบกับมีแรงผลักดันที่สำคัญจากการปฏิรูปทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ. 2535

หลักฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ปรากฏชัดเมื่อระหว่างวันที่ 27-31 มีนาคม พ.ศ. 2538 คณะกรรมาธิการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา ได้จัดสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมและเรื่องพัฒนาการขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง โดยได้ระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการในวงการนิติศาสตร์ เช่น ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรี ศาสตราจารย์มารุต บุนนาค ประธานรัฐสภา นายมีชัย ฤชุพันธ์ ประธานวุฒิสภา นายประมาธ ชันชื้อ ประธานศาลฎีกา รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพชรศิริ คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ ดร.ประธาน วัฒนวานิช คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี ศาสตราจารย์อมร รักษาสัตย์ ผลจากกร

ระดมความคิดเห็นในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการดังกล่าว คณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา ได้เสนอให้ปรับโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ โดยเสนอให้จัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นในโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ดังกล่าวด้วย

นอกจากนั้น เมื่อเดือนตุลาคม 2541 คณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา ได้จัดสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การจัดองค์กรในการบริหารงานยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผลจากการระดมความคิดเห็นในที่ประชุมสัมมนาดังกล่าวได้เสนอให้กระทรวงยุติธรรมใหม่เป็นศูนย์กลาง (Focal Point) ของการบริหารงานยุติธรรม โดยคณะกรรมการฯ เสนอให้กระทรวงยุติธรรมใหม่มีภารกิจที่สำคัญดังนี้

1) เป็นองค์กรหลักในการบริหารกระบวนการยุติธรรมในทุกลำดับชั้น ตั้งแต่ชั้นก่อนฟ้องไปจนถึงชั้นบังคับคดี ตลอดจนดำเนินการในการพัฒนาทางเลือกอื่นๆ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง นอกจากนี้ที่มีอยู่ในกระทรวงยุติธรรม (Alternative Dispute Resolutions)

2) เป็นองค์กรหลักในการกำหนดนโยบายระดับชาติในการบริหารงานยุติธรรม โดยคำนึงถึงสัมฤทธิ์ผลของกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม มิใช่ในภาพของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

3) เป็นองค์กรหลักในการศึกษาค้นคว้าและวิจัย เพื่อพัฒนากฎหมายและการบริหารงานยุติธรรม รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนบุคลากรของกระบวนการยุติธรรม

4) เป็นองค์กรหลักในการดำเนินงานกฎหมายให้กับรัฐบาลและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน

คณะกรรมการฯ ได้เสนอโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ตามภารกิจดังกล่าวโดยเสนอให้จัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษในโครงสร้างดังกล่าว

ในส่วนของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลนั้น พบว่า ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 59/2541 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2541 แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาโครงสร้างกระทรวงยุติธรรม โดยมีศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธานคณะกรรมการฯ ได้สรุปแนวคิดและเป้าหมายในการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงยุติธรรม ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 มาตรา 75 ที่บัญญัติให้รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน

ต่อมาเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2541 คณะทำงานกำหนดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมได้เสนอแนวทางปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมเสนอต่อคณะกรรมการฯ โดยเสนอให้มีการ

ปรับปรุงกระทรวงยุติธรรมใหม่ตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว และเสนอให้จัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นในโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ แต่ให้เป็นองค์กรอิสระขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้มีคำสั่งที่ 342/2542 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2542 แต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมความพร้อมของกระทรวงยุติธรรมก่อนและหลังแยกศาลออกจากกระทรวง โดยมีรองปลัดกระทรวงยุติธรรมฝ่ายบริหารเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่จัดทำโครงการแบ่งส่วนราชการและการบริหารงานบุคคล จัดทำกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ จัดทำงบประมาณและทรัพย์สินของกระทรวงศึกษา และเสนอแนะแนวทางการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงยุติธรรม

จากผลการศึกษาของคณะกรรมการชุดต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ได้เสนอให้จัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นโดยส่วนใหญ่เสนอให้อยู่ในโครงสร้างใหม่ของกระทรวงยุติธรรม แต่ก็มีบางคณะที่เสนอให้เป็นหน่วยงานอิสระสังกัดรัฐสภา แต่แนวความคิดดังกล่าวที่ให้หน่วยงานอิสระสังกัดรัฐสภาที่ตกไปเนื่องจากคณะกรรมการส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้กระทรวงยุติธรรมเป็นจุดเชื่อมและเป็นศูนย์กลางในระบบของกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด ประกอบกับการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษให้อยู่ในสังกัดของกระทรวงยุติธรรมจะดำเนินการในการจัดตั้งได้ง่าย และคล่องตัวกว่าเป็นหน่วยงานอิสระ นอกจากนี้ ได้มีบุคลากรจากกระบวนการยุติธรรมแขนงต่างๆ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังนี้

1) ความเห็นของอัยการ

นายเข้มชัย ชุตินวงศ์ อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานอัยการที่ปรึกษา ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการสอบสวน โดยมุ่งเน้นที่ประสิทธิภาพและความเป็นธรรมในกระบวนการสอบสวน โดยมีความเห็นว่าเมื่อศาลยุติธรรมแยกออกไปเป็นอิสระแล้ว กระทรวงยุติธรรมใหม่จะต้องมีหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่สร้างพนักงานสอบสวนที่เป็นมืออาชีพโดยไม่เน้นการใช้อำนาจหรือมาตรการบังคับแต่เน้นการรวบรวมพยานหลักฐานโดยใช้วิทยาการ หน่วยงานสอบสวนพิเศษนี้จะต้องทำงานใกล้ชิดกับพนักงานอัยการ ในลักษณะการประสานงานกัน และควรรับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาที่สลับซับซ้อน เช่น คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมข้ามชาติ⁵

2) ความเห็นของคณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรมวุฒิสภา

ความเห็นของคณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรมวุฒิสภาได้สรุปความเห็นเป็นรายงานสรุปผลการสัมมนา เรื่อง การจัดองค์กรในการบริหารงานยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ว่าเห็นควรจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษในสังกัดกระทรวงยุติธรรม

⁵ คณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา. เล่มเดิม. หน้า 188.

โดยให้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีความผิดเฉพาะเรื่อง เช่น คดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คดีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นต้น โดยให้มีการยกร่างกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติขึ้น โดยเฉพาะ โดยไม่กระทบถึงอำนาจสอบสวนเดิม ทั้งนี้ อาจจะมีโอนพนักงานสอบสวนเดิมที่มีคุณสมบัติขั้นต้นที่มีคุณสมบัติหรือจากพนักงานอัยการ และรับเข้ามาใหม่บางส่วนแต่จะต้องเข้ามาศึกษาอบรมหลักสูตรการสอบสวนคดีพิเศษโดยเฉพาะเจาะจงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจะได้ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษในการสอบสวนคดีอาญา

3) ความเห็นของอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

นายสุทัศน์ เงินหมื่น อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้แสดงความเห็นโดยส่งบทความประกอบการสัมมนา เรื่อง ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษหน้าซึ่งจัดโดยสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2541 ณ โรงแรมสยามซิตี้ โดยตอนหนึ่งในบทความดังกล่าวระบุว่า กระทรวงยุติธรรม ขณะมีนายอุดม เฟื่องฟูง อธิบดีผู้พิพากษา ศาลอุทธรณ์ เป็นประธานกรรมการและได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ ดังนี้

(1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะเป็นรัฐมนตรีที่ต้องรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมควบคู่กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะเป็นผู้รับผิดชอบทางการเมืองต่อรัฐสภาและประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานยุติธรรมทั้งทางอาญาและทางแพ่ง โดยเฉพาะการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(2) โครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ ควรมีหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม คือ สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นหน่วยงานอิสระและสำนักงานสอบสวนพิเศษเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่โดยมิให้ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานตำรวจแต่ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีภารกิจในด้านสืบสวนสอบสวนหรือดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดที่ต้องอาศัยการประสานงาน อาศัยความร่วมมือของทุกๆ ฝ่าย โดยเฉพาะคดีที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงอย่างร้ายแรง คดีอาชญากรรมข้ามชาติ คดีอาญาทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม คดีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ซึ่งมีได้ อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรทั้งสอง⁶

ต่อมารัฐบาลชุด พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายเร่งรัดการตราและแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมืองและการบริหารราชการ

⁶ สุทัศน์ เงินหมื่น. (2541). โฉมหน้ากระทรวงยุติธรรมใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญ. หน้า 3.

แผ่นดินในส่วนของการทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการตั้งแต่นายสุวิทย์ คุณกิตติ นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา นายจาตุรนต์ ฉายแสง ได้สานต่อนโยบายเร่งรัดในการปรับโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ต่อเนื่องกันมา โดยในส่วนของนายจาตุรนต์ ฉายแสง ได้นำเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมความพร้อมในการจัดทำโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมเสนอคณะรัฐมนตรีให้อนุมัติ คณะกรรมการฯ ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน และผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเช่น สำนักงานประมาณ สำนักงาน ก.พ. อัยการสูงสุด เลขานุการสำนักงาน ป.ป.ง. เลขานุการสำนักงาน ป.ป.ส. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น เป็นกรรมการ โดยให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่เตรียมความพร้อมของกระทรวงยุติธรรมภายใต้กรอบภารกิจที่ปรับเปลี่ยนใหม่เกี่ยวกับเรื่องโครงสร้างภายในกฎหมาย อัตรากำลัง สถานที่และงบประมาณให้แล้วเสร็จก่อนที่จะมีผลบังคับใช้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 และให้ตั้งอนุกรรมการหรือคณะทำงานได้ ซึ่ง ครม. อนุมัติ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2545

ต่อมาคณะกรรมการเตรียมความพร้อมฯ ได้มีคำสั่งที่ 1/2545 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2545 แต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม 4 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานนโยบายการยุติธรรม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ แม้ต่อมาจะได้มีการเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอีกหลายครั้ง เช่น ร.ต.อ.ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และต่อมาเป็น นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา อีกครั้ง แต่รัฐมนตรีทุกท่านก็ได้ผลักดันให้เร่งจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษมาโดยตลอด

ต่อมาเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2545 พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มีผลใช้บังคับโดยผลของกฎหมายนี้มีหน่วยงานใหม่เกิดขึ้นในกระทรวงยุติธรรมพร้อมกัน 4 หน่วยงาน คือ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานกิจการยุติธรรม และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และโอนกรมราชทัณฑ์จากกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จากสำนักนายกรัฐมนตรีมาสังกัดกระทรวงยุติธรรม

ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยในส่วนองกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้นพระราชกฤษฎีกากำหนดให้รับโอนทรัพย์สิน งบประมาณ หนี้ สิทธิ ภาระผูกพัน และอัตรากำลังของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เฉพาะที่เกี่ยวกับกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ให้โอนบางส่วนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ในที่สุดกรมสอบสวนคดีพิเศษก็ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยสมบูรณในสมัยของ ร.ต.อ. ประชัช เปี่ยมสมบูรณ เมื่อได้มีกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งมีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 โดยกำหนดอำนาจหน้าที่และกำหนดโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ⁷ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2545 เรื่อง การขอให้ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจไปช่วยราชการหรือปฏิบัติงานเตรียมการรองรับการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม ใหม่ โดยในส่วนของกระทรวงยุติธรรมได้ขอให้ข้าราชการจากหน่วยงานต่างๆ จำนวน 23 คน ทั้งนี้รวมผู้เขียนด้วย มาช่วยราชการเพื่อเตรียมการปฏิบัติงานตามโครงการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ต่อมาสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 839/2545 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2545 และคำสั่งที่ 840/2545 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2545 ให้ข้าราชการทั้งหมดที่ไปช่วยราชการดังกล่าวสำรองราชการ ซึ่งถือว่าเป็นกรณีแรกที่มีการสำรองราชการ ข้าราชการตำรวจที่ไปช่วยราชการ

โดยสรุปการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 75 กำหนดให้รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน
2. พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 กำหนดให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2545
3. พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ให้อำนาจรัฐมนตรีเจ้าสังกัดออกกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการและกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมในสังกัด
4. กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2545 มีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545
5. พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2547 กำหนดให้มีคณะกรรมการคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ประเภทของคดีพิเศษ และวิธีการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

⁷ สุทธิ สุขยิ่ง. (2547). กระบวนทัศน์ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมคดีพิเศษและบทบาทของส่วนราชการในการป้องกันและปราบปรามการอาชญากรรมในมิติใหม่. หน้า 1-4.

2.2 ความจำเป็นของการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ในอดีตที่ผ่านมากระบวนการยุติธรรมทางอาญาในงานสืบสวนสอบสวน ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมร้ายแรงที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้อย่างทันท่วงที ทั้งนี้มีสาเหตุหลักอยู่ 3 ประการ คือ

2.2.1 ปัญหาความล่าช้าและความซ้ำซ้อนของระบบงาน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในงานสืบสวนสอบสวนปกติที่เป็นอยู่จะเป็นการปฏิบัติงานและแบ่งส่วนความรับผิดชอบกันเป็นส่วนๆ เช่น ในคดีปิ่นหุ่น คดีจะเริ่มต้นจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือสำนักงาน กสท. พบว่ามีผู้กระทำความผิดก็จะเริ่มตรวจสอบ และรวบรวมพยานหลักฐานสรุปสำนวน ซึ่งจะใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูล พยานหลักฐานและพยานบุคคลจนเสร็จสมบูรณ์ ก็จะไปร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนของกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ (สศก.) ก็จะเริ่มต้นสอบสวนรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐานและพยานบุคคลใหม่ เพื่อให้เป็นสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ซึ่งก็จะใช้เวลาทำสำนวนระยะหนึ่ง และเป็นสำนวนที่ซ้ำซ้อนกับสำนวนของ กสท. จากนั้นพนักงานสอบสวนก็จะส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณาทำคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง พนักงานอัยการก็ต้องใช้เวลาตรวจสอบ หรืออาจจะขอให้สอบสวนพยานบุคคลหรือรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม ก็จะทำให้เสียเวลานั้นเข้าไปอีก ซึ่งอันที่จริงข้อมูล หลักฐาน พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ตั้งแต่ขั้นต้นก็เป็นพยานชุดเดียวกันนั่นเอง แต่ระบบงานมีความซ้ำซ้อน ทำให้ล่าช้า และสิ้นเปลืองทรัพยากรเป็นอย่างยิ่ง

2.2.2 ปัญหาประสิทธิภาพของการสอบสวนและความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่

ด้วยเหตุที่คดีที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรง มีความยุ่งยากซับซ้อน และคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีวิชาชีพ และใช้เทคนิคขั้นสูงในการกระทำความผิด มักจะมีปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดี และมักจะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาดำเนินการ และจะต้องมีระบบงานที่กระชับรวดเร็ว มีเทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อปราบปรามอาชญากรรมที่ร้ายแรงได้ในทันท่วงที แต่ระบบปัจจุบันไม่สนองความต้องการดังกล่าว เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องรับผิดชอบคดีทั่วไปทุกประเภท และใช้วิธีการสอบสวนแบบเดียวกันในทุกประเภทคดีการสร้างผู้เชี่ยวชาญ และระบบงานที่มีประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวน เพื่อควบคุมอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษดังกล่าว จึงไม่ตอบสนองเท่าที่ควร และไม่ทันต่อการพัฒนาของอาชญากรรม

2.2.3 ปัญหาระบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนปกติ

งานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยจะกล่าวถึงปัญหาโครงสร้างของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะปัญหาเรื่องตำแหน่งและชั้นยศของข้าราชการตำรวจ ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนอย่างยิ่ง โดยปกติแล้วพนักงานสอบสวนจะเริ่มที่ตำแหน่งรองสารวัตร ยศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรี ถึงร้อยตำรวจเอก และจากนั้นจะขึ้นตำแหน่งสารวัตร และรองผู้กำกับ ยศตั้งแต่พันตำรวจตรี ถึงพันตำรวจโท หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พนักงานสอบสวน (สบ.1) และพนักงานสอบสวน (สบ.2) แต่หลังจากนั้นจะต้องมีการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้นจากผู้กำกับขึ้นไป สอดคล้องกับยศตั้งแต่พันตำรวจเอกซึ่งจะต้องมีการโยกย้ายเปลี่ยนสายงานกันอย่างมากมายตามชั้นอาวุโสของตำแหน่งงาน โดยมักจะพ้นจากการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบไป ดังนั้น พนักงานสอบสวนในระบบปกติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงเป็นผู้มีชั้นยศจากร้อยตำรวจตรี ถึงพันตำรวจโท ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ในระยะหนึ่งโดยประมาณ 10-15 ปี จากนั้นบุคลากรเหล่านี้ก็จะพ้นจากการทำงานสอบสวนไปในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอื่นหาเป็นเช่นนั้นไม่ กล่าวคือ พนักงานอัยการที่ดี ผู้พิพากษาก็ดี การปฏิบัติหน้าที่ในคดีของแต่ละคนจะมีต่อเนื่องนับแต่แรกเริ่มไปโดยตลอด ความเชี่ยวชาญจึงเกิดการสะสมประสบการณ์ยิ่งขึ้น โดยลำดับ ดังนั้น การมีพนักงานสอบสวนรับผิดชอบในคดีพิเศษ โดยไม่มีระบบชั้นยศและตำแหน่งดังเช่นข้าราชการตำรวจ จึงเป็นความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

2.3 บทบาทและภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

สืบเนื่องจากสถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาด้านเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมการเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการก่ออาชญากรรม ซึ่งพัฒนาจากการใช้ความรุนแรง เป็นอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่ามหาศาล ส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก การใช้เทคโนโลยีคุณภาพสูงและช่องว่างของกฎหมายปิดบังความผิดของตน มีอิทธิพลและเครือข่ายองค์กร โยงใยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้ยากต่อการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี จึงต้องมีการจัดตั้ง กรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้น โดยอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “DEPARTMENT OF SPECIAL INVESTIGATION” มีชื่อย่อว่า “DSI” ซึ่งมีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านต่างๆ พัฒนารูปแบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรหนึ่งซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ในการปฏิรูประบบราชการ ทำให้ประชาชนและประเทศชาติได้รับความเป็นธรรมและประโยชน์สูงสุด

2.3.1 กรมสอบสวนคดีพิเศษมีบทบาทภารกิจ (พันธกิจ) ดังต่อไปนี้⁸

2.3.1.1 ดำเนินการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษ กล่าวคือ อาชญากรรมที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

2.3.1.2 พัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบ ระบบ รูปแบบ วิธีการ และมาตรการในการป้องกัน และควบคุมอาชญากรรมที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

2.3.1.3 พัฒนาโครงสร้าง และการบริหารจัดการองค์กร

2.3.1.4 พัฒนาศักยภาพในการเสริมสร้างศักยภาพในด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และขวัญกำลังใจ

2.3.1.5 ประสาน ส่งเสริม สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ทั้งภายในและต่างประเทศ

2.3.2 ขอบเขตการปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ⁹

2.3.2.1 การป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษ ซึ่งได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องกับ อาชญากรรมข้ามชาติ องค์กรอาชญากรรม รวมทั้งอาชญากรรมอื่นๆ ที่สร้างความเสียหายและส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้ โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในสังคมได้ทราบตระหนักไม่หลงผิดไปกระทำความผิดและการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดคดีพิเศษ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ อันเป็นการปราบปรามการกระทำความผิด

2.3.2.2 พัฒนาระบบ รูปแบบ วิธีการ และมาตรการในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษ การแก้ไขปรับปรุงรูปแบบและวิธีการปฏิบัติงานให้เท่าทันกับสถานการณ์ และแนวโน้มของอาชญากรรมพิเศษ ด้วยการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้ในการป้องกัน ตรวจสอบ และตรวจพิสูจน์การกระทำความผิด มีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบและมีมาตรฐาน เช่น ข้อมูลบุคคล แผนประทุษกรรม สถิติคดี และมูลค่าความเสียหาย หมายอาญา จำนวนการสอบสวน เป็นต้น

2.3.2.3 พัฒนาศักยภาพในการเสริมสร้างศักยภาพในด้านความรู้ ความสามารถ และขวัญกำลังใจ โดยพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ของบุคลากรให้เท่าทันกับสถานการณ์และแนวโน้มของการกระทำความผิดที่มีการพัฒนารูปแบบตลอดเวลา ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

⁸ ชาติ เพ็งศิษฐ์. (2550). พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547. หน้า 34.

⁹ สุรพล ไตรเวทย์. (2549). การสอบสวนคดีพิเศษ. หน้า 75.

ในการทำงานด้วยการฝึกอบรมในด้านการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ จรรยาบรรณในวิชาชีพ การส่งเสริมให้มีการศึกษาและวิจัย การให้คำตอบแทนและการจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม

2.3.2.4 ประสานความร่วมมือในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษ จากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนทั้งภายในและต่างประเทศ โดยประสานความร่วมมือกับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสารและการช่วยติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด ประสานความร่วมมือกับตำรวจสากล FBI และหน่วยงานต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด การโอนตัวนักโทษ และส่งผู้ร้ายข้ามแดน การประชาสัมพันธ์ภารกิจและผลการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ การจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและแสดงความคิดเห็นจากประชาชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแจ้งข่าวสารคดีพิเศษจากประชาชน

2.3.3 บทบาทและภารกิจที่เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานเดิม

กองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (ปศท.) หรือเดิมคือ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ (สศก.) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปฏิบัติภารกิจเพียงป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมพิเศษเท่านั้น นอกจากนี้ในการดำเนินคดีความผิดบางประเภทยังรับผิดชอบเฉพาะคดีที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น หากแต่บทบาทภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้น นอกจากจะต้องดำเนินการป้องกันปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษอื่นๆ ที่ต้องอาศัยความสามารถ ความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านเพิ่มขึ้น ได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และคดีความผิดอาญาอื่นๆ ที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ หรือที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม โดยมีขอบเขตความรับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร

2.4 อำนาจและหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ¹⁰

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 กำหนดภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษไว้โดยละเอียด ดังนี้

¹⁰ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545.

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 ฉ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎหมายไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันปราบปราม และควบคุมคดีพิเศษที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความปลอดภัย โดยดำเนินการเฝ้าระวังสืบสวน สอบสวน หาข้อเท็จจริงและดำเนินคดีเพื่อปกป้องและรักษารายได้ของรัฐ ป้องกันปราบปรามขบวนการทุจริตและสร้างผลกระทบให้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติโดยให้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(2) ป้องกัน ปราบปราม สืบสวน สอบสวนคดีพิเศษ ตามกฎหมายและตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษประกาศกำหนดหรือตามมติของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ

(3) ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ

(4) จัดให้มีการศึกษา อบรม พัฒนาระบบงานการสืบสวนและสอบสวน พัฒนาความรู้และการประเมินสมรรถภาพการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และข้าราชการสอบสวนคดีพิเศษ

(5) ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาที่เป็นคดีพิเศษ

(6) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานทางกฎหมายและระเบียบที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 2. ให้แบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังต่อไปนี้

- (1) สำนักเลขานุการกรม
- (2) สำนักงานกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ
- (3) สำนักการเงินการธนาคาร
- (4) สำนักคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

- (5) สำนักทรัพย์สินทางปัญญา
- (6) สำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ
- (7) สำนักคดีภาษีอากร
- (8) สำนักคดีอาญาพิเศษ
- (9) สำนักเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ
- (10) สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ

ข้อ 3. ส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) สำนักงานเลขาธิการกรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทั่วไปของกรมสอบสวนคดีพิเศษและราชการอื่นที่มีได้แยกให้เป็นหน้าที่ของกรมหรือส่วนราชการใดโดยเฉพาะ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวให้รวมถึง

- (ก) ปฏิบัติงานสารบรรณของกรม
- (ข) ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวกและเลขานุการกรม
- (ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุ อาคารสถานที่และยานพาหนะของกรม
- (ง) จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของกรม
- (จ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- (ฉ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านงานนโยบายและแผนของกรม
- (ช) ดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรม ความรู้ ความก้าวหน้า และผลงานของกรม
- (ซ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(2) สำนักกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (ก) ติดต่อบริการประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานต่างประเทศด้านความช่วยเหลือและร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การโอนตัวนักโทษ และการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับชาวต่างประเทศ
- (ข) ติดต่อบริการประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานต่างประเทศด้านความช่วยเหลือและร่วมมือในด้านการศึกษาฝึกอบรมและดูงาน ณ ต่างประเทศ

(ค) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดด้านอาชญากรรมระหว่างประเทศ

(ง) ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดด้านอาชญากรรมระหว่างประเทศ

(จ) ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ

(ฉ) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

(ช) ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผนงาน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ

(ซ) ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐาน และของกลางในคดี

(ฌ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(3) สำนักการเงินการธนาคาร มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางคดีการเงินการธนาคาร

(ข) ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีการเงินการธนาคาร

(ค) ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีการเงินการธนาคาร

(ง) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

(จ) ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผนงาน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางคดีการเงินการธนาคาร

(ฉ) ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐาน และของกลางในคดี

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(4) สำนักคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

(๗) ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

(ค) ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

(ง) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปรามสืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

(จ) ดำเนินการวิเคราะห์วางแผนงานบริหารจัดการและประสานงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

(ฉ) ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(5) สำนักคดีทรัพย์สินทางปัญญา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปรามและสืบสวนผู้กระทำความผิดทางคดีทรัพย์สินทางปัญญา

(ข) ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีทรัพย์สินทางปัญญา

(ค) ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีทรัพย์สินทางปัญญา

(ง) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปรามสืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

(จ) ดำเนินการวิเคราะห์วางแผนงานบริหารจัดการและประสานงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางคดีทรัพย์สินทางปัญญา

(ฉ) ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(6) สำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปรามและสืบสวนผู้กระทำความผิดทางคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ

(ข) ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ

(ค) ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ

(ง) ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

(จ) ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผนงาน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ

(ฉ) ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(7) สำนักคดีภาษีอากร มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางคดีภาษีอากร

(ข) ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีภาษีอากร

(ค) ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีภาษีอากร

(ง) ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

(จ) ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผนงาน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางคดีภาษีอากร

(ฉ) ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐาน และของกลางในคดี

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(8) สำนักคดีอาญาพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมตามกฎหมายหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

(ข) ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการ

คลังของประเทศ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมตามกฎหมายหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

(ค) ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีอาญาพิเศษ

(ง) ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

(จ) ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผนงาน บริหารจัดการ และประสานงาน เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางคดีอาญาพิเศษ

(ฉ) ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(9) สำนักเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลตรวจสอบ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย กำกับ ดูแล สนับสนุน ส่งเสริมวางแผนและติดตามประเมินผลการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้พัฒนาระบบงานของกรม

(ข) ดำเนินการเกี่ยวกับการวางระบบ หรือพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ และการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของกรม

(ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ รูปแบบ เครื่องมือ และมาตรฐานการสำรวจ การจัดเก็บ การประมวลผล และการใช้ประโยชน์ข้อมูลหรืออุปกรณ์ของกรม

(ง) ดำเนินการเกี่ยวกับการติดตามข้อมูลทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

(จ) ดำเนินการตรวจพิสูจน์ทางอิเล็กทรอนิกส์และทางวิทยาศาสตร์ การถ่ายรูป และการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

(ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(10) สำนักพัฒนาและสนับสนุนการสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ เพื่อจัดทำและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรของกรม

(ข) ดำเนินการฝึกอบรมพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และข้าราชการของกรม

(ค) ดำเนินการเกี่ยวกับงานทางกฎหมายและระเบียบที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(ง) ดำเนินงานด้านการให้คำปรึกษา ตรวจสอบ รวบรวมกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของกรม

(จ) ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์และพัฒนานโยบาย ระบบ รูปแบบ และวิธีการด้านการสอบสวนคดีพิเศษ

(ฉ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานสื่อสารของกรม

(ช) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานสรรพาวุชและคลังอาวุธของกรม

(ซ) ปฏิบัติงานทางด้านยุทธวิธีร่วมกับ หรือสนับสนุนหน่วยงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

(ฌ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

อำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษดังกล่าวมา เป็นอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในภาพรวม มิใช่รายละเอียดของการใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 สรุปได้ว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือ DSI ซึ่งย่อมาจาก Department of Special Investigation โดยมีวิสัยทัศน์เป็นองค์กรสหวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานเชิงรุก เพื่อป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมุ่งมั่นอำนวยความสะดวกตามกฎหมายให้กับสังคม ซึ่งมีเป้าประสงค์ลดความเสียหายทางเศรษฐกิจการคลังของรัฐ และเสริมสร้างความสงบสุข มั่งคั่ง และมั่นคงของประเทศไทยอย่างยั่งยืน ด้วยความเชี่ยวชาญพิเศษ โปร่งใส สุจริต เป็นที่เชื่อถือของประชาชนและองค์กรอื่นๆ ภายใต้อำนาจการบังคับของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คือ เกียรติศักดิ์ (Dignity) เชี่ยวชาญ (Specialty) และซื่อสัตย์ (Integrity) โดยมีค่านิยมร่วมกันคือ ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ มั่นคงต่ออุดมการณ์ ร่วมใจปฏิบัติงาน สร้างความเชี่ยวชาญพิเศษ

2.5 ลักษณะของคดีพิเศษ

ความผิดที่มีลักษณะเป็นคดีพิเศษ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 หมวดที่ 3 การสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ มาตรา 21 บัญญัติว่า

“คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ คดีความผิดทางอาญา ดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้และที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยการเสนอแนะของ กคพ. โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าวจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือ

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด

(2) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า สองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในคดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่ง จะต้องดำเนินการ โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือคดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความผิดบทอื่น หรือเรื่องอื่นด้วยและให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ

บรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้ว โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้ถือว่าการสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดด้วย”

โดยคดีความผิดทางอาญาลักษณะหนึ่งลักษณะใดดังกล่าวมานี้ ต้องเป็นความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติ 22 ฉบับ ที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีรายละเอียดของลักษณะการกระทำความผิดตามประกาศ กคพ. เรื่อง การกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ด้วย ซึ่งได้แก่

- (1) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
- (2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า
- (3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
- (4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์

รัฐ

- (5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์
- (6) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
- (7) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
- (8) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม
- (9) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
- (10) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า
- (11) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา
- (12) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตใน

ราชอาณาจักร

- (13) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน
- (14) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย
- (15) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด
- (16) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- (17) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- (18) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์
- (19) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
- (20) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- (21) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร
- (22) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

นอกจากความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติทั้ง 22 ฉบับนี้แล้ว ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติม ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดให้คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังต่อไปนี้ ซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) เป็นคดีพิเศษเพิ่มเติมจากบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

- (1) คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร
- (2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร
- (3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต
- (4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา
- (5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

โดยมีรายละเอียดของลักษณะการกระทำความผิดตามบัญชีท้ายประกาศ กคพ. ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2547) เรื่อง การกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

2.6 คณะกรรมการต่างๆ และบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2.6.1 คณะกรรมการคดีพิเศษ

คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ ส่วนกรรมการประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เจ้ากรมพระธรรมนูญ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย นายกสภานายความ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านเศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกฎหมาย อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน ทั้งนี้ให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษแต่งตั้งข้าราชการในกรมสอบสวนคดีพิเศษ จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
- (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมืองที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
- (5) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกสั่งให้พักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- (6) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะกระทำผิดวินัย
- (7) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(8) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(9) ไม่อยู่ในระหว่างต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มิให้ดำรงตำแหน่งใดๆ

(10) ไม่เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและยังไม่พ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันแต่งตั้ง

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒินอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว ยังพ้นวาระเมื่อมีเหตุดังนี้คือ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม

(5) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะมีความประพฤติเสื่อมเสีย บกพร่อง หรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ หรือหย่อนความสามารถ

คณะกรรมการคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของคดีพิเศษ

(2) กำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ

(3) มีมติเกี่ยวกับคดีความผิดทางอาญาอื่นเพื่อให้เป็นคดีพิเศษ โดยต้องใช้มติคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(4) กำหนดข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ตามที่มอบบัญญัติกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กคพ.

(5) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.

2547

(6) ให้ความเห็นชอบหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษ

(7) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 หรือที่มีกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กคพ.

(8) สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ได้

คณะกรรมการคดีพิเศษชุดปัจจุบัน (8 ก.พ. 2553) มีรายชื่อ ดังต่อไปนี้ คือ

1. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายกรัฐมนตรี

2. นายพีระพันธ์ุ สาลีรัฐวิภาค

3. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์
4. นายจุลสิงห์ วสันต์สิงห์
5. นายวิชัย ศรีขวัญ
6. นายศุภรัตน์ ควัฒน์กุล
7. พลตำรวจเอก ปทีป ตันประเสริฐ
8. คุณพรทิพย์ จาละ
9. พลโท สายชัย อรรถเกษม
10. นางธาริษา วัฒนเกษ
11. นายเดชอุดม ไกรฤทธิ์
12. พลตำรวจเอก วชิรฐ์ เดชบุญชร
13. นายสวัสดิ์ โชติพานิช
14. นายวีระพงษ์ รามากร
15. พลตำรวจเอก สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์
16. นายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์
17. พลตำรวจเอก ล้วน ปานรศทิพ
18. นางรวีพร คูหิรัญ
19. นายเรวัตี นำเฉลิม
20. นายขรรค์ พวงราช
21. นายประดิษฐ์ เอกมณี
22. นายจาริต เฟ็งคิชฐ์
23. พันตำรวจเอกณรงค์ เสวตนันท์

กรรมการและเลขานุการ

ผู้ช่วยเลขานุการ

2.6.2 คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.
- (2) ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
- (3) ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- (4) ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ
- (5) คณะบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือก

กันเองให้เหลือหนึ่งคน

(6) คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนทุกแห่ง ซึ่งเลือกตนเองให้เหลือหนึ่งคน

(7) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษในตำแหน่งระดับ 8 (ปัจจุบัน คือระดับชำนาญการพิเศษ) ขึ้นไป ซึ่งได้รับเลือกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษด้วยตนเองจำนวนสามคน

(8) ข้าราชการในกระทรวงยุติธรรมในตำแหน่งระดับ 9 (ปัจจุบัน คือ ระดับอำนวยการสูง หรือระดับเชี่ยวชาญ) ขึ้นไป ซึ่งมีไขข้าราชการในกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ปลัดกระทรวงยุติธรรม แต่งตั้งจำนวนสามคน

คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่ได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ นอกจากการพ้นวาระตามตำแหน่งแล้ว กรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษอาจพ้นจากตำแหน่งเมื่อมีกรณี ดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) พ้นจากการเป็นคณบดีหรือการเป็นข้าราชการในกระทรวงยุติธรรม
- (4) คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสาม ในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดให้พ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากการกระทำหรือมีพฤติกรรม ไม่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่กรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาของ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ย้ายพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไปดำรงตำแหน่งอื่นอันมิใช่การเลื่อนตำแหน่งให้ สูงขึ้นหรือย้ายประจำปี หรือเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัยหรือเป็นกรณีตกเป็น จำเลยในคดีอาญาที่ศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว
- (2) ไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีให้แก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ
- (3) ลงโทษทางวินัยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ให้ผู้บังคับบัญชาส่งความเห็นของตนพร้อมด้วยเหตุผลไปยังคณะกรรมการ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพื่อพิจารณาให้ความเห็นว่าคำสั่งนั้นเป็นไปโดยถูกต้องและเหมาะสม หรือไม่ การพิจารณาให้ความเห็น คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องกระทำให้แล้ว เสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้บังคับบัญชา ในกรณีที่คณะกรรมการ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีความเห็นแตกต่างไปจากความเห็นของผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา จะมีคำสั่งตามความเห็นของตนก็ได้แต่ต้องแสดงเหตุผลของการไม่เห็นด้วยกับความเห็นของ คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไว้ในคำสั่งด้วย นอกจากนี้ คณะกรรมการพนักงาน

สอบสวนคดีพิเศษ จะต้องสรุปผลการปฏิบัติงานและข้อสังเกตเสนอต่อรัฐมนตรีเมื่อสิ้นปีงบประมาณ ทั้งนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องสนับสนุนการจัดทำรายงานของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) ชุดปัจจุบัน (8 ก.พ.2553) มีรายชื่อ ดังต่อไปนี้ คือ

1. นายอนุสรณ์ สุขแสงทอง	(ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.)
2. นายอรรถพล ใหญ่สว่าง	(ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด)
3. พลตำรวจตรี ชาญ วัฒนธรรม	(ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ)
4. พลตรี สานิตย์ สร้างสมวงษ์	(ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ)
5. คณะบดีคณะนิติศาสตร์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	(อยู่ระหว่างการคัดเลือก)
6. คณะบดีคณะนิติศาสตร์สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน	(อยู่ระหว่างการคัดเลือก)
7. พันตำรวจเอก ทรงศักดิ์ รักศักดิ์สกุล	
8. พันตำรวจโท วีรวัชร เดชบุญญา	
9. พันตำรวจโท พงษ์พร พราหม์เสน่ห์	
10. นายวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ	
11. นางสาวรีนวดี สุวรรณมงคล	
12. นางชุจิรา กองแก้ว	

2.6.3 บุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

บุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มี 3 ประเภท คือ

- (1) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ
- (2) เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ
- (3) เจ้าหน้าที่อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ธุรการทั่วไป

บุคลากรที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษจะเป็นบุคลากรที่มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งแตกต่างจากข้าราชการพลเรือนทั่วไป รวมทั้งได้รับเงินเพิ่มพิเศษสำหรับตำแหน่งด้วย สำหรับเจ้าหน้าที่อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ธุรการทั่วไป จะมีคุณสมบัติเหมือนข้าราชการพลเรือนทั่วไป และไม่ได้รับเงินเพิ่มแต่อย่างใด ดังนั้น ในขั้นนี้ จึงกล่าวถึงคุณสมบัติพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ซึ่งทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เท่านั้น

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนแล้ว ต้องมีคุณสมบัติพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ คือ

ก. รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่าห้าปีในตำแหน่งเจ้าหน้าที่คดีพิเศษในระดับที่ อ.ก.พ.กรมสอบสวนคดีพิเศษ กำหนด

ข. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายและมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนับแต่วันที่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่าสามปีและดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือนสามัญระดับ 6 หรือดำรงตำแหน่งอื่นในหน่วยงานของรัฐที่เทียบเท่า ตามหลักเกณฑ์ที่ อ.ก.พ. กรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนด

ค. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางกฎหมายหรือสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่าห้าปีตามหลักเกณฑ์ที่ อ.ก.พ. กรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนด

ง. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางกฎหมายและมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่าสามปีตามหลักเกณฑ์ที่ อ.ก.พ. กรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนด

จ. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาใดสาขาหนึ่งและมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่าสิบปีตามหลักเกณฑ์ที่ อ.ก.พ. กรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนด

การบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนสามัญในตำแหน่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องมีคุณสมบัติดังที่กล่าวมาแล้ว และจะต้องผ่านการประเมินความรู้ความสามารถตามหลักเกณฑ์ที่ อ.ก.พ. กรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนดและต้องสำเร็จการฝึกอบรมตามหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษที่กรมสอบสวนคดีพิเศษจัดให้มีขึ้น และเมื่อบรรจุแต่งตั้งแล้วให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่ง¹¹ ดังนี้

- (1) ระดับ 10 เดือนละ 42,000 บาท
- (2) ระดับ 9 เดือนละ 41,000 บาท
- (3) ระดับ 8 เดือนละ 35,000 บาท
- (4) ระดับ 7 เดือนละ 30,000 บาท

¹¹ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 4.

(5) ระดับ 6 เดือนละ 20,000 บาท

เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ จะต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และต้องมีคุณสมบัติพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ คือ

ก. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโททางกฎหมายหรือปริญญาเอกทางกฎหมาย

ข. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายและสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ค. สำเร็จปริญญาตรีทางกฎหมายและปริญญาสาขาอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษอีกอย่างน้อยหนึ่งสาขาตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนด

ง. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาใดสาขาหนึ่ง และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่าสองปีตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนด

เจ้าหน้าที่คดีพิเศษที่ได้รับการแต่งตั้งก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งจะต้องเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่กรมสอบสวนคดีพิเศษจัดให้มีขึ้นด้วย

เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่ง¹² ดังต่อไปนี้

(1) ระดับ 8 เดือนละ 26,250 บาท

(2) ระดับ 7 เดือนละ 22,500 บาท

(3) ระดับ 6 เดือนละ 15,000 บาท

(4) ระดับ 3-5 เดือนละ 10,000 บาท

นอกจากบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีบุคลากรอีกประเภทหนึ่งซึ่งมิได้เป็นข้าราชการในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษ แต่เป็นผู้ที่มีบทบาทเข้ามาช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ ได้แก่

1) ที่ปรึกษาคดีพิเศษ

ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ให้อำนาจอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ แต่งตั้งบุคคลใดก็ได้ ไม่ว่าจะมาจากภาคเอกชนหรือภาครัฐเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ เมื่อเห็นว่าในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษในเรื่องใดๆ มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษขาดแคลนบุคลากรด้านดังกล่าวมาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้านคดี

¹² แหล่งเดิม. ข้อ 5.

ให้กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเฉพาะเรื่องดังกล่าว แต่ที่ปรึกษาคดีพิเศษมีหน้าที่เพียงให้คำปรึกษาในด้านคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากนี้ที่ปรึกษาคดีพิเศษมีสิทธิได้รับคำตอบแทนในการมาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

2) พนักงานอัยการหรืออัยการทหาร

เป็นกรณีที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษให้อำนาจคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) ให้ความเห็นชอบให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นเริ่มการสอบสวน เมื่อ กคพ. เห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดคดีพิเศษใดหรือประเภทใดเป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม หากเป็นคดีพิเศษที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน กฎหมายบังคับให้ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดี แต่ในการมาปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการหรืออัยการทหารในกรณีนี้ ไม่มีสิทธิได้รับคำตอบแทนเหมือนกับที่ปรึกษาคดีพิเศษ และในการสรุปความเห็นทางคดีในรายงานการสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานอัยการหรืออัยการทหาร ก็ไม่ต้องลงลายมือชื่อในการทำความเห็นทางคดีด้วย

3) เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่น

เป็นกรณีที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเสนอให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีคำสั่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อช่วยเหลือในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เมื่อรัฐมนตรีเห็นว่ามี ความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยเฉพาะและให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ สำหรับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่ได้รับการแต่งตั้ง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีนี้ จึงมีอำนาจตามกฎหมายเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษแล้วแต่กรณี แต่เมื่อทำงานคดีดังกล่าวสำเร็จแล้ว เจ้าหน้าที่รัฐนั้นก็ต้องกลับไปปฏิบัติหน้าที่ที่เดิมและไม่มีสถานะเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษอีกต่อไป เว้นแต่จะได้รับการแต่งตั้งเข้ามาทำงานคดีใดอีกเป็นการเฉพาะ ในการมาปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐกรณีนี้ไม่มีสิทธิได้รับคำตอบแทนเหมือนที่ปรึกษาคดีพิเศษ

2.7 อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีอำนาจดังต่อไปนี้

- 1) จัดหาลำมในการสอบพยานที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย (ม.13 วรรค 4)
- 2) สั่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามที่จัดหาให้ (ม.13 วรรค 5)
- 3) จัดหาลำมภาษามือ หรือจัดให้ถามตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร (ม.13 ทวิ วรรคแรก)
- 4) สั่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามภาษามือ (ม.13 ทวิ วรรค 2)
- 5) สั่งให้แพทย์ตรวจผู้ต้องหาในกรณีมีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้วิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ในระหว่างที่ทำการสอบสวน เสร็จแล้วให้เรียกแพทย์ผู้นั้นมาให้ถ้อยคำหรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด (ม.14 วรรคแรก)
- 6) มีอำนาจส่งตัวผู้ต้องหาไปยังโรงพยาบาลโรคจิต หรือมอบให้แก่ผู้อนุบาลผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาตามแต่จะเห็นสมควร (ม.14 วรรค 2)
- 7) รับผิดชอบที่กล่าวร้องทุกข์ในคดีอาญาทั่วไป (ม.123)
- 8) รับผิดชอบที่กล่าวร้องทุกข์ในคดีอาญาที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก ร่วมกับนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการ (ม.124)
- 9) มีอำนาจให้เจ้าพนักงานอื่นทำการแทน (ม.128)
 - (1) ส่งประเด็นไปให้พนักงานสอบสวน
 - (2) สั่งให้ผู้อยู่ได้บังคับบัญชาทำแทน ในสิ่งเล็กน้อยของการสอบสวนซึ่งกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้เจาะจงให้ทำด้วยตนเอง
- 10) ตรวจตัวผู้เสียหาย เมื่อผู้เสียหายยินยอม (ม.132)
- 11) ตรวจตัวผู้ต้องหา (ม.132)
- 12) ตรวจสอบสิ่งของ หรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ (ม.132)
- 13) ทำภาพถ่าย แผนที่ ภาพวาด จำลอง (ม.132)
- 14) พิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ ลายเท้า (ม.132)
- 15) บันทึกรายละเอียดซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดแจ่มกระจ่างขึ้น (ม.132)
- 16) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิดหรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยค้น (ม.132)

- 17) ออกหมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ (ม.132)
- 18) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบ หรือส่งมาดังกล่าวในข้อ 16 และ 17
- 19) ออกหมายเรียกผู้เสียหายให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมาย แล้วถามปากคำ (ม.133)
- 20) ออกหมายเรียกบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วถามปากคำ (ม.133)
- 21) ถามปากคำเด็กในฐานะผู้เสียหายหรือพยานร่วมกับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการ (ม.133 ทวิ)
- 22) จัดให้ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กชี้ตัวผู้ต้องหา (ม.133 ตริ)
- 23) ดำเนินการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ (ม.134)
- 24) จัดหาทนายความให้กับผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็ก (ม.134 ทวิ)
- 25) จับและควบคุมผู้ต้องหา หรือบุคคลใดซึ่งในระหว่างสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด (ม.136)
- 26) จัดการให้ จับ หรือควบคุมผู้ต้องหา หรือบุคคลใดซึ่งในระหว่างสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด (ม.136)
- 27) ปลดปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วย หรือปล่อยไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ในเรื่องนั้นๆ ก็ได้ (ม.136)
- 28) มีอำนาจสั่งมิให้ผู้ใดออกไปจากบ้านเรือนหรือสถานที่อื่นๆ ขณะทำการอยู่ในบ้านเรือนหรือในสถานที่อื่นๆ (ม.137)
- 29) มีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา (ม.138)
- 30) มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ (พรบ. สอบสวน ฯ ม.23)
- 31) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป (พรบ. สอบสวน ฯ ม.24)
- 32) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควร ทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม (พรบ. สอบสวน ฯ ม.24)

33) ค้นบุคคลที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ (พรบ. สอบสวน ฯ ม.24)

34) ค้นยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ (พรบ. สอบสวน ฯ ม.24)

35) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา (พรบ. สอบสวน ฯ ม.24)

36) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใดๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา (พรบ. สอบสวน ฯ ม.24)

37) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวในข้อ 24, 25, 26, 27, 28 (พรบ. สอบสวน ฯ ม.24)

38) ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร (พรบ. สอบสวน ฯ ม.25)

39) เก็บรักษาของกลาง (พรบ. สอบสวน ฯ ม.28)

2.8 การกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ กับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กรมสอบสวนคดีพิเศษรับผิดชอบสืบสวนสอบสวนคดีที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรงมีความยุ่งยากซับซ้อน และที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crimes) อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crimes) อาชญากรรมที่ผู้กระทำเป็นองค์กร (Organized Crimes) อาชญากรรมที่กระทำโดยอาชญากรที่มีความรู้ (White Collar Crimes) อาชญากรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ (IT Crimes) อาชญากรรมที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Crimes) และอาชญากรรมร้ายแรงอื่นๆ (Serious Crimes)

ส่วนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม (Social Order) และคดีที่เป็นอาชญากรรมพื้นฐาน (Street Crimes) ที่มีผลกระทบในระดับชุมชน

และท้องถิ่น เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ความผิดตามกฎหมายจราจร และกฎหมายรักษาความสงบเรียบร้อยอื่นๆ เป็นต้น

ทั้งนี้ ความรับผิดชอบใน Social Order และ Street Crimes ของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น ถือเป็นภารกิจหลัก (Core Business) ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเกี่ยวกับความสงบสุข และความปลอดภัยพื้นฐานในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนโดยตรง จึงเป็น Core Business ที่ต้องคงไว้ และสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนกรมสอบสวนคดีพิเศษควรได้รับการสนับสนุนให้มีความเชี่ยวชาญชำนาญในการสืบสวนสอบสวนคดีที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน และคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมข้ามชาติ¹³

อนึ่ง ตาม พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 6 กำหนดว่า “สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ
- (2) ดูแลควบคุมและกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- (3) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา
- (4) รักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของราชอาณาจักร
- (5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- (6) ช่วยเหลือการพัฒนาประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย
- (7) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตาม (1) (2) (3) (4) หรือ (5) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดความผิดทางอาญาขึ้นสำหรับการกระทำใดเป็นการเฉพาะ และตกอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติตาม (3) (4) หรือ (5) จะตราพระราชกฤษฎีกาโอนอำนาจหน้าที่ตาม (3) (4) หรือ (5) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดทางอาญาดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วน ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่

¹³ สุทธิ สุขยิ่ง. เล่มเดิม. หน้า 6.

อื่นใดก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ให้ข้าราชการตำรวจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติพ้นจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วน และให้ถือว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

2.9 สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษในปัจจุบัน

ตั้งแต่มีการก่อตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานนี้ได้ดำเนินการเกี่ยวกับภารกิจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาโดยตลอดในสถานะหน่วยงานของรัฐในสังกัดของกระทรวงยุติธรรม ก็ได้เกิดปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่หลายเรื่อง จนกระทั่งได้มีการรวบรวมสภาพปัญหาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในเรื่องของอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนและได้มีการจัดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ 8 (ปัจจุบัน คือ ระดับชำนาญการพิเศษ) ทั้งหมดที่เป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการขึ้นไป ประมาณ 100 คน เข้าร่วมสัมมนาเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนางานสอบสวนคดีพิเศษ ในระหว่างวันที่ 14-16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ณ โรงแรมบางกอก กอล์ฟ สปารีสอร์ท จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้เขียนก็ได้เข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้ด้วย ผลการสัมมนาสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ คือ

2.9.1 ประเด็นการกำหนดจุดยืนในการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2.9.1.1 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

- 1) นักการเมืองใช้กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นเครื่องมือในการทำงานให้แก่ตนเองและพวกพ้อง
- 2) ผู้บริหารระดับสูงทั้งในระดับกรมและระดับกระทรวงไม่ให้ความสำคัญต่อภารกิจหลักตามกฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ แต่มุ่งสนองตอบต่อผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลที่ให้คุณให้โทษต่อตนเอง ทำให้การทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการก่อตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ
- 3) การประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนไม่เข้าใจบทบาทและภารกิจที่ถูกต้องแท้จริงของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2.9.1.2 ผลกระทบที่เกิดจากปัญหา

1) กรมสอบสวนคดีพิเศษต้องรับคดีตามกระแสสังคมและตามการสั่งการของนักการเมือง ผู้มีอิทธิพล หรือผู้บริหารระดับสูง ซึ่งเป็นคดีอาญาที่ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ในการก่อตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2) มีการเลือกใช้นุคลากรที่สามารถตอบสนองข้อสั่งการได้ ทำให้ไม่ได้ใช้นุคลากรที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ ทำให้นุคลากรส่วนหนึ่งขาดขวัญกำลังใจและเกิดความแตกสามัคคีตามมา

3) การมุ่งเน้นคดีอาญาที่เป็นการถ่วงดุลตำรวจ ทำให้ขาดโอกาสและความร่วมมือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่งผลทำให้ปริมาณงานมากเกินกว่ากำลังบุคลากรที่มีอยู่

4) ทำให้ประชาชนคาดหวังว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษ จะสามารถแก้ไขปัญหาคดีทุกเรื่อง

5) ขาดโอกาสในการพัฒนานุคลากรให้เชี่ยวชาญตามภารกิจหลักที่รับผิดชอบ

2.9.1.3 วิธีการพัฒนา

1) จัดองค์กรให้เข้มแข็ง ปลอดภัยจากการถูกแทรกแซงให้มากที่สุด กล่าวคือให้องค์กรกรมสอบสวนคดีพิเศษมีความเป็นอิสระมากที่สุดในการสืบสวนสอบสวนและเพื่อป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้รับผลกระทบจากการแทรกแซงในรูปแบบต่างๆ

2) ปรับการทำงานให้สอดคล้องกับบทบาทภารกิจตามเจตนารมณ์ที่ก่อตั้งหน่วยงานขึ้นมา

3) พัฒนานุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและเป้าหมายของหน่วยงาน

4) ปรับปรุงระบบสนับสนุนภารกิจหลัก

5) ประชาสัมพันธ์บทบาทภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้อง

6) บูรณาการการทำงานกับภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับภารกิจตามอำนาจหน้าที่

7) ให้มีการทบทวนบทบาทและภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษอย่างต่อเนื่อง

2.9.2 ประเด็นการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับภารกิจ

2.9.2.1 สภาพปัญหา

1) การปฏิบัติงานในสำนักคดี โดยเฉพาะการบริหารงานคดี

(1) ยังไม่มีหลักประกันการทำงานให้กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพียงพอ เพราะอาจได้รับผลกระทบจากการทำงานในรูปแบบต่างๆ ได้ เช่น การถูกพิจารณาข้อบกพร่องในการทำงาน ทั้งที่เป็นเรื่องเพียงเล็กน้อย หรืออาจถูกพิจารณาแต่งตั้งให้ไปปฏิบัติหน้าที่อื่น เป็นต้น

(2) ผู้อำนวยการส่วน ไม่มีอำนาจหรือสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับการทำงานของชุดปฏิบัติการในภาพรวมของสำนัก เว้นแต่เป็นชุดปฏิบัติการที่ตนเองรับผิดชอบ

2) การสนับสนุนการทำงาน

(1) สำนักเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ มีโครงสร้างภายในที่ ทำให้ลักษณะงาน มีความหลากหลายไม่สอดคล้องกัน

(2) ไม่มีผู้รับผิดชอบหลักและสถานที่ในการเก็บรักษาของกลาง

(3) ไม่มีผู้รับผิดชอบหลักในการควบคุมผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าของสำนวนต้องควบคุมผู้ต้องหาด้วยตนเอง

(4) ขาดสถานที่ในการจัดเก็บสำนวน

(5) เครื่องมือเครื่องใช้สำนักงานที่สามารถเคลื่อนที่ได้และอุปกรณ์และเครื่องมือพิเศษยังไม่เพียงพอ

(6) การรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่

(7) การประสานงานต่างประเทศและการแปลเอกสารต่างประเทศยังไม่ทันต่อสถานการณ์

2.9.2.2 ผลกระทบที่เกิดจากปัญหา

ทำให้เกิดข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่หรือทำให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.9.2.3 วิธีการพัฒนา

1) สร้างหลักประกันและระบบคุ้มครองการทำงานให้กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้ชัดเจน และเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีต่างๆ

2) ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยการส่วนให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการสำนักในการบริหารงานคดีของสำนัก เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

3) ปรับปรุงหน่วยงานสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) ศูนย์ข้อมูลข่าวสารและทะเบียนประวัติ

(2) การคุ้มครองพยาน

(3) การเก็บรักษาของกลาง

(4) การจับกุมและควบคุมผู้ต้องหา ให้มีผู้รับผิดชอบเฉพาะและชัดเจน

- (5) หน่วยสนับสนุนเครื่องมือพิเศษ
- (6) การเก็บสำนวนการสอบสวน
- (7) การติดตามผลทางคดี
- (8) การพัฒนางานด้านวิเคราะห์และวิจัย
- (9) การจัดตั้งศูนย์สนับสนุนคดีพิเศษทั้งสี่ภาค ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อเป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ส่วนกลางที่เดินทางไปปฏิบัติงานในต่างจังหวัด

2.9.3 ประเด็นการพัฒนาบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2.9.3.1 สภาพปัญหา

- 1) อัตราบุคลากรที่จะปฏิบัติงานยังมีไม่เพียงพอ
- 2) บุคลากรมีคุณวุฒิและความรู้ความสามารถไม่ตรงกับงานที่ปฏิบัติ
- 3) บุคลากรที่มีความรู้ แต่ยังไม่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ และไม่แสวงหาความเชี่ยวชาญหรือไม่ใฝ่รู้
- 4) บุคลากรไม่เสียสละ ไม่มุ่งมั่นทุ่มเทกับงานในหน้าที่และมองเห็นกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นทางผ่านให้คุณสมบัติครบ เพื่อไปสู่อาชีพตำแหน่งที่ก้าวหน้ากว่า เช่น พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา เป็นต้น
- 5) บุคลากรขาดประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินคดี
- 6) บุคลากรขาดการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมาย ระเบียบ ปฏิบัติ ในงานที่รับผิดชอบหรือที่เกี่ยวข้อง
- 7) บุคลากรไม่เข้าใจในเป้าหมายของการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษอย่างแท้จริง ทำให้การปฏิบัติหน้าที่เบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายขององค์กร
- 8) บุคลากรขาดความสามัคคี

2.9.3.2 ผลกระทบที่เกิดจากปัญหา

บุคลากรไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อเป้าหมายที่จะต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.9.2.3 วิธีการพัฒนา

- 1) เพิ่มอัตรากำลังบุคลากร โดยการบรรจุแต่งตั้งบุคลากรให้เต็มตามตำแหน่งว่าง โดยให้ตรงกับงานและความรู้ความสามารถ
- 2) ฝึกอบรมบุคลากรใหม่ให้มีความรู้ความสามารถในด้านการสืบสวนสอบสวนกฎหมาย และงานที่เกี่ยวข้อง

- 3) สร้างแรงจูงใจในเรื่องค่าตอบแทนสภาพแวดล้อมสถานที่ทำงานและความเจริญก้าวหน้าในสายงานที่ปฏิบัติ
- 4) พัฒนาเรื่องระเบียบวินัยและการบังคับบัญชา
- 5) ละลายพฤติกรรมเดิมและหล่อหลอมให้เกิดความสามัคคี
- 6) ผู้บริหารทุกระดับควรจัดการประชุม โดยเน้นย้ำให้บุคลากรเข้าใจในปรัชญาและเป้าหมายขององค์กรอย่างแท้จริง

2.9.4 ประเด็นระบบการแจกจ่ายสำนวนการสอบสวนและสำนวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง

2.9.4.1 สภาพปัญหา

- 1) แจกจ่ายงาน โดยขาดการวิเคราะห์ลักษณะงาน กฎหมายที่เกี่ยวข้องและความรับผิดชอบของสำนัก ทำให้การแจกจ่ายงานไม่ตรงตามลักษณะงานที่รับผิดชอบของสำนักคดี
- 2) แจกจ่ายงานตามลำดับชุดปฏิบัติการ โดยไม่คำนึงถึงความเชี่ยวชาญของชุดปฏิบัติการ ทำให้งานไม่สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของชุดปฏิบัติการ
- 3) ขาดการวิเคราะห์ถึงความยุ่งยากของพยานหลักฐานในแต่ละเรื่องหรือแต่ละคดี ทำให้ปริมาณงานไม่เหมาะสมกับปริมาณกำลังบุคลากรในชุดปฏิบัติการ
- 4) ปริมาณงานที่แจกจ่ายไม่สมดุลกัน
- 5) ปริมาณในชุดปฏิบัติการไม่เหมาะสม
- 6) ในคดีหรือเรื่องใหญ่ๆ ยังขาดการบูรณาการการทำงานกันระหว่างชุดปฏิบัติการ

ปฏิบัติการ

2.9.4.2 ผลกระทบที่เกิดจากปัญหา

- 1) งานล่าช้า เนื่องจากต้องเสียเวลาในการศึกษาข้อกฎหมายและวิธีปฏิบัติ
- 2) ขาดความชำนาญในงาน
- 3) การปฏิบัติงานไม่เป็นระบบ
- 4) ผู้อำนวยการสำนักไม่สามารถตัดสินใจและพิจารณาถึงความเหมาะสมของงานของแต่ละชุดปฏิบัติการ

2.9.4.3 วิธีการพัฒนา

- 1) มีการประเมินความรู้ ความสามารถ ความถนัด และประสบการณ์ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ หากบุคคลใดไม่ผ่านการประเมินต้องเข้ารับการฝึกอบรม
- 2) พัฒนาให้บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และแจกจ่ายงานตามความเชี่ยวชาญ

- 3) จัดระบบการวิเคราะห์ กลั่นกรอง และตรวจสอบคดี ก่อนที่จะแจกจ่ายให้ชุดปฏิบัติการรับผิดชอบ ทั้งนี้ โดยให้สำนักคดีที่รับผิดชอบมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย
- 4) พัฒนาระบบงานแจกจ่ายมอบหมายคดี การติดตามผลการดำเนินงาน และการรวบรวมผลการดำเนินงาน โดยให้อำนาจกับผู้อำนวยการสำนักมีส่วนร่วมในการใช้ดุลพินิจด้วย
- 5) แก้ไขระเบียบการแจกจ่ายสำนวนให้เหมาะสมกับชุดปฏิบัติการ โดยไม่ใช้การเวียนไปตามลำดับชุดปฏิบัติการ

บทที่ 3

การศึกษาโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการ สืบสวนสอบสวนคดีอาญา

ในการพิจารณาการปรับปรุงโครงสร้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องศึกษาในเรื่องแนวคิดของการจำแนกประเภทหน่วยงานในภาครัฐต่างๆ ที่อยู่ในกำกับของฝ่ายบริหาร รวมทั้งการศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างองค์กรทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่มีลักษณะอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีเช่นเดียวกันกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ

3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดรูปแบบองค์กรของรัฐ

ในเบื้องต้นการพิจารณาว่าองค์กรหรือหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานของรัฐ มีหลักเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ คือ

1) ความสัมพันธ์กับรัฐ

(1) การจัดตั้ง

พิจารณาถึงที่มาของการจัดตั้ง เช่น กฎหมายที่ใช้ในการจัดตั้ง หากองค์กรใดจัดตั้งโดยกฎหมายมหาชน เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด ถือว่ามีความสัมพันธ์กับรัฐสูง แต่หากจัดตั้งโดยการจดทะเบียนบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชน ถือว่ามีความสัมพันธ์กับรัฐน้อย

(2) รูปแบบ

พิจารณาถึงประเภทของหน่วยงานที่ระบุไว้ในกฎหมายจัดตั้ง เช่น กำหนดว่าเป็นรัฐวิสาหกิจ กำหนดว่าเป็นนิติบุคคลที่มีส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจในกำกับของกระทรวง จะถือว่ามีความสัมพันธ์กับรัฐ แต่หากกำหนดว่าเป็นนิติบุคคลเท่านั้น จะถือว่าไม่มีความสัมพันธ์กับรัฐ

(3) การแต่งตั้งบุคลากรระดับสูง

พิจารณาว่ารัฐมีอำนาจหรือบทบาทในการแต่งตั้งคณะกรรมการและผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานนั้นๆ อย่างไร หรือไม่มีอำนาจแต่อย่างใด เช่น คณะกรรมการบริหารแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี ผู้บริหารสูงสุดต้องผ่านการสรรหาตามระเบียบกฎหมายใด เป็นต้น

(4) การกำกับดูแลของรัฐ

พิจารณาว่ารัฐมีบทบาทในการกำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานนั้นหรือไม่ อย่างไร เช่น อำนาจในการกำกับดูแลตามกฎหมาย การดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการ กำหนดนโยบาย การอนุมัติโครงการ อำนาจยับยั้งของรัฐมนตรี อำนาจวินิจฉัยชี้ขาดของคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

2) กิจกรรม

พิจารณาถึงกิจกรรมของหน่วยงานนั้น เป็นบริการสาธารณะหรือไม่ และเป็นบริการสาธารณะประเภทใด

3) งบประมาณหรือรายได้ของหน่วยงาน การค้าประกันหนี้

พิจารณาถึงแหล่งที่มาของงบประมาณและหรือรายได้หลักของหน่วยงานว่ามาจากแหล่งใด เป็นเงินงบประมาณของรัฐ หรือเป็นรายได้ที่หน่วยงานได้รับจากการดำเนินกิจกรรมหรือเป็นการสมทบเงินเข้ากองทุน เป็นต้น รวมทั้งพิจารณาว่ารัฐค้าประกันหนี้ของหน่วยงานนั้นหรือไม่ โดยยึดพระราชบัญญัติการบริหารหนี้สาธารณะ พ.ศ. 2548 เป็นหลักในการพิจารณา

4) สถานะของบุคลากร

พิจารณาว่าบุคลากรของหน่วยงาน มีสถานะอย่างไร เป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายใดหรือไม่ หรือเป็นลูกจ้างพนักงานที่ใช้สัญญาจ้างตามกฎหมายแรงงาน

5) วิธีการและระบบกฎหมายที่ใช้ในการทำกิจกรรม

พิจารณาถึงการดำเนินกิจกรรมหลักของหน่วยงานว่าหน่วยงานต้องใช้อำนาจรัฐบังคับฝ่ายเดียวเป็นหลักในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยงาน หรือใช้รูปแบบของสัญญาระหว่างหน่วยงาน

6) ความเป็นเจ้าของและอำนาจในการบริหารจัดการ

พิจารณาจากที่มาของการจัดตั้งเงินทุนประเดิมสัดส่วนของรัฐในการถือหุ้น อำนาจตัดสินใจในการบริหารจัดการ และการมีส่วนในการครอบงำกิจการ

ประเภทของหน่วยงานของรัฐในกำกับของฝ่ายบริหาร สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และหน่วยงานของรัฐรูปแบบใหม่ เช่น องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ เป็นต้น หน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงานจะมีรูปแบบและลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งในชั้นนี้ขอเสนอรูปแบบองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้เพียง 2 รูปแบบ เท่านั้น คือ องค์กรราชการ และ องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ

3.1.1 องค์การราชการ

องค์การราชการเป็นหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการกิจและให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ โดยอยู่ในความอำนาจและความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารของรัฐ การดำเนินงานต่างๆ โดยขององค์การราชการเป็นการใช้อำนาจพิเศษในทางการบริหารและใช้เงินงบประมาณของรัฐ

คำว่า “ราชการ” หรือ Bureaucracy มาจากคำว่า bureau และ cracy โดยคำว่า bureau เป็นคำในภาษาฝรั่งเศส หมายถึง โต๊ะเขียนหนังสือที่มีลิ้นชักใส่กระดาษ หรือหมายถึงการทำงานของหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งมีพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน ส่วน cracy มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า kratia ซึ่งแปลว่า ลัทธิการปกครองหรืออำนาจ ดังนั้น คำว่า bureaucracy จึงมีความหมายว่า การใช้อำนาจปฏิบัติงานราชการของรัฐ¹⁴ หรือการใช้อำนาจปฏิบัติงานราชการของหน่วยงานของรัฐบาลโดยอาศัยระเบียบและหลักเกณฑ์ตามกฎหมายเป็นหลัก ดังเช่น Max Weber นักสังคมวิทยาชื่อดัง ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

“ระบบราชการ” เป็นระบบที่เน้นถึงแบบแผนขององค์กร มีการจัดระดับชั้นการบังคับบัญชา โดยแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเพื่อความเหมาะสม มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างแจ่มชัด มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติราชการ โดยมีวินัยควบคุมความประพฤติของข้าราชการ รวมทั้งมีระบบการจัดเก็บเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบและมีการจัดระบบการเลือกสรรบุคคลเข้าทำงาน โดยยึดถือหลักความสามารถและประการที่สำคัญ คือ เป็นระบบที่ยึดหลักการตามตัวบทกฎหมาย แต่ละหน่วยงานมีหน้าที่และขอบเขตของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน...

ตามความหมายของระบบราชการดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าระบบราชการมีลักษณะอันเป็นพื้นฐานทั่วไปหรือมีโครงสร้างที่ประกอบกันขึ้นเป็นระบบราชการ ดังนี้

- 1) มีความสมเหตุสมผล (Rationality) คือ ระบบราชการจะมีการจัดหน่วยงานอย่างมีระเบียบ
- 2) มีความเชี่ยวชาญในวิชาการเฉพาะด้าน
- 3) มีการดำเนินงานภายใต้กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับ และกฎหมาย โดยผู้ปฏิบัติงานในระบบราชการต้องปฏิบัติงานภายในขอบเขตที่กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับ และกฎหมายกำหนดไว้

¹⁴ ผุสสดี สัตยามานะ และสุพัศตรา เพชรรมณี. (2523). ระเบียบการบริหารและระเบียบวิธีการปฏิบัติราชการ. หน้า 20-21.

4) มีการยึดถือตามระบบค่านิยมและธรรมเนียมปฏิบัติ โดยผู้ปฏิบัติงานในระบบราชการ ต้องปฏิบัติงานโดยยึดถือค่านิยม วัฒนธรรม จารีตประเพณี อันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมนั้นๆ ด้วย

จากลักษณะพื้นฐานที่เป็นโครงสร้างของระบบราชการดังกล่าว ทำให้รัฐเห็นว่าระบบราชการเป็นรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการบริหารงานและการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะของรัฐที่ต้องอาศัยอำนาจรัฐหรืออำนาจมหาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมให้มากที่สุด เนื่องจากการบริหารงานของรัฐมีลักษณะเป็นงานที่จำเป็นต้องมีรูปแบบที่ชัดเจนแน่นอนและเป็นไปตามกฎหมายเพื่อความถูกต้องในการปฏิบัติงาน

โดยทั่วไป งานราชการมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1) งานราชการเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนทั้งประเทศ และเป็นงานที่ทำเพื่อสนองความต้องการของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2) การใช้อำนาจบริหารในการปฏิบัติราชการมีทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ระเบียบกฎหมาย ฯลฯ และที่ไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีหรือการใช้ดุลพินิจในบางเรื่องของเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินงาน โดยได้รับมอบหมายให้มีอำนาจดำเนินการนั้นๆ เป็นการเฉพาะ การใช้อำนาจบริหารในการปฏิบัติราชการมีลักษณะเป็นการกระทำฝ่ายเดียวของรัฐที่บังคับให้เอกชนกระทำการหรือเว้นไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

3) งานราชการเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง (Career Service) โดยผู้ปฏิบัติราชการมีฐานะเป็นข้าราชการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ การรับสมัครบุคคลเข้ารับราชการต้องเป็นไปตามหลักความรู้ความสามารถ และมีโอกาสเท่าเทียมกันตามระบบคุณธรรม

4) งานราชการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ดังนั้น การปฏิบัติราชการจึงทำโดยไม่หากำไร หรือในบางกรณีเป็นการให้บริการแบบไม่หวังกำไร

5) การดำเนินงานราชการมีลักษณะต่อเนื่อง (Continuity) ทั้งนี้ เนื่องจากงานราชการเป็นงานที่ทำเพื่อความสงบสุขและความผาสุกของประชาชนทั่วประเทศ

6) การบริหารราชการต้องมีการควบคุมชั้นตอน เนื่องจากการบริหารราชการเป็นการบริหารงานในองค์กรขนาดใหญ่ที่มีลักษณะงานสลับซับซ้อน จึงต้องมีการแบ่งสรรอำนาจในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการควบคุมกันตามลำดับชั้นของการบังคับบัญชา (Hierarchy) นอกจากนี้ งานราชการยังอาจถูกควบคุมโดยองค์กรหรือกลุ่มต่างๆ จากภายนอก เนื่องจากงานราชการมีลักษณะเป็นงานสาธารณะโดยธรรมชาติและดำเนินงานโดยใช้เงินงบประมาณของรัฐที่มาจากภาษีอากรจากประชาชน จึงจำเป็นต้องเปิดเผยการดำเนินงานให้สาธารณชนมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อและมีส่วนได้เสียอย่างเต็มที่

สำหรับประเทศไทย ได้นำระบบราชการมาใช้ในการให้บริการสาธารณะ หรือการบริหารงานปกครองของประเทศมานานแล้ว คือ ตั้งแต่ในสมัยโบราณที่ยังไม่มีการแยกกิจการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนออกจากกัน จนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปฏิรูปการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน โดยแยกภารกิจของราชการฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหารออกจากกันอย่างชัดเจน และได้มีการปรับปรุงพัฒนาระบบราชการอย่างเป็นระบบโดยใช้หลักการสากลมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

ระบบราชการของไทยนั้น นอกจากจะมีลักษณะดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีลักษณะสำคัญที่สรุปได้ดังนี้¹⁵

1) ดำเนินการตามหลักการแห่งระบบคุณธรรม (Merit System) ซึ่งเป็นระบบที่มุ่งให้ข้าราชการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานราชการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้คนมีความสามารถมาปฏิบัติงาน และเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ โดยแนวคิดที่ยึดถือเป็นหลักในการบริหารงานราชการพลเรือนตามระบบคุณธรรมมี 4 ประการ คือ

(1) หลักความเสมอภาค (Equality of Opportunity) ได้แก่ ในการรับบุคคลเข้าเป็นข้าราชการ ต้องเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนทั่วไปโดยเสมอหน้ากัน บุคคลที่มีคุณสมบัติและความเหมาะสมที่ปฏิบัติงานในแต่ละตำแหน่ง จะได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะสมัครสอบแข่งขันเพื่อบรรจุในตำแหน่งงานนั้นๆ ภายใต้หลักการสำคัญของการปกครองโดยระบบประชาธิปไตยที่ว่า “ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย” โดยมีได้ค้ำนึ่งถึงชาติ ศาสนา แห่่งก่าเนิด ฐานะ เป็นต้น

(2) หลักความสามารถ (Competent Men for Competent Job) ได้แก่ การมุ่งพิจารณาถึงความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ในการจัดสรรบุคคลเข้ารับราชการ และการเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

(3) หลักความมั่นคง (Security of Tenure) หมายความว่า ในการปฏิบัติงานราชการนั้น มุ่งให้ข้าราชการมีความมั่นคงในอาชีพการงาน โดยมีหลักประกันว่าตราบใดที่ข้าราชการยังมีความรู้ความสามารถ ปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและไม่กระทำผิด ก็สามารยี่ดอาชีพราชการต่อไปได้ โดยจะไม่ถูกปลดหรือไล่ออกจากราชการด้วยการกลั่นแกล้งด้วยเหตุผลทางการเมืองจนครบอายุราชการ เมื่อเกษียณอายุก็จะได้รับสิทธิประโยชน์ตอบแทน คือ บำเหน็จ บำนาญเป็นการตอบแทนในยามชราและให้หลักประกันความเป็นธรรมในการให้สิทธิอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ เป็นต้น

(4) หลักความเป็นกลางในทางการเมือง (Political Neutrality) หลักข้อนี้มุ่งให้ข้าราชการประจำปฏิบัติงานราชการโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพรรคการเมือง และป้องกันการใช้

¹⁵ ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2519). การบริหารงานบุคคลในภาครัฐกิจ. หน้า 16-17.

ตำแหน่งหน้าที่ราชการเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง ซึ่งหลักข้อนี้ได้ปรากฏในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 97

2) ใช้หลักการเอาหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่ง (position) เป็นสำคัญมากกว่าตัวบุคคล (person) สถานภาพของบุคคลผู้ปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติ

3) ใช้ระบบข้าราชการประจำแยกจากข้าราชการการเมือง ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 ได้แยกข้าราชการการเมืองไว้ต่างหาก โดยแยกไปกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง ทั้งนี้ เพื่อให้ข้าราชการประจำมีความเป็นกลางทางการเมือง และปฏิบัติงานต่อเนื่องไปได้ ไม่ว่าพรรคการเมืองใดจะเข้ามาเป็นรัฐบาล

4) ใช้ระบบกรรมการ ในการจัดการนโยบายและการควบคุมการดำเนินการเกี่ยวกับข้าราชการ โดยมีคณะกรรมการกลางบริหารงานบุคคลสำหรับวางระเบียบและมาตรฐานในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับข้าราชการ คือ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) มีอำนาจออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้ส่วนราชการและข้าราชการพลเรือนยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ และมีหน้าที่ในการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนให้เป็นมาตรฐานเสมอกันในทุกกระทรวง ทบวง กรม และให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายการบริหารงานบุคคลและการดำเนินการอื่นๆ ในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน

5) ใช้หลักรวมอำนาจและกระจายอำนาจในการบริหารงาน กล่าวคือ มีการรวมอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลหรือตัวข้าราชการ โดยเฉพาะในด้านกำหนดนโยบายดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลเป็นไปอย่างมีระเบียบกฎเกณฑ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนก็ได้มอบอำนาจให้แก่แต่ละกระทรวง ทบวง กรม มีอำนาจตัดสินใจดำเนินการในบางกรณีต่อข้าราชการในสังกัดได้เองภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนมอบหมาย

หลักการของระบบราชการของแต่ละประเทศนั้นส่วนใหญ่อาจกล่าวได้ว่าไม่ต่างกัน คงต่างกันบ้างเฉพาะในรายละเอียดและวิธีการปฏิบัติเท่านั้น สำหรับประเทศไทยโครงสร้างของระบบราชการหรือการจัดระเบียบบริหารราชการมีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บทของระบบราชการของไทยในปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป งานราชการ คือ งานอันเป็นภารกิจที่รัฐต้องกระทำเพื่อประโยชน์ของสาธารณชนส่วนรวม โดยใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจมหาชน ระบบราชการเป็นระบบที่สร้างขึ้นมาเพื่อให้รัฐสามารถบริหารงานได้อย่างเป็นทางการ (Formal) และสามารถใช้กฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์คือประโยชน์ส่วนรวมได้ ระบบราชการจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นกลไกของรัฐในการปกครองประเทศ เป็นเครื่องมือของรัฐในการบริหารงานตามนโยบายและอำนาจหน้าที่

ของรัฐให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เป็นเครื่องมือในการนำบริการของรัฐไปสู่ประชาชน เป็นเครื่องมือในการป้องกันอธิปไตยและความมั่นคงของชาติ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมาย และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ด้วย ระบบการบริหารแบบราชการ เป็นระบบการบริหารงานที่ใหญ่มาก พร้อมทั้งเป็นระบบที่ให้ความมั่นคงแก่บุคลากรมากด้วยการที่จะให้ทุกหน่วยงานดำเนินภารกิจในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกัน และยุติธรรมด้วยนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกฎระเบียบที่รัดกุมในทุกขั้นตอนเป็นแนวทางในการควบคุมการปฏิบัติงาน แต่การมีกฎระเบียบก็มีข้อเสียที่ย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลบ้าง บางประการ โดยเหตุนี้รัฐจึงต้องกำหนดให้ข้าราชการต้องกระทำภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ และต้องมีวินัย คือ ต้องอยู่ภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อนและการที่ต้องรักษาวินัยอย่างเคร่งครัด ก็เป็นเหตุให้ข้าราชการขาดความคิดริเริ่มเพราะเคยชินกับการรับคำสั่งและความล่าช้าของการทำงานตามขั้นตอน และมักยึดถือทัศนคติปลอดภัยไว้ก่อน ข้าราชการประจำโดยทั่วไปจึงมักขาดความสามารถในการจัดการที่คล่องตัวและก้าวหน้า การจัดรูปองค์กรแบบส่วนราชการจึงมีข้อเสีย คือความอืดอาดล่าช้า ไม่คล่องตัว เนื่องจากมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ซับซ้อน

3.1.2 องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ

องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ (Independent Regulatory Agency หรือ Autorite Administrative Independent) เป็นสถาบันทางการบริหาร (Institution administrative) ที่จำเป็นสำหรับรัฐประชาธิปไตยสมัยใหม่ โดยเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นกลไกการบริหารที่มีแนวคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการบริหารสมัยใหม่ที่ส่งผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่สามารถใช้โครงสร้างระบบการบริหารแบบดั้งเดิมมาแก้ไขได้ จึงจำเป็นต้องมีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเข้ามาทำหน้าที่จัดวางระเบียบ (Regulate) และควบคุม (Control) การดำเนินกิจการต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน โดยปัญหาอันเกิดจากระบบการบริหารสมัยใหม่ดังกล่าวมี 3 ประการ¹⁶ คือ

ประการที่หนึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันทำให้เกิดความจำเป็นต้องมีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระที่ทำหน้าที่วางระเบียบและควบคุมกิจกรรมบางอย่างภายในรัฐ กล่าวคือ เมื่อสังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ ทั้งในทางเศรษฐกิจ ในการบริหารทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งใน

¹⁶ วิษณุ วรรณุญ. (2538). รายงานการวิจัยเรื่อง องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย. หน้า 5-15.

กิจกรรมทางการเมือง เทคโนโลยีเหล่านี้ส่วนมากมีราคาสูงและซับซ้อนยากที่ประชาชนธรรมดาจะเข้าถึง ไม่ว่าจะในแง่ของการเข้าเป็นเจ้าของหรือในแง่ของการทำความเข้าใจในการทำงานของระบบเทคโนโลยี ในปัจจุบันมีกิจกรรมหลายประเภทที่ได้รับผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยี ในลักษณะดังกล่าว เช่น การมีลักษณะในทางเทคนิคเพิ่มมากขึ้นของธุรกรรมในทางการเงินและในทางการคลัง การจัดตั้งและขยายตัวของสถาบันทางการเงินที่มีลักษณะเป็นการระดมทุนจากประชาชน และการเกิดขึ้นของผลิตภัณฑ์ทางการเงิน (Financial Products) ใหม่ ๆ ทำให้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลควบคุมกิจกรรมเหล่านี้เพื่อให้ความคุ้มครองและความมั่นใจแก่ประชาชนทั่วไป ในฐานะเจ้าของเงินออมเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารสถาบันการเงินหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกรรมทางด้านตลาดทุนและตลาดการเงินอยู่ในฐานะเป็นผู้ควบคุมกลไกเคลื่อนไหวถ่ายเทของทุนและเงิน ในขณะที่ประชาชนทั่วไปนั้นอยู่ในฐานะที่ยากจะติดตามความเป็นไปของเงินที่ตนได้ลงทุนไปในสถาบันการเงินต่างๆ หรือกรณีที่หน่วยงานของรัฐและเอกชนนำเอาเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งหากไม่มีการควบคุมดูแลอย่างเหมาะสมอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเสรีภาพส่วนบุคคลได้เพราะอาจมีการนำเอาข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบ หรือในกรณีที่มิปัจจัยทางการเงินเข้ามามีบทบาทอย่างสูงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และการที่นักธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินการกิจกรรมทางการเมืองมากยิ่งขึ้นด้วยการสนับสนุนนักการเมืองโดยตรงหรือผ่านทางพรรคการเมืองหรือด้วยวิธีใดๆ หรือเข้ามาแข่งขันในวงการเมืองเสียเอง ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการดูแลองค์กรที่เป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลให้เกิดความโปร่งใสทางการเงินซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าในยุคปัจจุบัน กิจกรรมเหล่านี้มีความซับซ้อนมากขึ้นมีผลกระทบในทางที่ไม่พึงประสงค์ต่อสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน รวมทั้งผลประโยชน์ของประเทศชาติโดยรวมได้ง่าย

ประการที่สอง เนื่องจากโครงสร้างทางการบริหารแบบดั้งเดิม (Structures administratives classiques) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งความชำนาญเฉพาะด้านให้แก่แต่ละหน่วยงานของรัฐ ประกอบกับการจัดลำดับของอำนาจหน้าที่และการควบคุมบังคับบัญชาตามลำดับชั้น โครงสร้างแบบนี้ทำให้การบริการเป็นไปอย่างล่าช้าเต็มไปด้วยขั้นตอน ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นในภารกิจที่รับเข้าไปดำเนินการเองหรือให้เอกชนเข้าไปดำเนินการในรูปแบบธุรกิจเต็มตัว และหากพิจารณาโครงสร้างของรัฐในระดับสูงสุดอันเป็นส่วน of สถาบันการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) กล่าวคือ ฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) ฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) และฝ่ายตุลาการ (ศาล) จะเห็นว่าต่างไม่สามารรถทำหน้าที่ดูแลวางระเบียบและควบคุมการดำเนินการกิจกรรมดังกล่าวได้ แม้ว่ารัฐสภาที่มี

อำนาจหน้าที่สำคัญในทางนิติบัญญัติก็จริง แต่กระบวนการออกกฎหมาย (Procedure Legislative) เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องใช้เวลาอย่างมากกว่าที่กฎหมายแต่ละฉบับจะผ่านการพิจารณาออกมาใช้บังคับ แต่งานวางระเบียบ (Regulate) นั้น เป็นเรื่องที่ต้องเฝ้าติดตามการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างใกล้ชิดและต้องปรับกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับนั้นอย่างสม่ำเสมอให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ รัฐสภายังเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกค่อนข้างมาก จัดเป็นองค์กรที่ใหญ่โตเกินกว่าจะทำหน้าที่ที่ต้องอาศัยความคล่องตัวค่อนข้างสูง ส่วนฝ่ายบริหาร (Executive) ก็ไม่มีความเหมาะสมที่จะทำหน้าที่วางระเบียบและควบคุมกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นเอง แม้จะเป็นความจริงที่ว่าในบางกรณีรัฐบาลและฝ่ายปกครองมีอำนาจตรากฎเกณฑ์ที่มีลักษณะทั่วไปและไม่เฉพาะเจาะจงในรูปของกฎหมายลำดับรองของฝ่ายบริหาร เช่น กฎกระทรวง พระราชกฤษฎีกา แต่เนื่องจากโครงสร้างของฝ่ายบริหารมีลักษณะเป็นการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นซึ่งก่อให้เกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างทันทั่วถึง และรัฐบาลก็เป็นองค์กรทางการเมืองซึ่งมีผลประโยชน์ทางการเมืองมาเกี่ยวข้องด้วยกัน ส่วนฝ่ายปกครองตามแนวความคิดทางราชการบริหารที่เป็นอยู่ในปัจจุบันถือว่าเป็นกลไกที่ต้องปฏิบัติตามสนองนโยบายของรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายการเมือง ดังนั้น องค์กรฝ่ายปกครองที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิบัติภารกิจในทางการวางระเบียบ (Regulate) และควบคุม (Control) ได้ การวางระเบียบและการควบคุมจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อองค์กรนั้นๆ มีความเป็นอิสระ (Independent) และมีความเป็นกลาง (Impartiality) เท่านั้น ส่วนในกรณีขององค์กรตุลาการไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองต่างเป็นองค์กรที่เป็นอิสระตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ปกติจะทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายแต่จะไม่ทำหน้าที่ในการวางระเบียบ ประกอบกับการควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ (Controle jurisdictional) ก็ไม่เหมาะสมกับกิจกรรมต่างๆ ที่มีลักษณะพิเศษตามที่กล่าวมาข้างต้น เพราะปกติก็จะมีคำพิพากษาออกมาในคดีหนึ่งๆ ใต้นั้น ต้องใช้เวลามีใช้น้อยเนื่องจากต้องดำเนินการให้เป็นที่ไปตามกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี อีกทั้งปัญหาคดีชั้นศาลก็อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้องค์กรตุลาการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่วางระเบียบและควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม เนื่องจากรัฐตามไม่ทันความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ดังกล่าวข้างต้น จึงได้นำแนวความคิดในเรื่ององค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ (Independent Regulatory Agency) มาปรับใช้เพื่อสร้างกลไกในทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เป็นองค์กรที่มีสถานะพิเศษทั้งที่ยังคงเป็นองค์กรของรัฐบาลอยู่ แต่ได้รับหลักประกันให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระ ปลอดภัยจากการแทรกแซงจากองค์กรอื่นของรัฐหรือสถาบันการเมืองอื่น โดยที่สถานะความเป็นอิสระนั้นไม่ถึงกับทำให้องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระกลายเป็นองค์กรที่มีอิสระโดยสมบูรณ์ เช่นเดียวกับองค์กรฝ่ายตุลาการ แต่ส่วนใหญ่แล้วองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระมีความเป็นอิสระมากถึงระดับที่สามารถใช้อำนาจได้ทั้ง 3 คือ อำนาจในการออกกฎระเบียบ อำนาจบังคับการให้เป็นที่ไปตาม

กฎระเบียบที่กำหนดขึ้น รวมทั้งมีอำนาจวินิจฉัยว่าให้มีการกระทำฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือไม่ และลงโทษผู้ฝ่าฝืนนั้น การที่องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระมีอำนาจทั้งสามอำนาจไว้ในองค์กรเดียว (Cumul des pouvoirs) ถือเป็นลักษณะพิเศษซึ่งไม่มีในองค์กรอื่นหรือในการจัดการทางปกครอง หรือการบริหารอื่นภายในรัฐ ลักษณะพิเศษในแง่สถานะขององค์กร คือ มีความเป็นอิสระทั้งที่เป็น องค์กรอยู่ภายในฝ่ายบริหารและในแง่ของอำนาจหน้าที่ ทำให้องค์กรประเภทนี้สามารถให้ความ ค้ำครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถควบคุมการดำเนินกิจกรรม บางอย่างที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวม ทั้งที่ดำเนินการโดยรัฐและเอกชนให้อยู่ใน กรอบที่สมควร ทั้งมีรูปแบบการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพมาก คือ การทำ รายงานและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจการที่ตนดูแลโดยการพิมพ์และเปิดเผยรายงานและข้อเสนอแนะ ดังกล่าวอย่างเป็นทางการ ซึ่งทำให้ประชาชนได้ทราบความเป็นไปของกิจกรรมต่างๆ อย่างโปร่งใส องค์กรประเภทนี้จึงเป็นกลไกที่จำครูปแบบโครงสร้างสถาบันทางการเมืองและการบริหารของรัฐ ไว้ในรูปแบบเดิมๆ โดยรัฐจะตามไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจและสังคม

สำหรับในต่างประเทศ สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่จัดตั้งองค์กรของรัฐที่เป็น อิสระขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1889 หลังจากนั้น สหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสก็ได้้นำเอาแนวความคิดนี้ไป จัดตั้งองค์กรประเภทเดียวกันขึ้นบ้าง โดยใช้ชื่อเรียกต่างๆ กันตามแต่โครงสร้างระบอบการปกครอง และระบบบริหารของแต่ละประเทศ โดยของสหราชอาณาจักรจะเรียกว่า Quasi Autonomous non-Governmental Organizations และของฝรั่งเศสจะเรียกว่า Autorites Administratives Independants

องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) เป็นองค์กรประเภทที่มีผู้ใช้อำนาจคนเดียว (Autorite unique) หรือเป็นองค์กร ประเภทองค์คณะ (Autorite collegiale) องค์กรประเภทองค์คณะมีข้อดีตรงที่ประกอบด้วยบุคคล หลายคน จึงมีความคิดเห็นและมองปัญหาได้หลากหลาย แต่ทั้งนี้ต้องมีการกำหนดจำนวนสมาชิก ในองค์คณะให้เหมาะสมด้วย กล่าวคือ จะต้องไม่มากเกินไปจนกลายเป็นองค์กรประเภทสภาและ ไม่น้อยเกินไปจนครอบคลุมกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องได้ไม่หมด องค์กรรัฐที่เป็นอิสระส่วนมาก จะใช้รูปแบบเป็นองค์กรประเภทองค์คณะ สำหรับองค์กรประเภทผู้ใช้อำนาจคนเดียวนั้น (Autorite unique) ก็มีที่ใช้เหมือนกัน กรณีของฝรั่งเศส ได้แก่ องค์กร Le Mediateur de la Republique และ Le Mediateur du Cinema

2) คุณสมบัติของบุคคลที่สมควรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกหรือตำแหน่ง ในองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกประเภทผู้ทรงคุณวุฒิ หากกำหนดคุณสมบัติ ไว้ละเอียดมากก็อาจจะมีปัญหาว่าจะหาบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดมาดำรงตำแหน่ง ได้ยาก แต่หากเปิดกว้างเกินไปก็อาจจะเป็นการมอบดุลพินิจให้แก่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งจนอาจไม่ได้ บุคคลที่เหมาะสมมาดำรงตำแหน่ง สมาชิกขององค์กรอิสระ โดยตำแหน่งควรเป็นตำแหน่งที่

สามารถดำรงรักษาความเป็นอิสระหรือเป็นตำแหน่งที่ได้รับการรับประกันความเป็นอิสระที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือแทรกแซงโดยหน่วยงานอื่น โดยกรณีของฝรั่งเศสนั้นมักจะให้ข้าราชการระดับสูงหรือข้าราชการในสายที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบ เช่น Conseil d'Etat มาเป็นสมาชิกโดยตำแหน่ง นอกจากนั้นควรกำหนดให้องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระประกอบด้วยสมาชิกสองประเภท คือ สมาชิกโดยตำแหน่งและสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิโดยจะต้องกำหนดสัดส่วนของสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิให้มากกว่าสมาชิกโดยตำแหน่งเสมอ มิฉะนั้นแล้วองค์กรดังกล่าวจะสูญเสียคุณลักษณะความเป็นอิสระไป

3) วิธีการแต่งตั้ง หากเป็นตำแหน่งสำคัญที่ใช้อำนาจมากอาจจำเป็นต้องให้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง หรือต้องให้ประมุขของประเทศเป็นผู้แต่งตั้ง เช่น กรณี Le Mediateur de la Republique ของฝรั่งเศสนั้น กำหนดให้ประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้งและในบางกรณีอาจจำเป็นต้องให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของรัฐสภา เช่น ในกรณีเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระที่มีอำนาจตรากฎ ระเบียบ เป็นต้น และในบางกรณีอาจต้องมีขั้นตอนให้ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีก่อน

โดยสรุป องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) มีอำนาจลงโทษ
- 2) มีอำนาจตรากฎ ระเบียบ
- 3) มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด
- 4) มีหลักประกันความเป็นอิสระ

ในการกำหนดหลักประกันความเป็นอิสระให้แก่องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ โดยปกติจะมีหลักอยู่หลายประการด้วยกัน แต่โดยทั่วไป มีดังนี้

1) การห้ามโยกย้ายถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งตลอดวาระของการดำรงตำแหน่ง และวาระในการดำรงตำแหน่งของสมาชิกในองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระควรจะกำหนดไว้ให้ยาวพอสมควร มิฉะนั้นผู้ดำรงตำแหน่งจะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ แต่ที่สำคัญคือตลอดระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งนั้นจะปลดหรือโยกย้ายผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งไม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้นั้นประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในหน้าที่อย่างร้ายแรง ทั้งควรกำหนดให้ดำรงตำแหน่งได้แต่เพียงวาระเดียวด้วย

2) การกำหนดให้มีการถ่วงดุลการใช้อำนาจกันกับตำแหน่งอื่น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้สมาชิกขององค์กรของรัฐที่เป็นอิสระพิจารณาตัดสินเรื่องต่างๆ และใช้อำนาจหน้าที่โดยมีผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง

3) การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ มีสถานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นการให้หลักประกันหรือให้การคุ้มครองแก่สมาชิกของ

องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระได้ทางหนึ่ง แต่ในทางกลับกันการมีสถานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญายังทำให้สมาชิกขององค์กรอิสระต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังด้วย

4) การกำหนดให้องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ มีหน่วยธุรการและมิงงบประมาณเป็นของตนเอง เพื่อมิให้องค์กรเหล่านี้ต้องตกอยู่ภายใต้ภาวะที่ถูกบีบคั้นในแง่ของบุคลากรและในแง่ของงบประมาณ มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกการเลื่อนขั้นตำแหน่งของบุคลากรในองค์กรเองโดยไม่ต้องขึ้นกับหลักเกณฑ์ขององค์กรฝ่ายอื่น ส่วนในเรื่องงบประมาณ องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระบางหน่วยงานอาจมีรายได้เป็นของตนเอง ในกรณีนี้จะต้องให้องค์กรนั้นสามารถจัดสรรและใช้จ่ายเงินได้เองโดยมิต้องขออนุมัติจากสำนักงบประมาณก่อน สำหรับองค์กรที่ไม่มีรายได้ อาจใช้วิธีฝากงบประมาณขององค์กรนั้นไว้กับกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง โดยที่กระทรวงดังกล่าวจะต้องไม่มีอำนาจตัดงบประมาณหรือในบางกรณีอาจให้อำนาจเสนองบประมาณขององค์กรเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของงบประมาณรายจ่ายตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้โดยตรง

การกำหนดอำนาจให้แก่องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระนี้ ปกติแล้วองค์กรจะมีอำนาจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอำนาจหน้าที่ที่กำหนดให้แก่องค์กรนั้นๆ ซึ่งควรกำหนดให้องค์กรมีอำนาจพอดีและพอเพียงแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์กรนั้นได้ โดยทั่วไปอำนาจที่จะให้แก่องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระมีดังต่อไปนี้

1) อำนาจในการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง รวมถึงอำนาจที่จะเรียกให้ส่งเอกสาร ไม่ว่าจะเป็เอกสารลับหรือไม่

2) อำนาจในการให้ความเห็น ในบางกรณีอาจมีความจำเป็นต้องกำหนดให้มีขั้นตอนบังคับให้หน่วยงานของรัฐบางหน่วยงานต้องร้องขอความเห็นจากองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระก่อนจึงจะดำเนินการต่อไปได้ หรือถ้าจำเป็นก็อาจกำหนดว่าความเห็นนั้นต้องเป็นความเห็นชอบ เป็นต้น

3) อำนาจในการให้คำเสนอแนะ โดยต้องเป็นคำเสนอแนะที่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติว่ารัฐหรือฝ่ายปกครองหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติหรือควรงดเว้นไม่ปฏิบัติอะไรอย่างไร

4) อำนาจในการตรากฎระเบียบ

5) อำนาจในการตัดสินใจในกรณีเฉพาะเรื่องเฉพาะราย

6) อำนาจในการดำเนินคดีทางศาล

7) อำนาจในการลงโทษ

กล่าวโดยสรุป องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลวางกฎระเบียบในการดำเนินงานกิจกรรมบางประเภทของรัฐทั้งที่เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานของรัฐหรือ

เอกชนเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีผลต่อเศรษฐกิจของชาติ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของราษฎร และการจัดสรรทรัพยากรของรัฐที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม องค์กรนี้จัดเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระแต่ไม่มีอิสระอย่างสมบูรณ์จนมีสถานะเป็นองค์กรตุลาการ และความที่ยังเป็นหน่วยงานของรัฐอยู่จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคล ส่วนสมาชิกในองค์กรมีความเป็นอิสระปลอดพ้นจากการแทรกแซงหรือการบังคับบัญชาจากหน่วยงานอื่น และเนื่องจากองค์กรเหล่านี้ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรตุลาการ คำวินิจฉัยสั่งการขององค์กรของรัฐที่เป็นอิสระจึงยังคงเป็นนิติกรรมทางปกครองและอยู่ในข่ายที่สามารถจะถูกตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ เช่น ศาลยุติธรรม และศาลปกครอง ได้ ซึ่งแล้วแต่ระบบศาล นอกจากนี้ การกำหนดอำนาจขององค์กรมีความหลากหลายแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่องค์กรเหล่านี้เข้าไปจัดทำหรือควบคุมดูแล

สำหรับประเทศไทย เนื่องจากแนวความคิดในการจัดองค์กรของรัฐยังยึดติดอยู่กับระบบที่อยู่บนพื้นฐานการแบ่งความชำนาญเฉพาะด้านให้แก่แต่ละหน่วยงาน การควบคุมแบบบังคับบัญชาตามลำดับชั้นซึ่งทำให้มีความล่าช้าในการบริหารงาน การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ประกอบกับรัฐยังไม่สามารถเป็นผู้ดำเนินการให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการพิจารณาเห็นสมควรที่จะนำองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระมาเป็นกลไกเสริมช่องว่างในโครงสร้างของการบริหารประเทศให้แก่กิจกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศหรือต่อสิทธิเสรีภาพของราษฎร ในปัจจุบันประเทศไทยมีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบหลายองค์กรแต่ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอาจถูกแทรกแซงหรือครอบงำโดยฝ่ายข้าราชการการเมืองหรือฝ่ายข้าราชการประจำ เช่น คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งอาจจะนำแนวความคิดขององค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเข้ามาปรับใช้กับองค์กรเหล่านี้เพื่อให้เป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง แต่ทั้งนี้ การนำสถาบันองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเข้ามาปรับใช้ในประเทศไทยได้ ต้องมีการบัญญัติรับรององค์กรประเภทนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นองค์กรอีกประเภทหนึ่งของหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากองค์กรนี้เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจอย่างอิสระโดยไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสถาบันใดตามรัฐธรรมนูญ

3.2 โครงสร้างองค์กรที่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย

3.2.1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹⁷

¹⁷ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 กำหนดให้เป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี โดยมีอำนาจหน้าที่สรุปได้ดังนี้ คือ

(1) รักษาความปลอดภัยพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ

(2) ควบคุมและกำกับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(3) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา

(4) รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของราชอาณาจักร

(5) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(6) ช่วยเหลือการพัฒนาประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

(7) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานตามข้อ (1) – (6) ให้เป็นไปโดยเกิดประสิทธิภาพ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แบ่งส่วนราชการออกเป็นสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และกองบัญชาการ มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นหัวหน้าส่วนราชการ และมีคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการบริหารราชการตำรวจและกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ปฏิบัติตามนโยบาย ระเบียบ แบบแผน มติคณะรัฐมนตรี และกฎหมาย ซึ่ง ก.ต.ช. ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ กรรมการประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากกรรมการ โดยตำแหน่ง นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ก.ต.ช. ยังมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ พิจารณาดำเนินการคัดเลือกข้าราชการตำรวจเพื่อดำเนินการแต่งตั้งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอ ซึ่งอำนาจหน้าที่ของ ก.ต.ช. สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

(1) ออกระเบียบ ประกาศ หรือมีมติในเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารราชการตำรวจและวิธีปฏิบัติราชการของข้าราชการตำรวจให้เป็นไปตามแบบแผนและนโยบายที่ ก.ต.ช. กำหนด

(2) เสนอแนะให้มีการตราพระราชกฤษฎีกา

(3) พิจารณาดำเนินการคัดเลือกข้าราชการตำรวจเพื่อดำเนินการแต่งตั้งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอ

(4) กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการกระจายอำนาจระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับตำรวจภูธรจังหวัดและราชการท้องถิ่น ในกรณีที่ ก.ต.ช. เห็นว่ามีความจำเป็นและเหมาะสม

(5) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่ ก.ต.ช. มอบหมาย

(6) ตรวจสอบการปฏิบัติตามนโยบายการบริหารราชการตำรวจให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติและกฎหมายอื่นในการนี้ให้มีคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจของกรุงเทพมหานคร จังหวัดและสถานีตำรวจต่างๆ เพื่อตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในเขตพื้นที่ดังกล่าว แล้วรายงาน ก.ต.ช. เพื่อพิจารณาดำเนินการตามควรแก่กรณี

(7) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายหรือตามที่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจของ ก.ต.ช.

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ มีเลขาธิการ ก.พ. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และมีกรรมการข้าราชการตำรวจผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากผู้ซึ่งเคยรับราชการตำรวจ ในตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการหรือเทียบเท่าผู้บัญชาการขึ้นไป จำนวนห้าคน และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่เป็นข้าราชการตำรวจ จำนวนหกคน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ อาชีววิทยา และงานยุติธรรม หรือสาขาอื่นตามที่ ก.ตร. กำหนด สาขาละไม่เกินหนึ่งคน สำหรับอำนาจหน้าที่ของ ก.ตร. มีดังต่อไปนี้ คือ

(1) กำหนดนโยบายและมาตรฐานการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจ จัดระบบราชการตำรวจ รวมตลอดทั้งการอบรมและการพัฒนาข้าราชการตำรวจ

(2) ออกกฎ ก.ตร. ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือมีมติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

(3) กำกับดูแล ตรวจสอบ และแนะนำ เพื่อให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547

(4) รายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาปรับปรุงเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินเพิ่ม ค่าครองชีพ สวัสดิการ หรือประโยชน์เกื้อกูลอื่นของข้าราชการตำรวจให้เหมาะสม

(5) กำหนดชั้นยศที่ควรบรรจุแต่งตั้งและอัตราเงินเดือนที่ควรได้รับสำหรับวุฒิปริญญา หรือประกาศนียบัตรต่างๆ

(6) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

(7) พิจารณานุมัติแก้ไขทะเบียนประวัติเกี่ยวกับวัน เดือน ปีเกิดและการควบคุมการเกษียณอายุของข้าราชการตำรวจ

(8) ในกรณีที่พิจารณาเห็นว่า การปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ให้มีมติสั่งการให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติปฏิบัติการให้ถูกต้องเหมาะสม ถ้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ปฏิบัติการตามมติดังกล่าว ให้รายงานต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและสั่งการต่อไป

การกำหนดตำแหน่งข้าราชการตำรวจ มีดังนี้

- (1) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (2) จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (3) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- (4) ผู้บัญชาการ
- (5) รองผู้บัญชาการ
- (6) ผู้บังคับการ และพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
- (7) รองผู้บังคับการ และพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญ
- (8) ผู้กำกับการ และพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ
- (9) รองผู้กำกับการ และพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ
- (10) สารวัตร และพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการ
- (11) รองสารวัตร และพนักงานสอบสวน
- (12) ผู้บังคับหมู่
- (13) รองผู้บังคับหมู่

ในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ นั้น ให้นายกรัฐมนตรีคัดเลือกรายชื่อข้าราชการตำรวจเพื่อเสนอให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ ให้เสนอ ก.ต.ช. ให้ความเห็นชอบก่อนแล้วนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่ง จเรตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และผู้บัญชาการ ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติคัดเลือกรายชื่อข้าราชการตำรวจเสนอ ก.ตร. เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อน แล้วให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจให้ดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการและผู้บังคับการ ในส่วนของสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเสนอรายชื่อให้ ก.ตร. เห็นชอบก่อนแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ในส่วนของกองบัญชาการ ให้ผู้บัญชาการคัดเลือกข้าราชการตำรวจเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เพื่อเสนอ ก.ตร. ให้ความเห็นชอบ แล้วให้

นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง การแต่งตั้งข้าราชการ ดำรงในระดับอื่นๆ เป็นอำนาจของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และผู้บัญชาการแล้วแต่กรณี

ในการโอนย้ายข้าราชการตำรวจให้ไปรับราชการในส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่น จะกระทำได้เมื่อเจ้าตัวสมัครใจและส่วนราชการหรือหน่วยงานต้องการจะรับโอนผู้นั้น โดยให้ ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่ขอรับโอนทำความตกลงกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3.2.2 สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน¹⁸

1) ความเป็นมา

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือ สำนักงาน ปปง. เป็นหน่วยงานของ รัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการวางหลักเกณฑ์ และดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งเป็นหน่วยงานตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้อง กับการฟอกเงิน ในหน้าที่ของหน่วยงานวางหลักเกณฑ์ (Regulator)

สำนักงาน ปปง. มีบทบาทในการศึกษาหามาตรการในการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน โดยมีฐานะเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (คณะกรรมการ ปปง.) ส่วนในฐานะของหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) สำนักงาน ปปง. มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและดำเนินการเกี่ยวกับธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดฟอกเงิน ตามมติของคณะกรรมการธุรกรรม ตลอดจนดูแลให้ผู้นั้นเกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าว

สำนักงาน ปปง. เป็นหน่วยงาน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีเลขานุการ ปปง. เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีและได้รับความ เห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทำหน้าที่ควบคุมดูแล โดยทั่วไปซึ่งราชการของ สำนักงาน และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงาน และรองเลขานุการเป็นผู้ช่วยสั่งและ ปฏิบัติราชการ

2) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (คณะกรรมการ ปปง.)

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้มี คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (คณะกรรมการ ปปง.) ขึ้น เพื่อเป็นกลไกในการ

¹⁸ ความเป็นมาและอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ง.. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2553, จาก

กำหนดนโยบาย ควบคุม และถ่วงดุลอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติบางประการที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่คณะกรรมการ ป.ง. มีดังนี้

(1) องค์ประกอบของคณะกรรมการ ป.ง.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 24 กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ง. ประกอบด้วย กรรมการโดยตำแหน่งจำนวน 17 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก 9 คน รวมทั้งสิ้น 26 คน ดังนี้

กรรมการโดยตำแหน่งจำนวน 17 คน ประกอบด้วย

(1) นายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
(2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	รองประธานกรรมการ
(3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง	รองประธานกรรมการ
(4) ปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
(5) อัยการสูงสุด	กรรมการ
(6) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	กรรมการ
(7) เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	กรรมการ
(8) ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	กรรมการ
(9) อธิบดีกรมที่ดิน	กรรมการ
(10) อธิบดีกรมศุลกากร	กรรมการ
(11) อธิบดีกรมสรรพากร	กรรมการ
(12) อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	กรรมการ
(13) ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย	กรรมการ
(14) เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและกรรมการ	
ส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย	กรรมการ
(15) เลขาธิการสำนักงานกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์	กรรมการ
(16) ประธานสมาคมธนาคารไทย	กรรมการ
(17) เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ	

ปราบปรามการฟอกเงิน

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเก้าคนที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญในทางเศรษฐศาสตร์การเงิน การคลัง กฎหมายหรือสาขาใดสาขาหนึ่งที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

(2) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ปปง.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 25 กำหนดให้คณะกรรมการ ปปง. มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) เสนอมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อคณะรัฐมนตรี
- (2) พิจารณาให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบและประกาศเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้
- (3) วางระเบียบเกี่ยวกับการส่งคืนทรัพย์สินตามมาตรา 49 และมาตรา 51/1 การเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ และการประเมินค่าเสียหาย และค่าเสื่อมสภาพตามมาตรา 57 และวางระเบียบเกี่ยวกับกองทุนตามมาตรา 59/1 มาตรา 59/4 มาตรา 59/5 และมาตรา 59/6
- (4) ส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนเกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และวางระเบียบในการดำเนินการกับข้อมูลหรือเอกสารเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (5) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (6) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นหรือระเบียบอื่นใดในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

3) คณะกรรมการธุรกรรม

เพื่อเป็นการถ่วงดุลและรับประกันความยุติธรรมให้กับบุคคลที่ถูกดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายจึงกำหนดให้มีคณะกรรมการอีกคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการธุรกรรม” ซึ่งมีองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) องค์ประกอบของคณะกรรมการธุรกรรม

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 32 กำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่งตั้งคณะกรรมการธุรกรรมขึ้นมา คณะหนึ่งประกอบด้วย กรรมการธุรกรรมจำนวน 5 คน ซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากหน่วยงานต่างๆ หน่วยงานละหนึ่งคน ดังนี้

- ก. คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม
- ข. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- ค. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ง. คณะกรรมการอัยการ

กรรมการธุรกรรมที่ได้รับการแต่งตั้งข้างต้นจะดำเนินการคัดเลือกประธาน กรรมการธุรกรรมคนขึ้นมาหนึ่งคน โดยมีเลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงินเป็นกรรมการและเลขานุการ

(2) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธุรกรรม

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 กำหนดให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ก. ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
- ข. สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา 35 หรือมาตรา 36
- ค. ดำเนินการตามมาตรา 48
- ง. เสนอรายงานผลการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ต่อคณะกรรมการ ปปง. และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- จ. กำกับดูแลความเป็นอิสระและเป็นกลางของสำนักงาน ปปง. และเลขธิการ ปปง.
- ฉ. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการ ปปง. มอบหมาย

(3) อำนาจหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) เป็นส่วนราชการ ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง โดยมีฐานะเป็นกรมอยู่ในบังคับบัญชาของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ตามหมวด 21 มาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กอปรกับกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2550 ดังต่อไปนี้

ก. ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงินและคณะกรรมการธุรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งงานเลขานุการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คณะกรรมการธุรกรรม และคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแต่งตั้งและปฏิบัติงาน ธุรกรรมอื่น

ข. รับรายงานและแจ้งการตอบรับรายงานการทำธุรกรรมตามกฎหมายว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งการรับรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่ ได้มาโดยทางอื่น

ค. รับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือกฎหมายอื่น

ง. เก็บ รวบรวม ติดตาม ตรวจสอบ ศึกษา วิเคราะห์ และประมวลผลการรายงานและข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรม

จ. เก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ยึดอายัดและบริหารจัดการทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ฉ. เผยแพร่ความรู้และจัดฝึกอบรมในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการเผยแพร่ความรู้และจัดฝึกอบรมดังกล่าวขึ้น รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความร่วมมือและส่งเสริมเกี่ยวกับการให้ข้อมูลหรือสนับสนุนในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศ

ช. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานหรือตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

(4) โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ก. กองกลาง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทั่วไปของสำนักงานและราชการอื่นที่มีได้แยกให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกองหรือส่วนราชการใดโดยเฉพาะ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวให้รวมถึง

ก) ปฏิบัติงานสารบรรณของสำนักงาน

ข) ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวก งานบริหารงานทั่วไป และงานเลขานุการของสำนักงาน

ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และงานสวัสดิการของสำนักงาน

ง) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุ อาคารสถานที่ และยานพาหนะของสำนักงาน

จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ข. กองนโยบายและมาตรการ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก) เสนอแนะนโยบาย กรอบทิศทาง และแผนปฏิบัติงานในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของสำนักงาน

ข) พัฒนาและเสนอแนะมาตรการ รูปแบบ เทคนิค วิธีการ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางส่งเสริม และสนับสนุนความร่วมมือจากภาคประชาชน และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลและข่าวสารที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศ

ค) ดำเนินการเกี่ยวกับงานวิชาการการประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือและ

ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจากต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

ง) วางระบบและมาตรฐานการพัฒนาบุคลากร และจัดฝึกอบรมในด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

จ) ติดตาม ประเมินและรายงานผลการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ฉ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแต่งตั้ง

ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ค. สำนักคดี มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการธุรกรรม

ข) ดำเนินการตรวจสอบและกลั่นกรองสำนวนรายงานและคดี การสืบสวนสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานและทรัพย์สินเพิ่มเติม การยึดและอายัดทรัพย์สิน และการดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ค) ดำเนินการเกี่ยวกับคดีแพ่งและคดีอาญากับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับคดีที่มีความเห็นแย้ง

ง) ประสานและปฏิบัติการเพื่อการสืบสวน สอบสวน และปราบปรามการกระทำความผิดและการร่วมตรวจค้น ตรวจยึด และการยึดและอายัดทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งการสืบสวน สอบสวน และปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินและคณะกรรมการธุรกรรมตาม (ก)

จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ง. สำนักตรวจสอบและวิเคราะห์ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก) ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล รายงานธุรกรรมและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน รวมทั้งรับและส่งเรื่องเพื่อดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายอื่น

ข) สนับสนุนการสืบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน การข่าวและข้อมูลเพื่อดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ค) เก็บรวบรวม ศึกษาวิเคราะห์ และประมวลผลคดีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ และวิเคราะห์ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินและคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ง) ประสานและปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล รายงานธุรกรรมและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน รวมทั้งการตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูล รายงานธุรกรรม และทรัพย์สิน เพื่อสนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินและคณะกรรมการธุรกรรม

จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

จ. สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและสืบสวนทางการเงิน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก) วางระบบฐานข้อมูลและพัฒนาระบบสารสนเทศระบบเครื่องมืออุปกรณ์เทคนิค เครื่องมืออุปกรณ์สื่อสาร และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อสนับสนุนการสืบสวน การข่าว และการบริหารงานของสำนักงาน ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางติดต่อสื่อสารของสำนักงานและให้บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศ

ข) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรับและรวบรวมรายงานการทำธุรกรรม การประมวลผลและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านระบบสารสนเทศ

ค) สืบสวน สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงินเพื่อดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งสนับสนุนและร่วมมือในการสืบสวนหรือสอบสวนการทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศ

ง) วิเคราะห์ ติดตาม ประมวลผล และตรวจสอบการรายงานธุรกรรมของสถาบันการเงิน หรือผู้มีหน้าที่รายงานธุรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ฉ. สำนักบริหารจัดการทรัพย์สิน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก) ดำเนินการเกี่ยวกับการวางระบบบัญชีทางทรัพย์สิน การจัดเก็บและการดูแลรักษาทรัพย์สิน การส่งมอบทรัพย์สินให้กระทรวงการคลัง การส่งคืนแก่เจ้าของ และการประเมินราคาทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ข) ดำเนินการเกี่ยวกับการวางระบบการบริหารจัดการทรัพย์สิน การให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สิน ไปดูแลและใช้ประโยชน์ การให้เช่า การแต่งตั้งผู้จัดการ รวมทั้งการสำรวจทรัพย์สินเพื่อการบริหารจัดการทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน

ค) ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สิน รวมทั้งการดำเนินคดีและการบังคับคดีแก่ผู้กระทำการละเมิดในการบริหารจัดการทรัพย์สิน

ง) ดำเนินการเกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และตามที่กระทรวงการคลังหรือศาลมีคำสั่งมอบหมาย

จ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการขายทอดตลาด คณะกรรมการประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ และคณะกรรมการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ข. สำนักภารกิจพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก) ดำเนินการตามนโยบายและมาตรการพิเศษของรัฐ ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ข) สืบสวน สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือคดีกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่มีลักษณะของการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือคดีซึ่งมีความยุ่งยากสลับซับซ้อน หรือเป็นคดีสำคัญ หรือเป็นคดีที่มีผู้มีอิทธิพลเป็นตัวการหรือผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน หรือพยายามกระทำความผิด หรือเกี่ยวข้องกับนักการเมือง หรือเป็นคดีที่ต้องดำเนินการระหว่างประเทศ หรือส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของรัฐ เศรษฐกิจ สังคม หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ค) ดำเนินการเกี่ยวกับคดีแพ่งและคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่เป็นนโยบายและมาตรการพิเศษของรัฐ รวมทั้งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ง) ประสานและปฏิบัติการเพื่อการสืบสวน สอบสวน และปราบปรามการกระทำความผิดและการร่วมตรวจค้น ตรวจยึด และการยึด หรืออายัดทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งสืบสวน สอบสวน และปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินและคณะกรรมการธุรกรรม

จ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายของสำนักงาน รวมถึงการศึกษาพัฒนา กฎหมาย การแก้ไขปรับปรุงและยกร่างกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ การประมวลกฎหมาย การให้ความเห็นในประเด็นข้อกฎหมาย งานนิติกรรมและสัญญา และงานคดีที่ข้าราชการและ

เจ้าหน้าที่ของสำนักงานถูกฟ้องหรือถูกร้องทุกข์กล่าวโทษ รวมทั้งการดำเนินคดีทั้งทางแพ่งทางอาญา และทางปกครอง

จ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(5) วิสัยทัศน์และค่านิยมหลัก

ก. วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรหลักในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่มีประสิทธิภาพการฟอกเงินที่มีประสิทธิภาพเพื่อมุ่งสู่มาตรฐานสากล

ข. ค่านิยมหลัก

กล้าหาญ มุ่งมั่น สุจริต มีประสิทธิภาพ และยุติธรรม

3.3 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด¹⁹

สำนักงาน ป.ป.ส. มีชื่อเต็มว่า “สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” เป็นหน่วยงานราชการระดับกรม สังกัดกระทรวงยุติธรรม จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ดำเนินงานในฐานะหน่วยงานปฏิบัติของคณะกรรมการตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนด
2. ประสานนโยบาย แผน งบประมาณ และการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
3. สนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร วิชาการ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศและต่างประเทศ
4. ปฏิบัติงานด้านความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
5. ประสาน ตรวจสอบ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
6. ปฏิบัติราชการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมายหรือตามที่กฎหมายกำหนด

¹⁹ ความเป็นมาและอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ส.. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2553, จาก <http://www.oncb.go.th>.

สำนักงาน ป.ป.ส. มีเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือ เลขานุการ ป.ป.ส. เป็นหัวหน้าหน่วยงาน แบ่งโครงสร้างภายในออกเป็น 21 กอง/สำนัก และ 3 กลุ่มงาน ขึ้นตรง โดยมีสำนักงาน ป.ป.ส. ภาคจำนวน 9 แห่ง ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานในส่วนภูมิภาค และมีอัครราชทูตที่ปรึกษาด้านควบคุมยาเสพติดจำนวน 2 คน ประจำอยู่สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน และสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงย่างกุ้ง สหภาพพม่า

3.3.1 ความเป็นมาของการจัดตั้งสำนักงาน ป.ป.ส.

การแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นนโยบายสำคัญของหลายรัฐบาลที่ผ่านมา โดยเมื่อปี 2501 รัฐบาลขณะนั้นได้ประกาศให้ยกเลิกการเสฟฝิ่น แต่ปัญหายาเสพติดก็มิได้หมดไป กลับปรากฏว่ามี ยาเสพติดชนิดใหม่ที่รุนแรงกว่าฝิ่น คือ เฮโรอีนระบาดอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ก.ป.ส.) ขึ้นในปี 2504 ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและประสานงาน เพื่อแก้ไขปัญหานี้โดยด่วน

เมื่อได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 ให้ไว้ ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2519 และมาตรา 11 กำหนดให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน ป.ป.ส.” มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการและปฏิบัติงานธุรการอื่น ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้แบ่งส่วนราชการ ณ ขณะนั้นเป็น 7 กอง คือ สำนักงานเลขานุการกรม กองนโยบายและวางแผน กองการต่างประเทศ กองสารนิเทศ กองสืบสวนสอบสวนและปราบปราม กองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน กองประสานงาน และตรวจสอบ

การเริ่มดำเนินงานในปีงบประมาณ 2520 สำนักงาน ป.ป.ส. ได้รับงบประมาณ ในปี 2520 จำนวน 8,173,124 บาท และได้รับอนุมัติอัตรากำลังจาก ก.พ.รวมทั้งสิ้น 334 อัตรา เมื่อปี 2519 สำนักงานฯ ใช้ตึกบัญชาการและตึกไทยคู่ฟ้า (บางส่วน) ในทำเนียบรัฐบาลเป็นที่ทำงานอยู่ประมาณ 2 ปี หลังจากนั้นได้ใช้ศาลาสันติธรรมจนถึงตุลาคม 2527

เมื่อปี 2524 ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงาน ป.ป.ส. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลตำรวจตรีภา สारสิน (ยศขณะนั้น) เลขานุการ ป.ป.ส. ได้ใช้ความพยายามอย่างยิ่งที่จะจัดสร้างอาคารสำนักงานฯ ขึ้น เพื่อเป็นที่ทำการถาวร จนกระทั่งรัฐบาลซึ่งมี ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้เห็นความจำเป็น จึงได้อนุมัติให้จัดสร้างอาคาร 6 ชั้น ในที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ ซึ่งอยู่ติดกับซอยบุญชูศรี ถนนดินแดง มีเนื้อที่ 7 ไร่ 3 งาน 42 ตารางวา จึงเป็นสถานที่ตั้งของสำนักงาน ป.ป.ส. จนถึงปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ บทบาทของสำนักงาน ป.ป.ส. มีดังนี้

- (1) เป็นหน่วยประสานนโยบายและแผน
- (2) เป็นหน่วยประสานการปฏิบัติงาน

- (3) เป็นหน่วยสนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร และวิชาการ
- (4) เป็นหน่วยปฏิบัติสำหรับงานด้านประชาสัมพันธ์ต่อต้านยาเสพติดงานบริหาร โครงการที่มีลักษณะเป็น Pilot Project และงานตามภารกิจที่กฎหมายระบุให้สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ
- (5) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
- (6) เป็นหน่วยงานพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศและภูมิภาค
- (7) เป็นหน่วยงานในการควบคุม ตรวจสอบ กำกับตลอดจนติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- (8) เป็นหน่วยงานกลางในการประสาน กำกับ ดูแล และให้ความเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะด้านงบประมาณป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ
สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ ป.ป.ส. คนปัจจุบันคือ พล.ต.ท.กฤษณะ ผลอนันต์

3.3.2 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

1) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือ ป.ป.ส. เป็นองค์กรระดับนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ ประกอบด้วย

(ก) นายกรัฐมนตรี	เป็นประธานกรรมการ
(ข) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย
(ค) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	
(ง) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	
(จ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	
(ฉ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข	
(ช) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	
(ซ) อัยการสูงสุด	
(ฌ) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ	
(ญ) อธิบดีกรมศุลกากร	
(ฎ)-(ณ) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกิน 6 คน (โดยแต่งตั้งบุคคลจากภาคเอกชนที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่เกิน 2 คน) ทั้งนี้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระ 2 ปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้	
- (ด) เลขาธิการ ป.ป.ส. เป็นกรรมการและเลขานุการ

2) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(ก) กำหนดแผนงานและมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(ข) ควบคุมการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(ค) วางโครงการและดำเนินการ ตลอดจนสั่งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

(ง) ควบคุม เร่งรัด และประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติด

(จ) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปฏิบัติราชการหรืองาน แผนงาน หรือโครงการของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(ฉ) ประสานงานและกำกับการเกี่ยวกับการบำบัดรักษาตัวผู้ติดยาเสพติด

(ช) พิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.

(ซ) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการ และกำหนดให้สถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจใดๆ เป็นสถานประกอบการที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรการดังกล่าว

(ฌ) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

(ญ) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการให้ความดีความชอบหรือโยกย้ายหรือลงโทษทางวินัยต่อข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐ ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนขอให้ส่วนราชการเจ้าสังกัดเร่งรัดการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง

(ฎ) พิจารณาและดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งกำกับและติดตามการใช้งบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

(ฏ) สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน รวมทั้งประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

3.3.3 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของ สำนักงาน ป.ป.ส.

1) สำนักงานเลขานุการกรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทั่วไปของสำนักงานและราชการอื่นที่มีได้แยกให้เป็นหน้าที่ของกองหรือส่วนราชการใดโดยเฉพาะ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวให้รวมถึง

- (ก) ปฏิบัติงานสารบรรณของสำนักงาน
- (ข) ดำเนินการเกี่ยวกับงานข้อมูลข่าวสารของสำนักงาน
- (ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การบริหารงบประมาณ การพัสดุ อาคารสถานที่ ยานพาหนะและการรักษาความปลอดภัยของสำนักงาน
- (ง) จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของสำนักงาน
- (จ) ดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรม ความรู้ ความก้าวหน้า และผลงานของสำนักงาน
- (ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2) สำนักกฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (ก) เผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับยาเสพติด
- (ข) พัฒนามาตรการทางกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามการบำบัดรักษาและการดำเนินการกับทรัพย์สินในคดียาเสพติด รวมทั้งติดตามและประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย
- (ค) กำกับ ตรวจสอบ ติดตามการสืบสวน การฟ้องคดี และการดำเนินคดีในความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด
- (ง) กำกับ ควบคุม และสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด
- (จ) ดำเนินการเกี่ยวกับคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีปกครองที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดที่ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่
- (ฉ) ดำเนินการจ่ายเงินสินบนหรือเงินรางวัลคดียาเสพติด รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่และประชาชนที่มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
- (ช) เป็นศูนย์กลางทางวิชาการในการรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลทางกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและข้อมูลอื่นและการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

(ซ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของประเทศ

(ข) จัดทำและบริหารแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของประเทศ

(ค) เป็นศูนย์กลางระบบข้อมูลป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศรวมทั้งสนับสนุนและเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(ง) ศึกษา พัฒนา ออกแบบและจัดวางระบบฐานข้อมูล ระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงาน

(จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4) สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาบุคลากร การจัดทำหลักสูตรมาตรฐานในการพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(ข) จัดทำและบริหารแผนแม่บทการพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

(ค) ดำเนินการพัฒนาบุคลากรในหลักสูตรหลักด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

(ง) ประสาน กำกับ อำนวยการ และสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาบุคลากรตามหลักสูตรและกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

(จ) พัฒนาและสนับสนุนเทคโนโลยีและสื่อเพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

5) สถาบันวิชาการและตรวจพิสูจน์ยาเสพติด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ตรวจพิสูจน์ของกลางยาเสพติดตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจับยึด และตรวจพิสูจน์ยาเสพติด

(ข) พัฒนาและสนับสนุนวิชาการด้านการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(ค) ศึกษา และวิเคราะห์เอกลักษณ์และองค์ประกอบของตัวยาเสพติดเพื่อพิสูจน์ทราบแหล่งผลิตและการแพร่กระจายของตัวยา

(ง) เสนอแนะมาตรฐานการตรวจพิสูจน์และกำกับติดตามให้เป็นไปตามมาตรฐาน

(จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

6) สถาบันสำรวจและติดตามการปลูกพืชเสพติด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการสำรวจ วิเคราะห์ และจัดทำรายงานการลักลอบปลูกพืชเสพติด

(ข) ตรวจสอบ ซึ่เป้าหมาย สนับสนุนข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการตัดฟันทำลายพืชเสพติด

(ค) จัดทำและสนับสนุนข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายจากดาวเทียม และข้อมูลจากระบบภูมิสารสนเทศในรูปแบบแผนที่สถานการณ์ปัญหายาเสพติด

(ง) จัดทำและสนับสนุนระบบข้อมูลด้านอุปสงค์และอุปทานยาเสพติด ในรูปภูมิสารสนเทศ

(จ) พัฒนาศักยภาพวิชาการด้านการสำรวจและติดตามการปลูกพืชเสพติดและเป็นศูนย์รวบรวมและถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

7) สำนักงานต่างประเทศ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) เสนอแนะนโยบายและแนวทางการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเสพติด

(ข) จัดทำและบริหารแผนความร่วมมือระหว่างประเทศด้านยาเสพติด

(ค) ประสานความร่วมมือ เสริมสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ตลอดจนการให้และรับความช่วยเหลือ

(ง) วิเคราะห์ ติดตาม และประเมินสถานการณ์ยาเสพติดระหว่างประเทศเพื่อประเมินสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศด้านยาเสพติด

(จ) ประสานและสนับสนุนการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในต่างประเทศ

(ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

8) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) กำหนดยุทธศาสตร์ แนวทาง และบูรณาการด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน และงบประมาณด้านยาเสพติดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

(ข) ประสานและสนับสนุนเทคนิควิชาการด้านยาเสพติดให้แก่หน่วยงานและองค์กรในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

(ค) ประสานและดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

(ง) ติดตามประเมินผลและเฝ้าระวังสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

(จ) เสริมสร้างความเข้มแข็ง และสนับสนุนชุมชน องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชนในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

(ฉ) ประสานและสนับสนุนการตัดฟันทำลายพืชเสพติด ปฏิบัติภารกิจและปฏิบัติการร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

9) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 1 – 9 มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) กำหนดยุทธศาสตร์ แนวทาง และบูรณาการด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน และงบประมาณด้านยาเสพติดในพื้นที่ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมประกาศกำหนด

(ข) ประสานและสนับสนุนเทคนิควิชาการด้านยาเสพติดให้แก่หน่วยงานและองค์กรในพื้นที่รับผิดชอบ

(ค) ประสานและดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับยาเสพติด และกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบ

(ง) ติดตามประเมินผล และเฝ้าระวังสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบ

(จ) เสริมสร้างความเข้มแข็ง และสนับสนุนชุมชน องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบ

(ฉ) ประสานและสนับสนุนการตัดฟันทำลายพืชเสพติด ปฏิบัติภารกิจและปฏิบัติการร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบ

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

10) สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด และตามที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือคณะกรรมการที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินแต่งตั้งมอบหมาย

(ข) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินและคณะกรรมการที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินแต่งตั้ง

(ค) ดำเนินงานเกี่ยวกับการสืบสวนทางการเงินต่อข่ายงานการค้ายาเสพติด โดยการประสานความร่วมมือกับส่วนราชการ สถาบันการเงินทั้งภายในและต่างประเทศ

(ง) กำกับ ควบคุม และกลั่นกรองการตรวจสอบทรัพย์สินของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ ป.ป.ส. หรือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(จ) ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามระเบียบที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินกำหนด

(ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

11) สำนักปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) เสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ กรอบทิศทางและกลยุทธ์ด้านการปราบปรามยาเสพติดของประเทศ

(ข) อำนวยการ ประสาน สนับสนุน เร่งรัด กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านการปราบปรามยาเสพติดของประเทศ

(ค) เป็นศูนย์กลางการข่าวยาเสพติดของประเทศ และสนับสนุนข่าวสารเพื่อการปราบปรามยาเสพติด

(ง) ปฏิบัติการข่าวและการปฏิบัติทางลับ เพื่อสืบสวนปราบปรามเครือข่ายการค้ายาเสพติดในพื้นที่สำคัญส่งผลกระทบต่ออุปทานหรือปริมาณยาเสพติดในประเทศ

(จ) ประสานการปราบปรามยาเสพติดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและต่างประเทศ

(ฉ) พัฒนาวิชาการ เทคนิค และเทคโนโลยีการสืบสวนปราบปรามยาเสพติด

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

12) สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) เสนอแนะเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ กรอบทิศทางและกลยุทธ์ในการป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของประเทศ

(ข) อำนวยการ ประสาน สนับสนุน เร่งรัด กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรการลดอุปสงค์ยาเสพติด

(ค) พัฒนางานวิจัยและวิชาการด้านยาเสพติดของประเทศ รวมทั้งบริหารศูนย์เครือข่ายวิจัยและวิชาการด้านยาเสพติดของสำนักงาน

(ง) พัฒนาและเสนอแนะมาตรการ รูปแบบ เทคนิค และวิธีการลดอุปสงค์ยาเสพติดของประเทศ

(จ) จัดทำแผนการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด ผลิตและสนับสนุนสื่อเพื่อการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดแก่กลุ่มเป้าหมาย

(ฉ) จัดทำโครงการทดลองและโครงการพิเศษเพื่อพัฒนาการลดอุปสงค์ยาเสพติด

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

13) สำนักยุทธศาสตร์ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและคณะกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้อง

(ข) ศึกษานโยบาย มาตรการ และโครงสร้างการบริหารจัดการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งผลการดำเนินงานและปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

(ค) เสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงสร้างการบริหารจัดการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของประเทศ

(ง) จัดทำแผนแม่บท แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ

(จ) กำหนดกรอบการจัดสรร วิเคราะห์ค่าขอ และบริหารงบประมาณด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ

(ฉ) อำนวยการ ประสาน และกำกับการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรภาคเอกชนและองค์กรภาคเอกชนและองค์กรภาคประชาชนในระดับประเทศ

(ข) ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ

(ซ) วางระบบข้อมูลเพื่อการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติด และระบบข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ รวมทั้งรายงานสถานการณ์ยาเสพติดของประเทศ

(ฅ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3.3.4 วิสัยทัศน์และพันธกิจของ สำนักงาน ป.ป.ส.

1) วิสัยทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ส.

“สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นหน่วยงานกลางในการกำหนดยุทธศาสตร์และบริหารจัดการอย่างบูรณาการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด”

2) พันธกิจของสำนักงาน ป.ป.ส.

(1) กำหนดและปรับยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

(2) บริหารจัดการ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างบูรณาการ ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด

(3) อำนวยความสะดวกให้มีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

(4) ติดตามประเมินผล ตรวจสอบ และเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติด

3.4 โครงสร้างองค์กรที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ

3.4.1 องค์กรที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา

การสอบสวนคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักอยู่ 2 หน่วยงาน คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจและสำนักงานสืบสวนสอบสวนกลาง หรือ เอฟบีไอ (Federal Bureau of Investigations) ที่สังกัดอยู่กับกระทรวงยุติธรรม ซึ่งในขั้นนี้จะกล่าวถึงในส่วนของสำนักงานสืบสวนสอบสวนกลาง หรือ เอฟบีไอ เท่านั้น เนื่องจากมีอำนาจหน้าที่และลักษณะ โครงสร้างองค์กรคล้ายกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ

3.4.1.1 ประวัติความเป็นมาของเอฟบีไอ²⁰

²⁰ ณรัชต์ เสวตนันท์ และพ.ต.ท.ไพศิษฐ์ สังคหะพงศ์. (2543). ประวัติความเป็นมาของ FBI.

เอฟบีไอ ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อปี ค.ศ.1908 โดย Charles Bonaparte ซึ่งเป็นอัยการสูงสุดในสมัยประธานาธิบดี Theodore Roosevelt โดยมีแนวคิดแบบก้าวหน้าที่ประสิทธิภาพและความเชี่ยวชาญ (efficiency and expertise) น่าจะเป็นตัวชี้วัดในการคัดสรรเจ้าหน้าที่ของรัฐ มิใช่เส้นสายทางการเมือง กำลั้งพลช่วงแรกของเอฟบีไอ ยังไม่มีทั้งชื่อหน่วยงานและหัวหน้าหน่วย สังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยส่วนใหญ่เป็นอดีตนักสืบและเจ้าหน้าที่หน่วยสืบราชการลับ (Secret Service) มีอัตรากำลังแรกเริ่มเพียง 34 นาย ในช่วงแรกเอฟบีไอ รับผิดชอบคดีที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การธนาคาร การล้มละลาย สิ่งแวดล้อม การหนี้ออกที่ดิน เนื่องจากขณะนั้นยังไม่มีกรมศีกอบรม ดังนั้น ผู้ที่มีประสบการณ์และพื้นฐานด้านการบังคับใช้กฎหมาย จึงเป็นที่ต้องการเป็นอย่างมากในปี ค.ศ. 1910 เมื่อกฎหมายเกี่ยวกับการค้าหญิงออกมาใช้บังคับ เอฟบีไอ ก็ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ดูแลอาชญากรรมประเภทนี้ด้วย ต่อมา เอฟบีไอ มีกำลังเพิ่มเป็น 300 คน ร่วมกับเจ้าหน้าที่สนับสนุนอีก 300 คน เริ่มมีการจัดสำนักงานประจำพื้นที่ในเมืองใหญ่ๆ หลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1917 - 1919) เอฟบีไอ เริ่มมีบทบาทช่วยเหลือในด้านการข่าว คนเข้าเมือง และเริ่มเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในปี ค.ศ. 1924 Edgar Hoover ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บัญชาการเอฟบีไอ ได้ดำเนินการปฏิรูปเอฟบีไอ ให้ก้าวไปสู่ความเป็นมืออาชีพ (Professionalism) ด้วยการไล่เจ้าหน้าที่ซึ่งมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนออกและวางระบบการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง โดยใช้ผลงานมากกว่าความอาวุโส นอกจากนี้ยังมีการออกตรวจงานในสำนักงานประจำพื้นที่ต่างๆ และพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการสำหรับเจ้าหน้าที่ใหม่ ซึ่งต้องมีอายุระหว่าง 25 – 35 ปี และมีพื้นฐานทางการเงินการบัญชี Edgar Hoover ตระหนักดีว่าการทำงานของเอฟบีไอ ไม่อาจสำเร็จลุล่วงไปได้ หากขาดการสนับสนุนจากสังคมและประชาชนเนื่องจากการได้รับความร่วมมือและการเห็นอกเห็นใจจากประชาชนจะเกิดมิได้ หากเจ้าหน้าที่ไม่เคารพ กติกาและแนวทางที่ดึงามของสังคม Edgar Hoover ได้จัดตั้งหน่วยตรวจพิสูจน์หลักฐานขึ้นและ การตรวจเปรียบเทียบลายพิมพ์นิ้วมือ เริ่มเป็นที่นิยมและแพร่ขยายไปในเมืองใหญ่หลายแห่ง จนในปี ค.ศ. 1924 สภาkongเกรส ได้มีมติให้รวมฐานข้อมูลของเอฟบีไอกับฐานข้อมูลของตำรวจเข้าด้วยกันที่ เอฟบีไอ ทำให้กลายเป็นศูนย์กลางการตรวจเปรียบเทียบลายนิ้วมือของผู้ต้องสงสัยและสถิติ คดีอาญาทั่วประเทศ ในปี ค.ศ. 1932 เอฟบีไอ ได้ออกนิตยสาร FBI Law Enforcement Bulletin เล่มแรก มีหมายจับคนร้ายและสารน่ารู้อื่นๆ เช่น เรื่องราวของเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับรางวัลหรือการยกย่องจากการปฏิบัติหน้าที่ ช่วงนี้เอฟบีไอ มีกำลังพล 654 นาย บวกกับเจ้าหน้าที่สนับสนุน จำนวน 1,141 นาย และมีสำนักงานใน 42 เมืองทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี ค.ศ. 1932 - 1934 เอฟบีไอ ได้รับมอบภารกิจให้ปราบปรามการลักพาตัวและมีขอบเขตอำนาจการสอบสวนเพิ่มมากขึ้น ได้รับการยกย่องว่าเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายชั้นนำของประเทศสหรัฐอเมริกา มีอำนาจในการ พกพาอาวุธปืนและทำการจับกุมคนร้ายได้หลากหลายขึ้น และยังได้มีการก่อตั้งห้องตรวจพิสูจน์

ทางเทคนิค เพื่อทำการศึกษาวิจัยและตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ในปี ค.ศ. 1935 ชื่อของเอฟบีไอ ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม เริ่มใช้อย่างเป็นทางการและสถาบันฝึกอบรมของเอฟบีไอ ได้ถูกก่อตั้งขึ้น เพื่อให้ความรู้ในด้านเทคนิคการสืบสวนสอบสวนแก่เจ้าหน้าที่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและในปี ค.ศ. 1940 ได้เปิดรับเจ้าหน้าที่จากมิตรประเทศทั่วโลกเข้าร่วมฝึกอบรมด้วย

ในระหว่างช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ปี ค.ศ. 1939 - 1945) เอฟบีไอ มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการข่าวความมั่นคง การจารกรรม และสายลับ รวมทั้งเรื่องการเมืองและระบอบการปกครองระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1950 หลังสงครามเกาหลี เอฟบีไอ มีกำลังพลเพิ่มเป็น 6,200 คน และมีการเพิ่มงบประมาณอย่างมากมาย มีภารกิจเพิ่มเติมในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ เอฟบีไอ ได้ประกาศรายชื่อ 10 คนร้ายที่ต้องการตัวมากที่สุด เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการหาข่าว เพื่อสืบจับคนร้ายสำคัญ และเอฟบีไอเริ่มเป็นศูนย์กลางของผู้เชี่ยวชาญซึ่งให้ความช่วยเหลือในด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานและห้องแล็ปทดลองแก่หน่วยตำรวจอื่นๆ ปี ค.ศ. 1960 สภาkongเกรสได้ผ่านกฎหมายให้ เอฟบีไอ มีอำนาจหน้าที่ในการต่อสู้กับผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน การขู่กรรโชก การพนัน อาชญากรรมบนอากาศยาน การให้สินบนในวงการกีฬาและอื่นๆ รวมทั้งการชุมนุมเรียกร้อง องค์การอาชญากรรม และกลุ่มแก๊งค์มาเฟียต่างๆ เอฟบีไอ มีกำลังพลเพิ่มเป็น 6,703 นาย มีเจ้าหน้าที่สนับสนุน 9,320 คน และมีสำนักงาน 58 แห่ง ในประเทศสหรัฐอเมริกา และ 12 แห่ง ในต่างประเทศ ในปี ค.ศ. 1970 กฎหมายการขู่กรรโชกและองค์กร้อฉลให้อำนาจ เอฟบีไอ ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อหาสมคบคิดหรือให้การสนับสนุนร่วมกับการล่อซื้อล่อขายและการใช้สายข่าวและสายลับเป็นเครื่องมือหลัก Edgar Hoover ซึ่งมีอายุ 77 ปี ได้เสียชีวิตในปี ค.ศ. 1972 หลังจากทำงานในฐานะหัวหน้าหน่วยงานเอฟบีไอ มาเกือบ 48 ปี และได้สร้างผลงานให้กับเอฟบีไอ อย่างมากมาย

ในปี ค.ศ. 1974 Clarence M. Kelly ซึ่งเป็นผู้อำนวยการเอฟบีไอได้พัฒนาการฝึกอบรมและการพิจารณาแต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายต่างๆ และเริ่มมีหลักสูตรการฝึกอบรมระดับผู้นำตำรวจนานาชาติ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความคาดหวังในการให้ความร่วมมือกันในอนาคต Clarence M. Kelly มีแนวความคิดในการสืบสวนสอบสวนแบบคุณภาพเหนือปริมาณ สำนักงานสาขาต่างๆ ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของประเภทคดีในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบและมุ่งดำเนินการเพิ่มความเข้มและลำดับความเร่งด่วนในเรื่องนั้นๆ เอฟบีไอ มีภารกิจเร่งด่วนระดับชาติ 3 อย่าง คือ การต่อต้านการข่าวต่างชาติ อาชญากรรมองค์กร และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีการเปิดรับนักบัญชีและใช้เทคนิคการสืบสวนแบบสายลับหรือการปลอมตัวกันอย่างแพร่หลาย ในช่วงนี้ เอฟบีไอ มีกำลังพลประมาณ 8,000 คน และเจ้าหน้าที่สนับสนุน 11,000 คน มี 59 สำนักงานสาขาในประเทศสหรัฐอเมริกา และ 13 สำนักงานในต่างประเทศ

ค.ศ. 1982 สภาคองเกรส มอบอำนาจให้ เอฟบีไอ สามารถปราบปรามคดีก่อการร้ายต่อชาวอเมริกัน นอกประเทศสหรัฐอเมริกาได้ และสามารถจับกุมผู้ต้องหาภายนอกประเทศได้ ค.ศ. 1987 John E. Otto เป็นผู้อำนวยการเอฟบีไอ ได้เพิ่มยาเสพติดเป็นภารกิจเร่งด่วนลำดับที่ 5 เอฟบีไอ เริ่มยุทธศาสตร์เชิงป้องกันด้วยการทำงานร่วมกับตำรวจท้องถิ่นในการให้การศึกษแก่เยาวชนให้รู้โทษภัยของยาเสพติด สิ้นปี 1988 เอฟบีไอ มีกำลัง 9,663 คน มีเจ้าหน้าที่สนับสนุน 13,651 คน มี 58 สำนักงาน ในสหรัฐ และ 15 สำนักงานในต่างประเทศ ค.ศ. 1989 William S. Sessions เป็นผู้อำนวยการเอฟบีไอ ได้เพิ่มอาชญากรรมรุนแรง (Violent Crimes) เป็นความสำคัญเร่งด่วนลำดับที่ 6 ภายใต้นี้ เอฟบีไอ ประสบความสำเร็จในเรื่องการใช้เทคนิค DNA มาร่วมในการพิสูจน์ทราบความผิด นอกจากนี้ เอฟบีไอ ยังให้ความสำคัญต่อคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งขณะนั้นก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมชาวอเมริกันอย่างมาก แนวทางการดำเนินการต่อปัญหาความมั่นคงแห่งชาติก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยใช้ข้อมูลข่าวสารเป็นอาวุธที่สำคัญในการต่อสู้กับการคุกคามจากภัยจากภายนอกประเทศ ค.ศ. 1993 Louis J. Freeh เข้ารับตำแหน่งผู้อำนวยการเอฟบีไอ มีการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรครั้งใหญ่ในเอฟบีไอ มีการนำเอาเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนพิเศษกว่า 600 นาย ซึ่งทำงานในด้านอำนาจการ ลงไปทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน มีการปรับยุบสำนักงานและหน่วยให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น Louis J. Freeh เน้นในเรื่องความร่วมมือระหว่างหน่วยรักษากฎหมายอื่นทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและในต่างประเทศ กับหน่วยงานเอฟบีไอ ในปี ค.ศ. 1994 เอฟบีไอ ได้เปิดที่ทำการ FBI LEGAL ATTACHE OFFICE ที่เมืองมอสโคว์ ประเทศรัสเซีย ซึ่งเคยเป็นศัตรูเก่าของประเทศไทยและยังได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ เอฟบีไอ ไปทำหน้าที่ประสานงานในประเทศคอมมิวนิสต์เดิมหลายประเทศ เช่น อังกฤษ โปแลนด์ รัสเซีย ยูเครน ฯลฯ

ในสมัยของ Louis J. Freeh ได้ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานรักษากฎหมายของประเทศในเขตคอมมิวนิสต์ ในเรื่องมาตรการป้องกันการลักลอบโจรกรรมอาวุธนิวเคลียร์ อาวุธชีวภาพ จากประเทศรัสเซีย และประเทศอดีตสหภาพโซเวียต รวมทั้งเพิ่มความร่วมมือในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมของประเทศเหล่านั้น ในเรื่องยาเสพติด การก่อการร้าย ฯลฯ ค.ศ. 1995 เอฟบีไอ ได้จัดตั้งสถาบันบังคับใช้กฎหมายนานาชาติ International Enforcement Academy ขึ้นที่เมืองปูลาเปร์ ประเทศฮังการี เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการและฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายในภูมิภาคดังกล่าว ในปี ค.ศ. 1998 ศูนย์ป้องกันระบบโครงสร้างแห่งชาติ ได้ถูกจัดตั้งขึ้นบริเวณสำนักงานใหญ่ โดยมีผู้แทนจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐฯ หน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมาร่วมทำงานในศูนย์ฯ สภาคองเกรส ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มอำนาจหน้าที่ให้ เอฟบีไอ มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการจารกรรมทางเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ. 1996 คดีความผิดความรุนแรงในครอบครัว ในปี ค.ศ. 1994 ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการ

ทำงานให้กับ เอฟบีไอ มากยิ่งขึ้น ในสมัยของ Louis J. Freeh ได้วางแผนยุทธศาสตร์ ค.ศ. 1998 - 2003 ปรับปรุงหน่วยงาน เอฟบีไอ ที่สำคัญคือ การปรับปรุงห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ เอฟบีไอ ให้ทันสมัย

เอฟบีไอ มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ เมืองวอชิงตัน ดี ซี สหรัฐอเมริกา มีสำนักงานประจำพื้นที่ (Field Offices) 56 แห่ง ทั่วสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประสานงานต่างประเทศ อยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกมากกว่า 40 แห่ง โดยทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของทางการสหรัฐและเจ้าหน้าที่ประเทศนั้นๆ ในคดีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของ เอฟบีไอ

เอฟบีไอ มีกำลังเจ้าหน้าที่หลักสองส่วน (ข้อมูลเมื่อเดือนมีนาคม 2551) คือ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนพิเศษ (Special Agent) ประมาณ 12,590 นาย และมีเจ้าหน้าที่และพนักงานอื่นๆ ที่ทำหน้าที่สนับสนุน (professional support personnel) อีกประมาณ 17,751 นาย ซึ่งทำหน้าที่ด้านการบริหารวิทยาการ ฯลฯ กำลังเจ้าหน้าที่อยู่ประจำในส่วนกลาง ประมาณ 9,800 นาย ที่เหลือจะประจำอยู่ตามสำนักงานปฏิบัติงานอื่นๆ ทั่วโลก หัวหน้าหน่วยงาน เอฟบีไอ คือ ตำแหน่งผู้อำนวยการ ซึ่งรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้ประธานาธิบดีแต่งตั้งผู้อำนวยการ เอฟบีไอ โดยคำแนะนำและความเห็นชอบของวุฒิสภา ผู้อำนวยการเอฟบีไอ อยู่ในตำแหน่งได้สูงสุดเพียง 10 ปี เอฟบีไอ มีรองผู้อำนวยการ 1 นาย ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการเอฟบีไอ ในแต่ละส่วนงานจะมีผู้ช่วยผู้อำนวยการ เอฟบีไอ เป็นหัวหน้าส่วนงานนั้น (นอกจากหน่วยงานขึ้นตรง ซึ่งมีหัวหน้าส่วนงานเป็นระดับอื่นๆ) สำหรับสำนักงานประจำพื้นที่ (Field Offices) นั้น โดยปกติจะมีเจ้าหน้าที่ระดับเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนพิเศษเป็นหัวหน้าส่วน เว้นแต่สำนักงานประจำพื้นที่ระดับใหญ่ เช่น ที่ลอสแอนเจลิส นิวยอร์ก และวอชิงตัน ดี ซี จะมีหัวหน้าส่วนเป็นระดับผู้ช่วยผู้อำนวยการ เอฟบีไอ

สำนักงานทูตฝ่ายกฎหมายในต่างประเทศ (Legal Attache Office) ตั้งอยู่ในสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐในประเทศต่างๆ กว่า 40 แห่ง ทั่วโลก เปรียบเสมือนหน่วยงาน เอฟบีไอ ในต่างประเทศ หัวหน้าส่วนงานเป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนพิเศษ แต่ใช้ชื่อเรียกตำแหน่งว่า “เจ้าหน้าที่ทูตฝ่ายกฎหมาย” (Legal Attache) มีอำนาจหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในต่างประเทศ ให้ความช่วยเหลือ ขอความช่วยเหลือ ในการสืบสวนสอบสวนคดีต่างๆ โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของอเมริกาและผลประโยชน์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

การทำงานของเอฟบีไอขึ้นตรงต่ออธิบดีอัยการสูงสุด²¹ (Attorney-General) และจะต้องรายงานข้อค้นพบให้กับสำนักอัยการทั่วประเทศ นอกจากนี้การทำงานของเอฟบีไอยังถูกจับตามองอย่างใกล้ชิดและถูกตรวจสอบเป็นประจำโดยองค์กรหลายองค์กรด้วยกัน กล่าวคือ

²¹ ก่องเพชร กุลสุจริต. (2551). ข้อมูลเกี่ยวกับเอฟบีไอ. หน้า 7.

คณะกรรมการฝ่ายวุฒิสภาและฝ่ายผู้แทนราษฎรในรัฐสภา ซึ่งจะทำการทบทวนงบประมาณโครงการและการสืบสวนของเอฟบีไอ และรายงานการสืบสวนของเอฟบีไอยังถูกตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรมในระหว่างที่มีการไต่สวนในชั้นศาลด้วย นอกจากนี้องค์กรต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว เอฟบีไอยังถูกตรวจสอบและรายงานการทำงานโดยสื่อมวลชนที่รายงานข่าวในประเทศอยู่เสมอ

เอฟบีไอ มีอำนาจหน้าที่รักษากฎหมาย สืบสวนสอบสวนคดีความผิดต่อกฎหมายของรัฐบาลกลาง ปกป้องประเทศสหรัฐอเมริกาจากการก่อการร้าย ต่อต้านการลักลอบหาข่าวจากต่างประเทศ และยังมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือต่อหน่วยงานรักษากฎหมายอื่น ทั้งในระดับรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานรักษากฎหมายต่างประเทศ

ปัจจุบัน เอฟบีไอ มีขอบเขตอำนาจในการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีขอหาความผิดต่อรัฐบาลกลางกว่า 200 ประเภทคดี กลุ่มประเภทคดีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเอฟบีไอมืออาทิ เช่น

- 1) การสืบสวนสอบสวนประวัติ ภูมิหลังของบุคคลซึ่งสมัครเข้ารับราชการในหน่วยงานสำคัญ
- 2) การละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่
- 3) การก่อการร้ายภายในประเทศ
- 4) การต่อต้านการลักลอบการหาข่าวภายใน และภายนอกประเทศที่กระทบต่อความมั่นคง
- 5) องค์กรอาชญากรรม
- 6) คดียาเสพติด
- 7) คดีที่มีความรุนแรง มีการขู่เข็ญทำร้ายต่อชีวิต เช่น คดีอาชญากรรมต่อเนื่อง คดีลักพาตัว คดีกระทำความผิดทางเพศแก่เด็กและเยาวชน ชักยอกทรัพย์ ปล้นธนาคาร ลักลอบเจ็อบนสินค้านำเข้า คดีขู่เข็ญ หรือลอบทำร้ายประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี หรือสมาชิกสภา
- 8) อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การฟอกเงิน การฉ้อโกงและชักยอกทรัพย์เกี่ยวกับกิจการธนาคาร การทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ คดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ฉ้อโกงรัฐบาล ฉ้อโกงในกิจการเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน การละเมิดกฎหมายเลือกตั้ง เป็นต้น

3.4.1.2 กรมสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยเปรียบเทียบกับเอฟบีไอ (Federal Bureau of Investigations) ของประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นไปเพื่อแก้ปัญหาของระบบที่ล้มเหลวในการสืบสวนสอบสวนกระบวนการยุติธรรมของไทย อีกทั้งมีการบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจแปลกลใหม่ออกไปจากเดิม ซึ่งจากเดิมไม่เคยมีกฎหมายรองรับมาก่อน มาบัญญัติเป็นลาย

ลักษณะอักษร โดยมุ่งเน้นการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่สำคัญๆ ดังนั้น ทำให้ประชาชนมีความคาดหวังว่าเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพสูงเทียบได้กับเอฟบีไอ ของสหรัฐอเมริกา ถึงขนาดกับขนานนามกรมสอบสวนคดีพิเศษว่า “เอฟบีไอของประเทศไทย”

สิ่งที่ควรพิจารณาในที่นี้ก็คือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่และรูปแบบการทำงานที่เป็นลักษณะเดียวกับเอฟบีไอ ของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือไม่ ซึ่งการเปรียบเทียบจำเป็นต้องทราบความเป็นมาและเหตุผลในการจัดตั้งหน่วยงานเอฟบีไอ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ในเบื้องต้นว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วย 50 รัฐ ซึ่งแต่ละรัฐมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง ทำให้มีระบบและการบริหารงานยุติธรรม 2 ระบบ คือ ระบบของแต่ละมลรัฐและระบบรัฐบาลกลาง กล่าวคือ ระบบของแต่ละรัฐต่างก็มีกฎหมายอาญาบังคับใช้และมีเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมรับผิดชอบตั้งแต่ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์

รัฐบาลกลางจะออกกฎหมายออกมบังคับใช้เพื่อปกป้องคุ้มครอง รักษาอำนาจอธิปไตย และรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศในภาพรวม อีกทั้งยังมีหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมแยกต่างหาก เช่น กฎหมายของรัฐบาลกลางได้แก่ กฎหมายภาษีเงินได้บุคคล กฎหมายยาเสพติด กฎหมายศุลกากร กฎหมายควบคุมอาวุธปืน หรือกฎหมายความมั่นคงของประเทศ ฯลฯ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐบาลกลางจะมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายของรัฐบาลกลางเท่านั้น ไม่มีอำนาจเข้าไปบังคับใช้กฎหมายของแต่ละมลรัฐ

หน่วยงานเอฟบีไอ หรือ Federal Bureau of Investigations เป็นหน่วยบังคับใช้กฎหมายที่จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1906 สังกัดกระทรวงยุติธรรมหรือ Department of Justice สำหรับความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ของเอฟบีไอที่สำคัญ คือ การบังคับใช้กฎหมายของประเทศ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ เช่น การก่อวินาศภัย การปฏิวัติ การเปลี่ยนแปลงสายลับให้แก่ประเทศอื่น ฯลฯ

2) ความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในหลายมลรัฐติดต่อกัน เช่น การฆาตกรรมต่อเนื่องหลายรัฐ หรือการปล้นทรัพย์หรือชิงทรัพย์หลายรัฐ ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าเอฟบีไอ เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจทั่วประเทศสหรัฐฯ แต่ก็มีขอบอำนาจเฉพาะกฎหมายของรัฐบาลกลางเท่านั้น อีกทั้งมีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการกับคดีอาญาทั่วไปที่เกิดขึ้นหลายท้องที่ หากปล่อยให้ตำรวจของแต่ละรัฐดำเนินการอาจเกิดความซ้ำซ้อนและเกิดปัญหาด้านนักกฎหมายในการสอบสวน ดังนั้น การจัดตั้งหน่วยงานเอฟบีไอ จึงสามารถดำเนินการได้แม้จะมีเสียงคัดค้านจากสภาผู้แทนสภาองเกรสหลายท่านก็ตาม

ดังนั้น หากพิจารณาในหลักวิชาการบริหารงานแล้ว กรมสอบสวนคดีพิเศษจะมีความแตกต่างจากหน่วยงานเอฟบีไอ ของประเทศสหรัฐอเมริกาในบางประการ โดยมีสาเหตุ

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกา มีระบบการปกครอง ระบบบริหารงานยุติธรรม ที่แตกต่างจากประเทศไทย รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหน่วยงาน ดังนั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษจึงเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐหน่วยงานหนึ่ง ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะ เช่นเดียวกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมศุลกากร หรือกรมป่าไม้ เป็นต้น²² นอกจากนี้ หากพิจารณาในด้านระบบการสอบสวนและฟ้องคดีของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีความแตกต่างกัน โดยกฎหมายไทย การสอบสวนถือเป็นเงื่อนไขของการฟ้องผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาต่อศาล ถ้าไม่มีการสอบสวนก็จะฟ้องคดีอาญาไม่ได้ แม้กระทั่งการสอบสวนไม่ชอบ เช่น การสอบสวนโดยผู้ไม่มีอำนาจตามกฎหมายก็จะฟ้องคดีต่อศาลไม่ได้ ถึงแม้จะฟ้องไปแต่ศาลก็ต้องพิพากษาว่าฟ้องระบบการสอบสวนไทยจึงให้ความสำคัญอย่างมากกับกระบวนการสอบสวน ซึ่งก็คือกระบวนการรวบรวมหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด พยานหลักฐานในชั้นสอบสวนเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังในชั้นศาลได้ แต่ระบบการสอบสวนคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการสอบสวน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การสอบสวนไม่ใช่เงื่อนไขในการฟ้องคดีอาญาต่อศาล²³

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การฟ้องคดีอาญาทำได้ 2 วิธีเท่านั้น วิธีแรกคือ พนักงานอัยการจะนำพยานหลักฐานไปให้คณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ใต้สวน เมื่อคณะลูกขุนใหญ่เห็นชอบก็จะมีการสั่งให้ฟ้อง (Indictment) อัยการจึงนำคดีไปฟ้องศาลต่อไป วิธีที่สอง คือ พนักงานอัยการจะนำพยานหลักฐานไปให้ศาลใต้สวนมูลฟ้อง เมื่อศาลมีคำสั่งว่าคดีมีมูลก็จะมีการดำเนินการพิจารณาคดีนั้นต่อไป

ดังนั้น เอฟบีไอกับอัยการสหรัฐ จะร่วมมือกันรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำไปใช้ในการใต้สวนในคณะลูกขุนใหญ่หรือในศาล ส่วนระบบการฟ้องคดีอาญาของไทยนั้นเป็นการถ่วงดุลอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ กล่าวคือ พนักงานอัยการจะตรวจสอบการรวบรวมพยานหลักฐานและดุลพินิจของพนักงานสอบสวนก่อนจะมีคำสั่งว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้อง พนักงานอัยการของประเทศไทยจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักประกันเสรีภาพส่วนบุคคล

²² บทความจากสื่อมวลชน. (2545, 16 มิถุนายน). “กรมสอบสวนคดีพิเศษ เอฟบีไอไทย ปมจัดข้อ ดร. ยุติธรรม.” หนังสือพิมพ์ข่าวสด.

²³ อารี อารยวัฒน์กุล. (2547). การคุ้มครองสิทธิของบุคคลกับการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ. หน้า 40.

เพราะอำนาจการตั้งคดีของพนักงานอัยการไทยนั้นเปรียบได้กับอำนาจของคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ของประเทศสหรัฐอเมริกา²⁴

กรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งมักเรียกกันว่า เอฟบีไอของประเทศไทย จึงมีความแตกต่างกับเอฟบีไอ ของประเทศสหรัฐอเมริกาในบางประการตามข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น และอาจสรุปได้ว่า เอฟบีไอของประเทศไทย มีลักษณะเป็นตำรวจที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะคดีระดับประเทศของประเทศไทย แต่จะเกี่ยวข้องกับมลรัฐต่างๆ ในคดีความผิดร้ายแรง หรือคดีที่ตำรวจของมลรัฐมีความขัดแย้งกัน ส่วนกรมสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยมีลักษณะคล้ายกับหน่วยสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของญี่ปุ่น โดยหน่วยงานดังกล่าวของประเทศไทย ญี่ปุ่นจะขึ้นตรงต่ออัยการสูงสุด เพราะฉะนั้น อัยการจะมีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษด้วย ซึ่งข้อดีก็คือผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นมีน้อยลง และการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความคล่องตัว เนื่องจากหน้าที่ของอัยการและพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีลักษณะใกล้เคียงกัน ขณะที่หน่วยงานกรมสอบสวนคดีพิเศษของไทยขึ้นตรงต่อกระทรวงยุติธรรม

แม้ว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษกับเอฟบีไอของประเทศไทยจะมีความแตกต่างกันในบางประการ ทั้งความเป็นมาและระบบการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมก็ตาม แต่ก็มีความคล้ายกันในเรื่องของการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา โดยเฉพาะการรับผิดชอบดำเนินคดีที่สำคัญหรือมีความซับซ้อนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งคดีที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจ สังคม หรือความมั่นคงของประเทศ และมีวัตถุประสงค์สำคัญเช่นเดียวกันในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสำคัญให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เอฟบีไอ ได้ประสบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในช่วงแรกตั้ง เช่น แม้ว่า เอฟบีไอ จะมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ โดยการฝึกอบรมแบบเข้ม (Intensive training) แต่ผู้อำนวยการเอฟบีไอ ในช่วงนั้นมีความเห็นว่า เอฟบีไอ อยู่ในฐานะเหมือนคนที่แต่งตัวพร้อมแล้ว แต่ไม่มีแหล่งที่จะไป เพราะมิได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่า เอฟบีไอ พร้อมที่จะปฏิบัติการอย่างเต็มที่ แต่ขาดเพียงอำนาจตามกฎหมาย เช่น ไม่มีอำนาจการจับกุมและไม่สามารถพบกินได้และกล่าวได้ว่าในช่วงการจัดตั้งในตอนแรกนั้น สภากองเกรสซึ่งได้รับเลือกจากประชาชนมีความพอใจที่จะให้ เอฟบีไอ อยู่ในฐานะเป็นผู้เฝ้าระวังหรือ watchdog ซึ่งปราศจากปากที่จะเห่าและฟันที่จะกัด ทั้งนี้ เพราะ สภากองเกรสมีความหวั่นเกรงกระแส ซึ่งรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกาใช้อำนาจล่วงล้ำเข้าไปในอำนาจหน้าที่ระดับท้องถิ่นของมลรัฐต่างๆ และ เอฟบีไอ ในฐานะเป็นกลไกของรัฐบาลกลางก็กลายเป็นเหยื่อของกระแสความหวั่นเกรงในครั้งนั้นด้วย

²⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2547, 4 กรกฎาคม). “กรมสอบสวนคดีพิเศษ: ข้อคิดในการจัดตั้งเอฟบีไอเมืองไทย.” หนังสือพิมพ์แนวหน้า.

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย เอฟบีไอ ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ สภากองเกรส จึงได้ออกกฎหมายเพิ่มอำนาจให้ เอฟบีไอ ในปี 1932 และในปี 1934 สภากองเกรสก็ได้สร้างให้ เอฟบีไอ เป็นหน่วยงานสอบสวนกลางของรัฐบาลกลางได้สำเร็จ และตั้งแต่นั้นมา เอฟบีไอ ก็มีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองพลเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา

3.4.2 องค์การที่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส

เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบและมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส โดยเฉพาะการรวบรวมพยานหลักฐาน และแสวงหาตัวผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ภายใต้อำนาจการควบคุมของอัยการหรือผู้พิพากษา การสอบสวนขึ้นอยู่กับประเภทความผิดและความร้ายแรงของความผิด รวมทั้งขั้นตอนของการสอบสวน ในทางปฏิบัติการสอบสวนคดีอาญาส่วนใหญ่จะทำโดยตำรวจแห่งชาติหรือตำรวจภูธร ส่วนในคดีที่ยุ้งยากจะมีตำรวจสอบสวนในสำนักงานภูมิภาคให้ความช่วยเหลือ อำนาจสอบสวนของตำรวจสอบสวนจะมีทุกประเภทความผิดเช่นเดียวกับอัยการและผู้พิพากษาสอบสวน ในทางปฏิบัติจะมีการแบ่งงานตามความชำนาญในแต่ละด้าน ในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลาง สำนักงานอัยการจะแบ่งออกเป็นแผนกคดีอาญาเศรษฐกิจและคดีข้อ โกงทางการเงิน เช่น ในเมืองปารีส จะมีแผนกการฉ้อโกงผู้บริโภคร การฉ้อโกงงานก่อสร้าง อุตสาหกรรม ตลาดหลักทรัพย์ และธนาคาร เป็นต้น การสอบสวนคดีผู้ก่อการร้ายจะอยู่ในเมืองปารีสแห่งเดียว การแบ่งแผนกการสอบสวนคดีอาญาขึ้นอยู่กับปริมาณงานและขนาดของเมือง เช่น เมืองปารีส เป็นต้น กล่าวคือ จะมีรูปแบบโครงสร้างของตำรวจคล้ายกับโครงสร้างของตำรวจทั้งหมด โดยจะแบ่งออกเป็นทั้งฝ่ายปฏิบัติการซึ่งมีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยมีทั้งสถานีตำรวจสอบสวน สถานีตำรวจสืบสวน กองทะเบียนกองการข่าว กองตำรวจจราจร กองตำรวจปีกหมูน กองตำรวจรถไฟ กองป้องกันสาธารณะ กองวิชาการ กองกำลังพล²⁵ เป็นต้น

กฎหมายประเทศฝรั่งเศส ได้แบ่งความผิดออกเป็น 3 ประเภท²⁶ คือ

- 1) ความผิดอาญาร้ายแรง (Crime)
- 2) ความผิดอาญาไม่ร้ายแรง (Delit)
- 3) ความผิดลหุโทษ (Contravention) หรือความผิดมโนสาร

²⁵ กัซซ จันที. (2543). การวิเคราะห์เชิงกฎหมายเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างกรมตำรวจ. หน้า 30.

²⁶ คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ. (2550). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำรวจต่างประเทศ.

เจ้าหน้าที่ทั้งสามฝ่าย คือ ตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษาสอบสวน จะมีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาและเตรียมการเสนอคดีอาญาต่อศาล แต่ผู้พิพากษาสอบสวนจะไม่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาทั้งหมด โดยมีหน้าที่เฉพาะคดีอาญาร้ายแรงเท่านั้น แต่อาจเข้ามาสอบสวนคดีอาญาไม่ร้ายแรงได้หากอัยการร้องขอ

ในการสอบสวนคดีอาญาจะมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสำนักงานตำรวจสอบสวน อัยการ และผู้พิพากษาสอบสวน โดยเฉพาะคดีที่ต้องการความชำนาญพิเศษ และในระหว่างการสอบสวน พนักงานอัยการ (prosecutor) จะทำหน้าที่ควบคุม (supervision) การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงการสอบสวนทุกการกระทำผิดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวนอยู่ โดยเฉพาะการดำเนินการที่สำคัญในระหว่างการดำเนินการสอบสวน เช่น การคุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในคดีที่มีความยุ่งยาก (Complicated case) การสืบสวนจะทำโดยอัยการหรือมอบอำนาจให้ตำรวจทำภายใต้การควบคุมของพนักงานอัยการ นอกจากนี้ในการสอบสวนคดีอาญา ผู้พิพากษา (judge) จะมีบทบาทสำคัญมากในการสืบสวนด้วย โดยในการสอบสวนผู้พิพากษาอาจใช้หนังสือพิเศษ “commission rogatoire” ที่จะสั่งให้อัยการและตำรวจทำการสอบสวนเป็นขั้นตอน (investigative steps) ถ้าหากศาลพิจารณาเห็นแล้วว่ามีความจำเป็นที่จะทำให้ได้รับข้อมูลมากขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นเพียงการกำหนดรายละเอียดขั้นตอนการสอบสวน (prescribe investigative steps) ซึ่งจะเชื่อมโยงโดยตรงกับการฟ้องปรามอาชญากรรม ผู้พิพากษาจะกำหนดระยะเวลา (fixes the time limit) ไว้ในหนังสือ “commission rogatoire” ซึ่งจะกลับมาสู่ผู้พิพากษาผู้สั่งโดยการทำรายงานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งรายงานของเจ้าหน้าที่นี้จะถูกส่งมายังผู้พิพากษาใน 1 สัปดาห์ หลังสิ้นสุดการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในหนังสือ พนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้รับการแต่งตั้งให้จัดการตามวิธีการในหนังสือ “commission rogatoire” ถึงแม้ว่าพนักงานอัยการจะมีอิทธิพลต่อกระบวนการสืบสวน (investigation process) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่บทบาทของพนักงานอัยการก็จะอยู่ในรูปแบบการควบคุมดูแล (supervision) มากกว่าที่จะควบคุมดูแลการดำเนินการสืบสวนโดยตรง (direct control of the investigative activity) ในทางตรงข้าม ผู้พิพากษาก็มีอำนาจใช้หนังสือพิเศษซึ่งมีอิทธิพลต่อการสืบสวนสอบสวนมากกว่าการใช้มาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนสามารถกระทำได้โดยการสืบสวนคดีอาญาทั่วไปและความผิดเล็กๆ น้อยๆ กรณีมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ซึ่งมีโทษเท่ากับหรือมากกว่าจำคุก 2 ปี ผู้พิพากษา (Investigative judge) จะมีคำสั่งให้มีการดักกรองข้อมูลและบันทึกข้อมูลการสื่อสารโต้ตอบระหว่างบุคคลเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน โดยปฏิบัติการนี้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้พิพากษา ซึ่งจะอนุญาตให้ปฏิบัติการนี้ได้ภายใน

ระยะเวลา อย่างสูง 4 เดือน และอาจมีการขยายได้ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน ภายในระยะเวลาที่อนุญาต ให้ปฏิบัติการได้ก่อนหน้านี้

ในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจประเทศฝรั่งเศส จะมีสองรูปแบบ คือ

- 1) การควบคุมโดยพนักงานอัยการ และผู้พิพากษาสอบสวน
- 2) การควบคุมโดยผู้บังคับบัญชาระดับสูงของตำรวจสอบสวน

3.4.3 องค์กรที่มีอำนาจการสอบสวนคดีอาญาในสหราชอาณาจักร²⁷ (United Kingdom)

ในการทำการสอบสวนคดีอาญา เจ้าหน้าที่ตำรวจของสหราชอาณาจักรจะรับผิดชอบ เสียเป็นส่วนใหญ่ สถาบันตำรวจในอังกฤษมีกองกำลังตำรวจ 43 หน่วย ที่เป็นอิสระต่อกัน นอกจากนี้ ยังมีตำรวจหน่วยพิเศษรับผิดชอบในการรักษาความปลอดภัยรถไฟและรถใต้ดิน

หัวหน้าหน่วยตำรวจของอังกฤษ ซึ่งรับผิดชอบในท้องถิ่น เรียกว่า Chief Constable มีความเป็นอิสระในการทำงานตามพระราชบัญญัติตำรวจ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการตำรวจในท้องถิ่น องค์กรประกอบของคณะกรรมการ มีจำนวน 17 คน โดยจำนวน 9 คน ได้รับการ แต่งตั้งจากสภาท้องถิ่น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น จำนวน 3 คน และกรรมการอิสระ จำนวน 5 คน แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ตำรวจอังกฤษมีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไป องค์กรอื่นอาจมีอำนาจสอบสวน คดีอาญาพิเศษ สำหรับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ร้ายแรง จะมีหน่วยพิเศษทำหน้าที่สอบสวน เช่น คณะทำงานสอบสวนคดีฉ้อโกงร้ายแรง ของสำนักงานอัยการในกรุงลอนดอน

ส่วนกองกำลังตำรวจในกรุงลอนดอน หัวหน้าตำรวจ เรียกว่า “ผู้บัญชาการตำรวจ” ขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแล สำหรับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอังกฤษนั้น มีหน้าที่รับผิดชอบกว้างขวางโดยเฉพาะ เกี่ยวกับการบริหารความยุติธรรม ความสงบเรียบร้อย กฎหมายอาญา และกำกับดูแลหน่วยงานด้าน ความมั่นคง

รัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจกำกับดูแลตำรวจนครบาล แต่ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตำรวจหรือหน่วยงานข่าวกรองอาชญากรรมแห่งชาติ (NCS) เนื่องจากการควบคุมองค์กรเหล่านี้เป็นของตำรวจและผู้มีอำนาจในระดับชาติ (คณะกรรมการตำรวจ) อย่างไรก็ตาม กฎหมายตำรวจให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยหลายประการ เพื่อใช้อำนาจควบคุมหน่วยงานตำรวจ โดยหน้าที่ของรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตำรวจภูมิภาคและหน่วย ระดับชาติ รัฐมนตรีจะใช้อำนาจตามกฎหมายตำรวจในลักษณะของการส่งเสริมประสิทธิผลและ

²⁷ คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ. เล่มเดิม. หน้า 55-73.

ประสิทธิภาพของตำรวจ นอกจากนี้ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของตำรวจ รัฐมนตรีอาจเปลี่ยนแปลงพื้นที่ความรับผิดชอบของตำรวจในอังกฤษได้ ยกเว้นกรุงลอนดอน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามวิธีการที่กำหนดโดยกฎหมาย ซึ่งได้รับคำร้องขอจากคณะกรรมการตำรวจ หรือการเปลี่ยนแปลงเพื่อประโยชน์ทางด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขณะที่การแต่งตั้งและถอดถอนหัวหน้าตำรวจนั้น การแต่งตั้งหัวหน้าตำรวจโดยหน่วยงานตำรวจหรือคณะกรรมการแห่งชาติ จะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี ส่วนรายชื่อนายตำรวจที่จะได้รับการแต่งตั้งจะต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีก่อนเช่นกัน นอกจากนี้รัฐมนตรีอาจกำหนดให้ตำรวจหรือคณะกรรมการระดับชาติใช้อำนาจในการสั่งให้หัวหน้าตำรวจพ้นจากตำแหน่งเพื่อประโยชน์ของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล

ส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์ให้หน่วยงานตำรวจและหน่วยงานระดับชาติ รัฐมนตรีอาจเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของตำรวจทุกพื้นที่หรือหน่วยงาน แต่ก่อนที่将有คำสั่งดังกล่าวในเรื่องนี้ รัฐมนตรีจะต้องหารือกับบุคคลซึ่งเห็นว่าเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของคณะกรรมการตำรวจ ในกรณีหน่วยงานข่าวกรองอาชญากรรมแห่งชาติและหน่วยงานปราบปรามอาชญากรรมแห่งชาติ รัฐมนตรีจะต้องปรึกษากับผู้มีอำนาจในหน่วยงานนั้น โดยการออกคำสั่งดังกล่าวหรือการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ได้ดำเนินการแล้วจะต้องเสนอต่อรัฐสภา

สำหรับการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์แล้วรัฐมนตรีอาจมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานระดับต่างๆ (เป้าหมายการปฏิบัติงาน) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เช่นเดียวกับประมวลการปฏิบัติ รัฐมนตรีสามารถออกประมวลการปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับหน้าที่ของตำรวจและหน่วยงานที่อยู่ในอำนาจ เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์ความสัมพันธ์ทางการเงินระหว่างคณะกรรมการตำรวจและหน่วยงานตำรวจ

เมื่ออำนาจในการออกคำสั่งต่อคณะกรรมการมีรายงานที่ขัดแย้งกัน รัฐมนตรีอาจกำหนดให้ผู้ตรวจราชการตำรวจดำเนินการตรวจสอบหน่วยงานตำรวจ หรือให้หน่วยงานอื่นมีรายงานการตรวจสอบ หากความเห็นของผู้ตรวจราชการแสดงว่าหน่วยงานตำรวจหรือหน่วยงานที่ถูกตรวจสอบไม่มีประสิทธิผลหรือประสิทธิภาพ ก็จะกำหนดมาตรการแก้ไข และหากยังไม่ปฏิบัติตามรัฐมนตรีอาจสั่งให้ตำรวจหรือหน่วยงานกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวและกำหนดงบประมาณขั้นต่ำสำหรับใช้ในการดำเนินงานจากงบประมาณตำรวจด้วย

ส่วนการไต่สวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ รัฐมนตรีอาจสั่งให้แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลขึ้นมาไต่สวนเรื่องหนึ่งเรื่องใดเกี่ยวกับตำรวจในท้องที่หรือเกี่ยวกับหน่วยงานระดับชาติ โดยผ่านทางคณะกรรมการตำรวจในท้องที่หรือระดับชาติ ทั้งนี้ ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานการไต่สวนอาจมีหมายเรียกให้บุคคลมาให้การหรือส่งพยานหลักฐานที่เป็นเอกสารต่างๆ โดยการสืบพยานสามารถ

กระทำภายใต้คำสาบาน และหากผู้ซึ่งได้รับหมายเรียกปฏิเสธหรือไม่มาให้การ หรือทำเอกสารเท็จ จะเป็นความผิดอาญา

ด้านงบประมาณ กระทรวงมหาดไทย จะเป็นผู้อนุมัติงบประมาณให้กับตำรวจในแต่ละปี โดยรัฐมนตรีจะปรึกษาหารือกับกระทรวงการคลังในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) จำนวนเงินอุดหนุนโดยรวมที่ให้กับตำรวจทุกหน่วย
- 2) จำนวนเงินอุดหนุนที่ให้แก่ตำรวจในแต่ละพื้นที่ โดยรัฐมนตรีจะเตรียมรายงานกำหนด

หลักเกณฑ์การพิจารณาในการจัดสรรงบประมาณต่างๆ เอาไว้

สำหรับเงินอุดหนุน อาจให้สำหรับการลงทุนหรือที่จะลงทุนตามวัตถุประสงค์ของตำรวจ ขณะที่หน่วยงานระดับชาติจะได้รับเงินจากหน่วยงานตำรวจ ซึ่งรัฐมนตรีจะสั่งให้ทำการคำนวณ กำหนดรวบรวมและบริหารการจ่ายเงินที่เก็บมาจากหน่วยงานตำรวจดังกล่าว

ส่วนข้อบังคับว่าด้วยการปกครองหน่วยงานตำรวจนั้น กระทรวงอาจออกข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการและกำหนดเงื่อนไขของหน่วยงานตำรวจต่างๆ ได้ เช่น ชั้นยศและตำแหน่ง ของตำรวจในหน่วยงานตำรวจนั้นๆ คุณสมบัติในการแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง ตลอดจนหน้าที่ที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำของตำรวจ จำนวนชั่วโมงการทำงาน การลา เงินเดือน และค่าจ้างตำรวจ การจัดหา การใช้ และการคืนเครื่องแบบตำรวจ อุปกรณ์ส่วนตัวและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐมนตรียังสามารถออกข้อบังคับกำหนดธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาโทษทางวินัย แก่ตำรวจ โดยข้อบังคับนี้จะกำหนดวิธีพิจารณาสำหรับการดำเนินการแก่สมาชิกหน่วยงานตำรวจ ประกอบด้วย ไล่ออก ปลดออก ให้ลาออก ลดชั้นยศ ลดอัตราเงินเดือน ปรับทำทัณฑ์บน และว่ากล่าว ตักเตือน แต่ข้อบังคับเกี่ยวกับวินัยของหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้าตำรวจ จะกำหนดโดย คณะกรรมการตำรวจ โดยแนวทางการลงโทษทางวินัย ทางกระทรวงสามารถออกแนวทางการลงโทษทางวินัยให้แก่คณะกรรมการตำรวจ หัวหน้าตำรวจ และสมาชิกอื่นๆ ของหน่วยงานตำรวจ เกี่ยวกับการปฏิบัติทางด้านระเบียบวินัยได้

3.4.4 องค์กรที่มีอำนาจสอบสวนในประเทศญี่ปุ่น²⁸

องค์กรที่มีอำนาจสอบสวนโดยทั่วไปในประเทศญี่ปุ่น คือ พนักงานสอบสวนของตำรวจ แต่ในบางคดีถ้ามีความจำเป็นพนักงานอัยการสามารถใช้ดุลพินิจเข้าไปสอบสวนได้ โดยพนักงานอัยการสามารถเริ่มสอบสวนได้เองโดยไม่จำเป็นต้องมีตำรวจเข้าร่วมในการสอบสวนก่อน ซึ่งคดีที่พนักงานอัยการจะเริ่มทำการสอบสวนเอง มักเป็นคดีที่มีความสลับซับซ้อน เช่น คดีอาชญากรรม

²⁸ คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ. เล่มเดิม. หน้า 91-111.

ทางเศรษฐกิจ คดีการเงินการธนาคาร และคดีที่มีผู้มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น ส่วนคดีอาชญากรรมทั่วไป พนักงานสอบสวนตำรวจจะเป็นผู้ทำการสอบสวน

กระบวนการสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1948 ได้เจริญรอยตามระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรป ซึ่งได้นำแบบอย่างมาจากกฎหมายของเยอรมันและฝรั่งเศส ต่อภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว กฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกาจึงได้เข้ามามีอิทธิพลในระบบกฎหมายญี่ปุ่นตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากลักษณะกฎหมายที่สำคัญหลายประการ ได้แก่

1) โครงสร้างของกฎหมายได้เปลี่ยนจากระบบไตสวนมาเป็นระบบกล่าวหา โจทก์และจำเลยมีฐานะเท่าเทียมกัน ศาลจะพิจารณาคดีโดยไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดและอัยการเป็นองค์กรอิสระจากศาล

2) การใช้มาตรการบังคับใดๆ จะต้องกระทำโดยหมายของศาลเท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า การฟ้องคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่เฉพาะอัยการมาตั้งแต่สมัยเมจิ (ค.ศ. 1886-1912) กฎหมายญี่ปุ่นในเรื่องนี้ได้นำแบบอย่างมาจากกฎหมายฝรั่งเศส เรียกว่า “การผูกขาด การฟ้องคดีอาญา” กล่าวคือ พนักงานอัยการมีอำนาจแต่เพียงฝ่ายเดียวที่จะวินิจฉัยว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี ไม่มีระบบการฟ้องคดีโดยราษฎรเป็นโจทก์ การฟ้องคดีโดยตำรวจ ระบบลูกขุนสอบสวนหรือระบบผู้พิพากษาไตสวน

กฎหมายเก่าของญี่ปุ่นบัญญัติให้อัยการเท่านั้นที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา โดยมีตำรวจเป็นผู้ช่วย ต่อมาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาระบบปัจจุบัน บัญญัติให้ตำรวจมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา และคดีอาญาส่วนใหญ่สอบสวนเบื้องต้นโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในขณะที่เดียวกันกฎหมายก็บัญญัติให้อัยการมีอำนาจหน้าที่โดยอิสระที่จะสอบสวนคดีอาญาได้ด้วยตนเองด้วย

เมื่อตำรวจสอบสวนคดีอาญาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตำรวจจะส่งสำนวนให้อัยการทันที พร้อมกับเอกสารและพยานหลักฐาน อัยการผู้รับผิดชอบในคดีจะทำการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน และอาจสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม หรือถ้าจำเป็นอัยการอาจทำการสอบสวนด้วยตนเองจนกว่าจะได้พยานหลักฐานเพียงพอในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีนั้น

ในระหว่างทำการสอบสวน ถ้ามีความจำเป็นอัยการอาจสอบปากคำผู้ต้องหาและพยานก็ได้ ก่อนการสั่งคดีอาญาทุกครั้งอัยการญี่ปุ่นมักจะสอบปากคำพยานและผู้ต้องหาด้วยตนเองเสมอ

ในคดีคอร์รัปชันที่เกี่ยวกับผู้มีอิทธิพลทางการเมืองหรือนักการเมือง คดีอาญาทางเศรษฐกิจ และคดีหลบเลี่ยงภาษี อัยการมักจะเริ่มสอบสวนคดีด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วยพนักงานอัยการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการจะเป็นข้าราชการในสำนักงานอัยการ

ในส่วนของตำรวจ ตำแหน่งและชั้นยศของตำรวจประเทศญี่ปุ่น แบ่งได้เป็น 11 ระดับ คือ

- 1) หัวหน้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Commissioner' General) เป็นตำแหน่งสูงสุดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีใช้ชั้นยศ
- 2) หัวหน้าตำรวจนครบาลโตเกียว (Superintendent' General) เป็นชั้นยศสูงสุดของตำรวจญี่ปุ่น และเป็นตำแหน่งสูงสุดของตำรวจนครโตเกียว
- 3) หัวหน้าตำรวจจังหวัด (Superintendent' Supervisor)
- 4) รองหัวหน้าตำรวจจังหวัด (Chief-Superintendent)
- 5) หัวหน้าตำรวจอาวุโส (Senior' Superintendent)
- 6) หัวหน้าตำรวจ (Superintendent)
- 7) สารวัตรตำรวจ (Police Inspector)
- 8) รองสารวัตรตำรวจ (Asst. Police Inspector)
- 9) จำตำรวจ (Police Sergeant)
- 10) ตำรวจอาวุโส (Senior' Policeman) เป็นนายตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ตำรวจมานาน จะมีประสบการณ์มากกว่าตำรวจทั่วไป แต่มีใช้ชั้นยศ
- 11) ตำรวจ (Policeman)

โครงสร้างของหน่วยงานตำรวจของประเทศญี่ปุ่น ตามกฎหมายว่าด้วยตำรวจของประเทศญี่ปุ่นให้อำนาจ “จังหวัด” มีหน้าที่รับผิดชอบกิจการตำรวจเพื่อ “คุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน” และ “รักษาความสงบเรียบร้อยโดยการป้องกันปราบปรามและสอบสวนคดีอาญา การจับกุมผู้ต้องหาที่กระทำความผิดและการควบคุมจราจร”

กิจการตำรวจญี่ปุ่นแบ่งออกตามเขตภูมิศาสตร์ มีทั้งสิ้น 47 เขต (จังหวัด) แต่ละเขตมี “คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัด” เป็นผู้กำกับดูแลตำรวจในจังหวัดต่างๆ ซึ่งมีทั้งสิ้นประมาณ 260,000 คน ประกอบด้วย ตำรวจในเครื่องแบบ 230,000 คน พลเรือน 30,000 คน

กฎหมายบัญญัติให้รัฐบาลจัดตั้งองค์กรตำรวจส่วนกลางเพื่อควบคุมและกำกับดูแลองค์กรตำรวจในจังหวัด เรียกว่า “สำนักงานตำรวจแห่งชาติ” โดยมี “คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ” ทำหน้าที่กำกับดูแล

ความรับผิดชอบของตำรวจมีหลายประการ ตั้งแต่การป้องกันอาชญากรรมโดยทั่วไป การคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การต่อต้านการก่อการร้าย และการจารกรรม การต่อต้านองค์การอาชญากรรม การควบคุมการจราจร การออกใบอนุญาตขับขีรถยนต์ การควบคุมธุรกิจเอกชนบางประการ เช่น สถานบันเทิง การรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน โรงรับจำนำ การคุ้มครองผู้เสียหาย และการควบคุมอาวุธปืน

ภายใต้กฎหมายตำรวจนั้น เพื่อให้มีหลักประกันว่าตำรวจจะมีความเป็นกลางทางการเมือง องค์การตำรวจจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ “คณะกรรมการปกครอง” (Public Administration Commissions)

ในระดับท้องถิ่น คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัดมีอำนาจบริหารเหนือหน่วยงานตำรวจจังหวัด สมาชิกในคณะกรรมการจะได้รับแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดโดยความเห็นชอบของสภาจังหวัด กรรมการแต่ละคนมีอำนาจทางการปกครองในการกำกับดูแลตำรวจจังหวัด โดยการกำหนดนโยบายเบื้องต้น และข้อบังคับสำหรับการปฏิบัติงานของตำรวจ

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัดหรือผู้ว่าราชการจังหวัด หรือสมาชิกสภาจังหวัดไม่อาจแทรกแซงการดำเนินคดีหรือการบังคับใช้กฎหมายใดของตำรวจจังหวัดได้

หัวหน้าตำรวจจังหวัดได้รับการแต่งตั้งและถอดถอนโดยคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ โดยความยินยอมของคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัด

ในระดับชาติ คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ปกครองกำกับดูแลเหนือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในขณะที่คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติอยู่ภายใต้อำนาจของสำนักงานคณะรัฐมนตรี

ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีไม่มีอำนาจบังคับโดยตรงหรือควบคุมสำนักงานตำรวจอันเป็นหลักประกันความเป็นอิสระและความเป็นกลางทางการเมือง

คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติทำหน้าที่แต่งตั้งหัวหน้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงของจังหวัดต่างๆ

องค์ประกอบของคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน 1 คน และกรรมการ 5 คน ประธานดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ประธานในการประชุม ขณะที่กรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ได้รับการแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี โดยความยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรและสภาสูง

ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการต้องเป็นบุคคลที่ไม่เคยดำรงตำแหน่งตำรวจหรืออัยการภายในระยะเวลา 5 ปี เพื่อให้มีหลักประกันความเป็นกลางทางการเมือง และกรรมการ 2 คนใน 5 คน ต้องไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกัน

การทำงานร่วมกับพนักงานอัยการ กล่าวได้ว่า อัยการเป็นผู้ที่มีความท้าทายต่อการปฏิบัติงานของตำรวจโดยตรง กล่าวคือ

1) ความร่วมมือกับพนักงานอัยการในการดำเนินคดีในศาลในญี่ปุ่นนั้น พนักงานอัยการมีหน้าที่รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวในการฟ้องคดีอาญา ขณะที่ความมุ่งหมายในการสอบสวนของตำรวจก็เพื่อระบุตัวผู้ต้องหาและรวบรวมพยานหลักฐานที่นำไปสู่การพิพากษาคดีในศาลด้วยเหตุนี้ตำรวจจึงต้องทำหน้าที่รับผิดชอบเบื้องต้นให้สมบูรณ์ในการสอบสวนคดีอาญา โดยระบุตัวผู้กระทำความผิดและรวบรวมพยานหลักฐานอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็ปฏิบัติตาม

กระบวนการที่เป็นธรรมตามกฎหมายเพื่อสนับสนุนให้อัยการประสบความสำเร็จในการฟ้องคดี การทำทนายนี้มาจากอัยการซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้ตำรวจปรับปรุงความสามารถและความไว้วางใจจากประชาชน

2) ความร่วมมือในฐานะพนักงานสอบสวน นอกจากอัยการจะทำหน้าที่วินิจฉัยการฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีอาญาแล้ว อัยการญี่ปุ่นยังมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญาเองด้วย ฉะนั้นความสำเร็จในการสอบสวนคดีอาชญากรรมสำคัญของอัยการจึงเป็นแรงบันดาลใจให้กับตำรวจในการปรับปรุงทักษะของตนเองและทำให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ในคดีที่มีความยากเพิ่มมากขึ้น

การสร้างเชื่อมั่นให้กับประชาชน การปฏิบัติงานของตำรวจ รวมทั้งการสอบสวนคดีอาญาไม่สามารถประสบความสำเร็จได้โดยปราศจากการสนับสนุนของประชาชน ฉะนั้น ตำรวจจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนหากประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นในความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริตของตำรวจ ทั้งนี้ การสร้างเชื่อมั่นของตำรวจประเทศญี่ปุ่นให้เกิดขึ้นกับประชาชนทำได้โดย

(1) ความสามารถในการสืบสวนสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ตำรวจจะต้องระบุตัวผู้ต้องหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องปฏิบัติตามกระบวนการที่เป็นธรรมตามกฎหมาย แม้การฟ้องคดีจะเป็นวิธีเดียวที่จะป้องกันอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในขณะเดียวกัน การฝ่าฝืนกฎหมายหรือสิทธิมนุษยชนในระดับใดก็ตาม จะนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจของประชาชนและของระบบความยุติธรรมทั้งหมด

(2) การตรวจสอบตนเองอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ตำรวจจะต้องทำให้ประจักษ์ว่าตนมีอำนาจหน้าที่รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย ค้ำครองสิทธิเสรีภาพและทรัพย์สินของประชาชนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน โดยปราศจากอคติ การดำเนินคดี ถ้าไม่ถูกต้องจะทำให้ประชาชนตั้งคำถามเกี่ยวกับความสามารถและเกียรติศักดิ์ของตำรวจ สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความไม่มีเสถียรภาพของการใช้อำนาจตำรวจโดยรวม ฉะนั้น เพื่อที่จะรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของตน ตำรวจจะต้องตรวจสอบตนเองอย่างเป็นระบบภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยทั้งในระดับชาติและในระดับจังหวัด ตำรวจจะต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของตำรวจต่อสาธารณชน และต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนวิพากษ์วิจารณ์ได้

การสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบันมีความยากลำบากเพิ่มมากขึ้น อัตราความสำเร็จในการสอบสวนคดีมีน้อยลง ดังนั้น เพื่อที่จะทำให้ความรับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญาเบื้องต้นเป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน ตำรวจประเทศญี่ปุ่นจึงต้องเผชิญกับความท้าทายอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของสังคมในยุคใหม่ กล่าวคือ

ก. สังคมมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น

ในสังคมสมัยใหม่โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ความรู้สึกที่มีมาแต่ดั้งเดิมคือ “ชุมชน” มิได้มีอยู่อีกต่อไป ประชาชนไม่รู้จักหรือสนใจว่าใครอยู่บ้านติดกับตน การที่คนไม่รู้จักกันเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ตำรวจแสวงหาพยานหลักฐานยากลำบาก โดยเฉพาะการหาพยานบุคคล ดังนั้นตำรวจจึงต้องอาศัยการระบุตัวผู้ต้องสงสัยโดยพยานวัตถุ ซึ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนการวิเคราะห์ทางด้านวิทยาศาสตร์และการรวบรวมพยานหลักฐานตามกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อที่จะแก้ปัญหานี้ ตำรวจญี่ปุ่นได้พัฒนาความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ในการสอบสวน ซึ่งประกอบไปด้วย การใช้ลายพิมพ์นิ้วมือ ลายพิมพ์เท้า ภาพถ่าย การวิเคราะห์วัตถุชิ้นเล็กชิ้นน้อยที่รวบรวมได้ในที่เกิดเหตุ และการใช้สุนัขตำรวจ

ปัจจุบันการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้าเพิ่มขึ้น ทั้งการวิเคราะห์กรุปเลือด เส้นผม ยาเสพติด และดีเอ็นเอ (DNA) สามารถกระทำได้ในห้องทดลอง การสอบสวนคดีอาญาที่มีอยู่ในทุกสำนักงานตำรวจจังหวัด นอกจากนี้ในระดับชาติยังมีสถาบันวิจัยวิทยาการตำรวจระดับชาติ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิทยาการสมัยใหม่เพื่อใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจด้วย ขณะเดียวกันตำรวจญี่ปุ่นยังให้ความสนใจการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสอบสวนคดีอาญาเพื่อคุ้มครองการปฏิบัติตามกฎหมาย และหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาโดยไม่ตั้งใจ

ข. อาชญากรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

อาชญากรรมประเภทนี้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่สังคมข้อมูลข่าวสาร การเจาะเข้าไปในเครื่องคอมพิวเตอร์มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น พร้อมๆ กับการพัฒนาเทคโนโลยี ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้จัดตั้งหน่วยสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อให้การสนับสนุนทางวิชาการแก่ตำรวจจังหวัด

ค. สังคมนานาชาติ

การต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติในปัจจุบันเป็นเรื่องที่ทำได้ยากยิ่งขึ้น ตามความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างประเทศของหน่วยงานที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติของญี่ปุ่นจึงเข้าร่วมประชุมระหว่างประเทศในเวทีต่างๆ เช่น สหประชาชาติ ตำรวจสากล และประเทศกลุ่มจี 8 ที่มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทั้งยังมีข้อตกลงทวิภาคีกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อแก้ปัญหาคอร์รัปชันอาชญากรรมข้ามชาติอีกด้วย

ในการฝึกอบรมตำรวจเพื่อให้กองกำลังตำรวจเป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชน เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องได้รับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถทำงานกับความท้าทายใหม่ๆ ได้ โดยการฝึกอบรมแยกย่อยในมิติต่างๆ ดังนี้

ก. การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจตามปกติ

ตำรวจที่ได้รับการคัดเลือกให้ปฏิบัติงานในระดับจังหวัดจะต้องได้รับการฝึกอบรมเบื้องต้นเป็นเวลา 21 เดือน ในสถาบันตำรวจระดับจังหวัด และเมื่อได้รับการเลื่อนตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเข้ารับการฝึกอบรมซ้ำอีก สำหรับจำตำรวจจะอบรมเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ส่วนตำแหน่งรองสารวัตรตำรวจอบรม 8 สัปดาห์ เพื่อเตรียมการให้สามารถรับผิดชอบหน้าที่ใหม่ได้

ข. การฝึกอบรมผู้บริหารงานตำรวจ

ตำรวจที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งเป็นสารวัตรตำรวจ จะต้องได้รับการฝึกอบรมในสถาบันตำรวจแห่งชาติที่กรุงโตเกียวเป็นเวลา 3 - 6 เดือน สารวัตรตำรวจจะต้องเชี่ยวชาญด้านการจัดการและมีทักษะเป็นผู้นำ มีความสามารถดำรงตำแหน่งหัวหน้าในการปฏิบัติงานในสนาม นอกจากนี้ สถาบันตำรวจแห่งชาติยังจัดหลักสูตรอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับหัวหน้าตำรวจเพื่อเตรียมตัวสำหรับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจด้วย

ค. การฝึกอบรมชั้นสูงให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการสอบสวนคดีอาญา

สถาบันตำรวจแห่งชาติจัดโครงการอบรมชั้นสูงสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการสอบสวน โดยหลักสูตรนี้ประกอบด้วย ทักษะการบริหารจัดการและความรู้ทางด้านเทคโนโลยีในการสอบสวนคดีอาญา

ระบบตำรวจญี่ปุ่นตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นกลางทางการเมืองและมีระบบการควบคุมที่เป็นประชาธิปไตย เนื่องจากระบบนี้มีพัฒนาการจากระบบตำรวจของสหรัฐอเมริกา ยุโรป และเอเชีย

การจัดตั้งตำรวจญี่ปุ่นมีหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ลำเอียงและการแทรกแซงทางการเมือง โดยลักษณะสำคัญของระบบตำรวจญี่ปุ่นอาจสรุปได้ดังนี้

1) คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (National Public Commission) และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (National Police Agency) เป็นองค์กรตำรวจระดับชาติ โดยคณะกรรมการจะทำหน้าที่บริหารและกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขณะที่คณะกรรมการอยู่ภายใต้สำนักงานคณะรัฐมนตรี (Cabinet Office) แต่นายกรัฐมนตรีไม่มีอำนาจบังคับบัญชาหรือควบคุมโดยตรง อันเป็นหลักประกันความเป็นอิสระของคณะกรรมการและความเป็นกลางทางการเมือง

คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติเป็นผู้กำหนดนโยบายพื้นฐานและข้อบังคับต่างๆ ทำหน้าที่ประสานงานการบริหารงานของตำรวจในระดับชาติ และกำหนดมาตรฐานทั่วไปในการฝึกอบรม การสื่อสาร การทะเบียนประวัติอาชญากรรม สถิติอาชญากรรม และอุปกรณ์ของตำรวจ

คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติมีอำนาจแต่งตั้งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงในองค์กรตำรวจจังหวัด ทั้งนี้ คณะกรรมการจะกำกับดูแลตำรวจจังหวัดผ่านสำนักงานตำรวจแห่งชาติในทางอ้อม

2) หลักประกันในการดำรงตำแหน่งของตำรวจระดับสูงมีความสำคัญที่จะทำให้ตำรวจปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น ผู้ปู้นจึงวางระบบความมั่นคงของตำแหน่งหัวหน้าตำรวจในระดับชาติและระดับจังหวัด โดยกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของหัวหน้าตำรวจ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้โดยไม่ต้องห่วงเกรงการถูกข่มขู่ การโยกย้ายหรือการถอดถอนจากตำแหน่งจะมีข้อกำหนดที่ชัดเจน การถอดถอนหัวหน้าตำรวจจะกระทำได้เฉพาะกรณีไม่มีความเหมาะสมในการดำรงตำแหน่งหรือมีความประพฤติมิชอบเท่านั้น วิธีปฏิบัติเช่นนี้คล้ายคลึงกับอัยการในประเทศต่างๆ

ในส่วนของพนักงานอัยการประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากมีอำนาจการสอบสวนเช่นเดียวกับตำรวจ โดยคดีส่วนใหญ่ที่อัยการประเทศญี่ปุ่นรับผิดชอบจะเป็นคดีใหญ่ๆ มีความสลับซับซ้อนหรือมีผู้มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง สำนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นจึงได้จัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในสำนักงานอัยการจังหวัดของบางจังหวัด โดยทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีที่มีความสลับซับซ้อน มีผู้มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง คดีรับสินบน คดีปั่นหุ้น เป็นต้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษของประเทศญี่ปุ่นส่วนมากจะเป็นพนักงานอัยการทำหน้าที่สอบสวนคดีพิเศษนั้นๆ ทั้งนี้การใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานอัยการญี่ปุ่นจะใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนเหมือนกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั่วไป ของพนักงานสอบสวนตำรวจ โดยไม่มีการใช้อำนาจพิเศษหรือใช้เทคนิคพิเศษในการสืบสวนสอบสวนพิเศษแต่อย่างใด ซึ่งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานอัยการประเทศญี่ปุ่นจะมีความเป็นอิสระเป็นอย่างมาก เนื่องจากตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะสามารถควบคุมสั่งการอัยการสูงสุดได้ตำแหน่งเดียวเท่านั้น โดยไม่สามารถจะสั่งการพนักงานอัยการผู้อื่นได้แต่อย่างใด จึงทำให้การพิจารณาคดีของประเทศญี่ปุ่นมีความเป็นอิสระและปราศจากการแทรกแซงจากทางการเมืองได้ในระดับหนึ่ง²⁹ ทั้งนี้ กระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น เป็นกระทรวงที่รวมหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมไว้ทั้งหมด ยกเว้นศาลและตำรวจ โดยกระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น จะประกอบด้วย 7 กรม และ 1 สำนักงาน³⁰ ได้แก่

²⁹ เชษฐ ขุนวิวงศ์. (2549). การสอบสวนคดีพิเศษ: กลไกที่ทำให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพ. หน้า 74-75.

³⁰ วิวัฒน์ ตรีธรรมกุล. (2544). สถาปบังคับตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญว่าด้วยการจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ. หน้า 37.

- (1) กรมกิจการอาญา (มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมพนักงานอัยการ)
- (2) กรมกิจการแพ่ง
- (3) กรมราชทัณฑ์
- (4) กรมบังคับฟื้นฟู
- (5) กรมคดี
- (6) กรมเสรีภาพพลเมือง
- (7) กรมตรวจคนเข้าเมือง
- (8) สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี

บทที่ 4

บทวิเคราะห์การศึกษารูปแบบองค์กรที่เหมาะสม ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยเป็นหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงยุติธรรม อยู่ในการบังคับบัญชาของ ปลัดกระทรวงยุติธรรม มีตำแหน่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และบุคลากร ด้านอื่นๆ เป็นเจ้าหน้าที่เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานบังคับ ใช้กฎหมาย โดยมีพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน เพื่อทำหน้าที่ในการป้องกันปราบปราม สืบสวน สอบสวนการกระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมาย บัญญัติให้เป็นคดีพิเศษ

ในการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบองค์กรที่เหมาะสมของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้เขียน ซึ่งได้มาช่วยราชการในกระทรวงยุติธรรมเพื่อร่วมดำเนินการในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2545 และเป็นบุคลากรชุดแรกหรือเป็นข้าราชการชุดแรกที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ 8 (ปัจจุบัน คือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ระดับ ชำนาญการพิเศษ) ในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษ ในปี พ.ศ. 2546 จะนำสภาพปัญหาข้อเท็จจริงที่ ปรากฏอยู่หรือเกิดขึ้นในปัจจุบันของกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวมทั้งระยะเวลาที่ผ่านมาของ การจัดตั้งองค์กรมาแล้ว จำนวนประมาณ 8 ปี และมีการแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูงสุด คือ อธิบดี- กรมสอบสวนคดีพิเศษ มาแล้ว จำนวน 8 ครั้ง (อธิบดี จำนวน 7 คน) คือ

1. พลตำรวจเอก นพดล สมบูรณ์ทรัพย์ (โอนมาจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ)
2. นายชาริต เฟิงคิชฐ์ (รักษาการอธิบดี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ)
3. นายมานิตย์ สุชาพร (รักษาการอธิบดี)
4. พลตำรวจเอก สมบัติ อมรวิวัฒน์ (โอนมาจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และได้ โอนกลับไปดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ)
5. นายไกรสร บารมีอวยชัย (รักษาการอธิบดี ปัจจุบันทำงานเอกชน)
6. นายสุนัย มโนมัยอุดม (ปัจจุบันโอนกลับไปเป็นผู้พิพากษาอาวุโสศาลอุทธรณ์ สำนักงานศาลยุติธรรม)

7. พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงยุติธรรม)

8. นายชาริต เฟ็งคิชฐ์ (อธิบดีคนปัจจุบัน)

มาพิจารณาเปรียบเทียบกับกรอบแนวความคิดในเรื่องการจัดองค์กร โดยเน้นหนักไปในเรื่องของรูปแบบองค์กรที่จะทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งความเป็นอิสระของหน่วยงาน เนื่องจากการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องมีการดำเนินงานโดยเฉพาะในเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่โปร่งใส ปราศจากการแทรกแซงจากปัจจัยต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำมาเป็นข้อเสนอแนะและเป็นแนวทางในทางวิชาการเพื่อปรับปรุงองค์กรกรมสอบสวนคดีพิเศษ ให้มีรูปแบบองค์กรที่เหมาะสมต่อไป และในเบื้องต้นนี้จะกล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของรูปแบบองค์กรของกรมสอบสวนคดีพิเศษในปัจจุบันซึ่งเป็นรูปแบบของส่วนราชการระดับกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ความเป็นอิสระขององค์กร ซึ่งจะต้องปราศจากการแทรกแซงจากปัจจัยต่างๆ เพราะเป็นจุดอ่อนในการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของระบบโครงสร้างและรูปแบบขององค์กรที่เหมาะสมเพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด รวมทั้งมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซง ซึ่งจะทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นองค์กรที่ได้รับความเชื่อถือและความศรัทธาจากประชาชน

4.1 การวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของรูปแบบองค์กรในปัจจุบันของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่เป็นส่วนราชการ

กรมสอบสวนคดีพิเศษในปัจจุบัน มีรูปแบบองค์กรในลักษณะขององค์กรราชการ ซึ่งเป็นระบบที่เน้นแบบแผนขององค์กร มีการจัดระดับชั้นการบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเพื่อความเหมาะสม มีการกำหนดถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่ของข้าราชการที่เป็นผู้ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีระเบียบแบบแผนเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ มีการกำหนดวินัยในการควบคุมความประพฤติของข้าราชการในองค์กร มีการยึดถือระบบค่านิยม วัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติขององค์กร มีระบบการจัดเก็บเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบ มีการจัดระบบการเลือกสรรบุคลากรเข้าทำงานโดยยึดหลักความรู้ความสามารถ และเป็นระบบที่ยึดหลักการตามตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ มีการดำเนินงานภายใต้กฎ ระเบียบหลักเกณฑ์ ข้อบังคับ และกฎหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้แล้วระบบที่เป็นส่วนราชการยังมีลักษณะที่สำคัญที่สรุปได้ดังนี้ คือ

1) ส่วนราชการจะมีการดำเนินการตามหลักการของระบบคุณธรรม ได้แก่ หลักความเสมอภาค ในการรับสมัครบุคลากรเข้ามาเป็นข้าราชการภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน หลักความสามารถ

ที่มุ่งพิจารณาถึงความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานเป็นสำคัญในการเลื่อนตำแหน่ง หลักความมั่นคง ที่มุ่งให้ข้าราชการมีความมั่นคงในอาชีพราชการ โดยยึดหลักการว่าหากข้าราชการยังมีความรู้ความสามารถ สามารถปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการได้และไม่ได้กระทำความผิดก็สามารถรับราชการได้จนเกษียณอายุราชการ และเมื่อเกษียณอายุราชการแล้วก็จะได้รับสิทธิประโยชน์ตอบแทน คือ บำเหน็จบำนาญ นอกจากนี้หลักการของระบบคุณธรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งอีกประการหนึ่ง คือ หลักความเป็นกลางทางการเมือง ซึ่งเป็นหลักที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพรรคการเมืองหรือนักการเมืองและป้องกันการใช้อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ราชการเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง

2) การใช้หลักการเอาหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่งเป็นสำคัญกว่าตัวบุคคล ทั้งนี้ สถานภาพของบุคคลผู้ปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติ

3) การใช้ระบบข้าราชการประจำแยกออกจากข้าราชการการเมือง ทั้งนี้ เพื่อให้ข้าราชการประจำมีความเป็นกลางทางการเมือง สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป ไม่ว่าพรรคการเมืองใดจะเข้ามาเป็นฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลก็ตาม

4) การใช้ระบบราชการในการจัดการนโยบายและควบคุมการดำเนินการเกี่ยวกับข้าราชการ โดยมีคณะกรรมการกลางบริหารงานบุคคลสำหรับวางระเบียบและมาตรฐานในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับข้าราชการ คือ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) มีอำนาจออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้ส่วนราชการและข้าราชการพลเรือนยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ และมีหน้าที่ในการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกกระทรวง ทบวง กรม แต่อย่างไรก็ตามตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนในปัจจุบันที่ได้มีการแก้ไขใหม่ ก็ได้มอบหมายให้กระทรวง ทบวง กรม มีอำนาจตัดสินใจดำเนินการในเรื่องต่างๆ ได้เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เพื่อให้การทำงานของแต่ละหน่วยงานเกิดความคล่องตัวขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นระบบราชการ ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของฝ่ายรัฐบาลในการบริหารประเทศในด้านต่างๆ โดยการใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจตามกฎหมายมหาชน เพื่อให้หน่วยงานดำเนินการกิจการในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องและมีความเป็นธรรม แต่อย่างไรก็ตามการจตุรูปแบบองค์กรแบบส่วนราชการก็ยังมีจุดอ่อนหลายประการ ทั้งในเรื่องสายการบังคับบัญชา การมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่จะต้องยึดถือเป็นจำนวนมาก การมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อน และระบบบริหารงานของผู้บริหารระดับสูงที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในองค์กรเป็นอย่างมาก ยิ่งทำให้เกิดผลกระทบตามมาในเรื่องของความล่าช้า ความเป็นอิสระขององค์กรและการถูกแทรกแซงจากปัจจัยต่างๆ ได้ง่าย ซึ่งกรมสอบสวน

คดีพิเศษ ที่ปัจจุบันมีรูปแบบขององค์กรแบบส่วนราชการ ก็มีลักษณะดังที่กล่าวมาแล้ว โดยสามารถวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียขององค์กรได้ ดังนี้ คือ

4.1.1 ข้อดี

1) ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลให้ความสำคัญกับปัญหาอาชญากรรมพิเศษ

กล่าวคือ ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล ได้ตระหนักและเห็นปัญหาว่าอาชญากรรมพิเศษหรือคดีพิเศษ เป็นปัญหาสำคัญ ทั้งนี้ การสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมที่สำคัญที่ผ่านมา สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งรับผิดชอบคดีอาชญากรรมพื้นฐานทั่วไป ยังมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความล่าช้าและความซ้ำซ้อนของระบบงาน ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ และระบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนปกติ จึงได้จัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมาในปี พ.ศ. 2545 เป็นส่วนราชการระดับกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมพิเศษหรือคดีพิเศษ ที่เป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน หรือคดีที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ ที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญและมอบหมายให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเข้ารับผิดชอบดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่สำคัญของประเทศมาโดยตลอด

2) การมีพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นเครื่องมือพิเศษในการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำให้การทำงานคล่องตัวและมีประสิทธิภาพขึ้น

กล่าวคือ อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากจะมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังมีอำนาจเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 อีก เช่น การค้น การยึดหรืออายัด การมีหนังสือสอบถามหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ส่งบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสาร หรือให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำ การมีและการใช้อาวุธปืน การแฝงตัว การทำหลักฐานเท็จ รวมทั้งการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารด้วยมาตรการพิเศษ คือ การดักฟังหรือการดักข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจึงมีมากกว่าของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การเป็นองค์กรสหวิชาชีพและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ

กล่าวคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้กำหนดคุณสมบัติพิเศษของเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งได้แก่ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่

คดีพิเศษ โดยบุคลากรทั้งสองกลุ่ม นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนแล้ว จะต้องมีความรู้พิเศษอื่นเพิ่มเติมอีก เช่น ต้องมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษในระยะเวลาต่างๆ ตามระดับชั้นของตำแหน่งด้วย ทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวนที่มีความรู้ ทักษะ มีความหลากหลายสาขาอาชีพ เมื่อมาร่วมทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพก็จะเป็นอย่างยิ่งต่อการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

4) การกำหนดให้มีเงินเพิ่มประจำตำแหน่ง

กล่าวคือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ได้รับเงินเพิ่มพิเศษประจำตำแหน่งที่อยู่ในระดับสูงพอสมควร โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการพลเรือนทั่วไป เพื่อเป็นค่าตอบแทนที่เป็นสิ่งจูงใจให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและการดำรงตนอยู่ในความยุติธรรม โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่และคุณภาพของงานด้วย

5) การมีค่าใช้จ่ายในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษโดยเฉพาะ

กล่าวคือ ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าใช้จ่ายสำหรับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถเบิกค่าใช้จ่ายอันเนื่องจากการปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเบิกจ่ายได้ตามระเบียบกระทรวงการคลังตามปกติ ค่าใช้จ่ายสำหรับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เช่น ค่าซื้อข่าว ค่าใช้จ่ายสำหรับพยาน ค่าล่อซื้อ ค่าสื่อสาร ค่าพัฒนาความสัมพันธ์ ค่าใช้จ่ายสำหรับความเสียหายต่อบุคคล ทรัพย์สินของบุคคลอื่น หรือทรัพย์สินของหน่วยงานอื่น ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษ เป็นต้น ซึ่งการที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถเบิกค่าใช้จ่ายเป็นพิเศษได้ในกรณีนี้ ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความคล่องตัวได้เป็นอย่างยิ่ง และเป็นการลดภาระของผู้ปฏิบัติงานที่เดิมต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเบิกได้ตามระเบียบของกระทรวงการคลัง

6) การมีอุปกรณ์เครื่องมือและระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย

กล่าวคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในการจัดหาและพัฒนาอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เช่น อาวูรบิน เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องจับเท็จ เครื่องดักฟัง โทรศัพท์ เป็นต้น ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและการทำงานสะดวกยิ่งขึ้น

7) การทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น

กล่าวคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐได้มีความร่วมมือ โดยการจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับหน่วยงานอื่นๆ จำนวน 39 หน่วยงาน เช่น กรมศุลกากร กรมสรรพากร กรมที่ดิน สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น เพื่อให้ความร่วมมือ สนับสนุน แลกเปลี่ยนข้อมูล และบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ด้านการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษเกิดประสิทธิภาพ

8) ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชน

กล่าวคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจสืบสวนสอบสวน คดีอาญาเช่นเดียวกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานบังคับใช้ กฎหมายที่ได้รับการจัดตั้งเพื่อเป็นหน่วยงานเสริมสร้างให้การบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะการ สืบสวนสอบสวนคดีอาญามีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างความเป็นธรรมในสังคม รวมทั้งการ ตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐอื่น เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นการคานอำนาจระหว่าง หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกัน และในการสำรวจของเอแบคโพลปรากฏผลยืนยันว่า ประชาชนยังมีความเชื่อมั่นในกระบวนการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าสามารถสร้างความ เป็นธรรมแก่ประชาชนได้ และประชาชนศรัทธาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ ว่ามีความซื่อสัตย์และสุจริต

9) การให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมหรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

กล่าวคือ คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) มีอำนาจให้ความเห็นชอบให้พนักงาน อัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือมาปฏิบัติหน้าที่ ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่ม การสอบสวน แต่หากเป็นคดีพิเศษที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการ กระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน กฎหมายบังคับให้ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน คดีพิเศษทุกคดี

10) การขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาช่วยปฏิบัติหน้าที่

กล่าวคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษในฐานะหน่วยงานของรัฐ สามารถเสนอต่อ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเพื่อเสนอให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีคำสั่ง ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานราชการอื่น

มาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อช่วยเหลือในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และให้ถือว่าเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และมีอำนาจตามกฎหมายเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

11) การแต่งตั้งที่ปรึกษาคดีพิเศษ

กล่าวคือ เป็นกรณีที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจแต่งตั้งบุคคลใดก็ได้ไม่ว่าจะมาจากภาคเอกชนหรือภาคราชการมาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษให้กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โดยคดีพิเศษดังกล่าวมีความจำเป็นต้องอาศัยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ แต่ที่ปรึกษาคดีพิเศษมีหน้าที่เพียงให้คำปรึกษาในด้านคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ อย่างไรก็ตามที่ปรึกษาคดีพิเศษมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนในการมาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

12) การมีคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่

กล่าวคือ คณะกรรมการคดีพิเศษ หรือ กคพ. เป็นคณะกรรมการที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ส่วนคณะกรรมการส่วนหนึ่งแต่งตั้งจากข้าราชการระดับหัวหน้าหน่วยงานของกระทรวงที่มีภารกิจความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เจ้ากรมพระธรรมนูญ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย นายกสภานายความ และคณะกรรมการอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านเศรษฐศาสตร์ การเงิน การธนาคาร เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่โดยตรงและในการสนับสนุนเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่ การเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง กำหนดลักษณะของคดีพิเศษ การกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ การมีมติให้คดีความผิดอาญาอื่นเพื่อเป็นคดีพิเศษ การให้ความเห็นชอบหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นอกจากนี้การแต่งตั้งหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มาเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษยังทำให้การประสานงานหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันกับหน่วยงานดังกล่าวเป็นไปด้วยความสะดวก มีความเข้าใจและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

13) การมีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) เป็นหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

กล่าวคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ประกอบไปด้วย ผู้แทนสำนักงาน ก.พ. ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน ข้าราชการกระทรวงยุติธรรมในตำแหน่งระดับ 9 (มิใช่ข้าราชการในกรมสอบสวนคดีพิเศษ) ที่ปลัดกระทรวงยุติธรรมแต่งตั้งจำนวนสามคน และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในตำแหน่งระดับ 8 ขึ้นไป ซึ่งได้รับเลือกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษด้วยกันเองจำนวนสามคน ซึ่งคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำหน้าที่เสมือนหนึ่งให้ความเห็นชอบและถ่วงดุลผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โดยผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะมีคำสั่งย้ายพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไปดำรงตำแหน่งอื่นที่มีใช้การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นหรือเป็นการย้ายประจำปีหรือเป็นกรณีที่อยู่ระหว่างถูกดำเนินการทางวินัยหรือเป็นกรณีตกเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว การไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีให้แก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และการลงโทษทางวินัยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องส่งความเห็นพร้อมเหตุผลให้คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษพิจารณาให้ความเห็นว่าคำสั่งนั้นเป็นไปโดยถูกต้องและเหมาะสมหากคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีความเห็นแตกต่างจากผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้บังคับบัญชาจะมีคำสั่งตามความเห็นของตนก็ได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลของการไม่เห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไว้ในคำสั่งด้วย

14) ภาคเอกชนให้ความสำคัญกับเรื่องจริยธรรม

กล่าวคือ หลังจากมีการนำหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่มาใช้ในภาคเอกชนมีการเน้นหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารธุรกิจและภาคเอกชนมากขึ้น รวมทั้งภาคเอกชนต้องการให้ภาครัฐมีการปรับระเบียบการบริหารจัดการภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลเช่นกัน จึงได้มีการปฏิรูประบบราชการในปี พ.ศ. 2545 มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ระบบราชการมีจุดมุ่งหมายก้าวไปสู่การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและให้ความสำคัญในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้จากหน่วยงานภายนอก และมีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้รับบริการมีส่วนในการเสนอแนะ การกำหนดรูปแบบ วิธีการจัดการให้บริการของภาครัฐมากขึ้น ทั้งในทางตรง เช่น เข้าร่วมเป็นกรรมการหรือการเสนอแนะ การกำหนดภารกิจ รูปแบบการบริการสาธารณะภาครัฐ ตลอดจนการเข้าร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงานของภาครัฐ เป็นต้น

4.1.2 ข้อเสีย

1) ทิศทางการดำเนินงานไม่ชัดเจนและต่อเนื่อง

กล่าวคือ เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานในภาครัฐ ทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน โดยเฉพาะตำแหน่งอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือรองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้โดยตลอดเวลาโดยไม่มีวาระตามหลักเกณฑ์ของระบบราชการ ตามระเบียบข้าราชการพลเรือนทั่วไป รวมทั้งเป็นไปตามความต้องการของผู้บริหารระดับกระทรวง ทั้งที่เป็นข้าราชการประจำหรือฝ่ายการเมือง จะเห็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏได้อย่างชัดเจนว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษก่อตั้งมาเป็นระยะเวลา จำนวน 8 ปี ได้มีวาระการแต่งตั้งในตำแหน่งของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษถึง 8 ครั้ง รวมจำนวน 7 คน แล้ว การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษบ่อยครั้ง โดยไม่มีการดำรงตำแหน่งตามวาระที่แน่นอน ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานภายในกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากทำให้การทำงานขาดทิศทางของนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

2) การถูกแทรกแซงและถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานให้แก่ผู้มีอำนาจ

กล่าวคือ จากการที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดกระทรวงยุติธรรม ทำให้มีสายการบังคับบัญชาตามระบบราชการ คือ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของปลัดกระทรวงยุติธรรม แต่ในขณะเดียวกันปลัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นข้าราชการประจำก็อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายการเมือง นอกจากนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมยังเป็นรองประธานกรรมการในคณะกรรมการคดีพิเศษ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีที่เป็นข้าราชการฝ่ายการเมืองเช่นเดียวกันเป็นประธานกรรมการด้วย ทำให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมีผู้ควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่หลายฝ่ายทั้งที่เป็นข้าราชการประจำและข้าราชการฝ่ายการเมือง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ต้องเน้นการตอบสนองตามนโยบายของผู้บริหารระดับกระทรวงหลายฝ่าย จนบางครั้งทำให้ละเลยการดำเนินงานตามภารกิจหลักตามเจตนารมณ์ของการก่อตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมา นอกจากนี้หากมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้งเหมือนที่ผ่านมา ก็จะทำให้เกิดผลกระทบที่ตามมาทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารกรมสอบสวนคดีพิเศษและแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงาน และการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการคดีพิเศษ โดยคณะกรรมการคดีพิเศษนั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินคดีพิเศษ เนื่องจากมีอำนาจในการให้คำปรึกษาพิเศษทั่วไป เปลี่ยนเป็นคดีพิเศษที่อยู่ในอำนาจการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษ กล่าวคือ คณะกรรมการคดีพิเศษสามารถทำให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเข้าไปดำเนินการสืบสวน

สอบสวนคดีอาญาทั่วไปและทำให้คดีดังกล่าวกลายเป็นคดีพิเศษได้ และสามารถทำการแทรกแซงได้ง่ายในขั้นตอนต่างๆ

3) การดำเนินงานมีขั้นตอนที่ไม่คล่องตัวและล่าช้า

กล่าวคือ การที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานราชการ จึงมีสายการบังคับบัญชาที่มากหลายระดับ และการปฏิบัติหน้าที่ต้องอยู่ภายใต้ระเบียบ กฎหมายอย่างเคร่งครัดหลายขั้นตอน ทำให้เกิดความล่าช้า ไม่คล่องตัว เช่น การเสนอเรื่องคดีบางเรื่องเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องเสนอผ่านหัวหน้าชุดปฏิบัติการ ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการสำนักคดี รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงยุติธรรม จนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือในการรับเรื่องเป็นคดีพิเศษ ในเรื่องที่ประชาชนร้องขอเป็นคดีพิเศษ ต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับจนถึงอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อนำเสนอให้อนุกรรมการคดีพิเศษ และคณะกรรมการคดีพิเศษ พิจารณาตามลำดับ ในบางกรณีที่ไม่รับเป็นคดีพิเศษต้องแจ้งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการต่อไป ในขณะที่เรื่องเดือดร้อนของประชาชนยังไม่ได้รับการแก้ไขตามความคาดหวังของประชาชน นอกจากนี้กระบวนการดำเนินการดำเนินคดีพิเศษ การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ การรวบรวมพยานหลักฐานในบางคดีต้องรวบรวมพยานหลักฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งมีขั้นตอนและระยะเวลายาวมาก ทำให้การดำเนินคดีเกิดความล่าช้า

4) การขาดองค์ความรู้และนวัตกรรมของตนเอง

กล่าวคือ จากการที่ข้าราชการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งอยู่ในระบบราชการมานาน ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่ถูกกำหนดไว้ตามขั้นตอนมาโดยตลอด และต้องรักษาวินัยอย่างเคร่งครัด ประกอบกับมีภารกิจหรือคดีที่ต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ข้าราชการดังกล่าวขาดความคิดริเริ่มเพราะเคยชินกับการรับคำสั่งและความล่าช้าของการทำงานตามขั้นตอนและมักยึดถือทัศนคติในเรื่องความปลอดภัยไว้ก่อน ส่งผลทำให้ขาดความสามารถในด้านการจัดการที่คล่องตัวและก้าวหน้า ซึ่งในทางตรงกันข้ามปรากฏว่าปัจจุบันอาชญากรรมสมัยใหม่ได้มีการพัฒนาตนเองก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและแพร่ขยายเป็นวงกว้าง มีรูปแบบอาชญากรรมที่หลากหลาย มีการปกปิด ซ่อนเร้นที่ซับซ้อน มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในขณะที่กรมสอบสวนคดีพิเศษขาดบุคลากรที่มีความเป็นเลิศในการพัฒนาองค์ความรู้ การศึกษาวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเครื่องมือพิเศษ นวัตกรรมที่ทันสมัยในการใช้งานเฉพาะทางที่ใช้ในการสืบสวนสอบสวน และรวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลการศึกษาวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้สมัยใหม่ไปสู่ผู้ปฏิบัติ ความรู้ ทักษะที่มีอยู่ในตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นความรู้เฉพาะตัวไม่มีการเก็บรักษาในสื่อการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอดสู่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานคนอื่น

5) การจัดรูปแบบโครงสร้างหน่วยงานภายใน

กล่าวคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีภารกิจรับผิดชอบสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่เป็นคดีพิเศษที่เกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักร แต่การจัดโครงสร้างภายในมิได้กระจายหน่วยงานภายในให้ไปประจำอยู่ในส่วนภูมิภาคตามจังหวัดต่างๆ สำนักคดีทุกสำนักมีที่ทำการอยู่ภายในส่วนกลางที่กรมสอบสวนคดีพิเศษและยังไม่มีการจัดเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติหน้าที่ประจำในพื้นที่อื่น ทำให้ผู้เสียหาย ผู้ร้องทุกข์ หรือพยาน ไม่ได้ได้รับความสะดวกในการมาพบกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเมื่อเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษต้องออกไปปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายก็จะใช้งบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการสูญเสียทั้งงบประมาณและเวลาในการทำงาน รวมทั้งในการดำเนินคดีในชั้นอัยการหรือชั้นศาลก็จะประสบปัญหาเช่นเดียวกันกับที่ได้กล่าวมาแล้ว

6) การขาดสถาบันการฝึกอบรมเฉพาะด้าน

กล่าวคือ เนื่องจากคดีอาชญากรรมที่เป็นคดีพิเศษจะเป็นคดีที่มีความซับซ้อนมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จึงควรได้รับการฝึกอบรมในด้านการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษเป็นการเฉพาะ และจะต้องดำเนินการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องทุกระยะ แต่ในปัจจุบันกรมสอบสวนคดีพิเศษยังไม่มีสถานฝึกอบรมดังกล่าวโดยเฉพาะ ทำให้บุคลากรไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

7) การขาดระบบสนับสนุนในเรื่องนิติวิทยาศาสตร์

กล่าวคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นส่วนราชการที่มีบุคลากรหลากหลายสาขาอาชีพที่จริง แต่ก็ขาดแคลนบุคลากรทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ โดยเฉพาะในปัจจุบันพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญเพราะเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือยิ่งกว่าพยานบุคคลและในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในทางปฏิบัติก็เน้นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้ยืนยันการกระทำผิดของผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจากพยานบุคคลหาได้ยาก ประกอบกับพยานบุคคลอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การที่กรมสอบสวนคดีพิเศษขาดแคลนบุคลากรด้านนิติวิทยาศาสตร์ทำให้ต้องไปขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ไม่ว่าจะเป็นสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม หรือกองพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะเกิดความล่าช้า เพราะหน่วยงานดังกล่าวมีภารกิจที่ต้องให้บริการหน่วยงานอื่นๆอีกเป็นจำนวนมาก สำหรับสาเหตุที่กรมสอบสวนคดีพิเศษไม่สามารถมีบุคลากรทางด้านนิติ

วิทยาศาสตร์หรือมีห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ก็เนื่องจากในระบบราชการถือว่าหน่วยงานราชการต่างๆ จะต้องทำภารกิจหน้าที่ที่แตกต่างกัน ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน หากจะต้องสนับสนุนการทำงานกันก็ให้ใช้วิธีประสานงานกันในฐานะที่เป็นหน่วยงานของราชการเหมือนกัน

8) การขาดข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

กล่าวคือ ในการทำงานด้านการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องอาศัยข้อมูลหลายอย่างที่สำคัญเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดรวมทั้งเพื่อประกอบสำนวนการสอบสวน เช่น ข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรหรือผลการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือผู้ต้องหาจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือหลักฐานการจดทะเบียนบริษัทต่างๆ จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้หากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถตรวจสอบได้สะดวกก็จะทำให้การทำงานด้านการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษมีความคล่องตัวขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ปัจจุบันกรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนราษฎร์จากกรมการปกครองและข้อมูลทะเบียนรถยนต์จากกรมการขนส่งทางบกได้ ทำให้การทำงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีความสะดวกขึ้นเป็นอย่างยิ่ง

9) ข้อจำกัดในการของบประมาณและการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์

กล่าวคือ เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นส่วนราชการในระดับกรม ที่สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม ดังนั้น ในการของบประมาณประจำปี ในการบริหารหน่วยงานจะต้องเสนอผ่านกระทรวงยุติธรรมและพิจารณาขบประมาณในภาพรวมของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีภารกิจหน้าที่ที่แตกต่างกันในแต่ละกรม ทำให้ได้รับงบประมาณประจำปีไม่ตรงตามความต้องการในการใช้จ่ายในแต่ละประเภท รวมทั้งการจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์บางประเภท เช่น การจัดซื้อระบบคอมพิวเตอร์จะต้องผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ดูแลเรื่องคอมพิวเตอร์ในระดับกระทรวงก่อน ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการดำเนินงาน

10) ข้อจำกัดในการบริหารจัดการบุคลากร

กล่าวคือ นอกจากกระทรวงยุติธรรม โดยปลัดกระทรวงยุติธรรมจะมีอำนาจในการเสนอและแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูงทั้งหมดของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งได้แก่ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ และผู้อำนวยการสำนักทั้งหมด ซึ่งเป็นตำแหน่งระดับอำนาจและระดับบริหาร (เดิม คือ ระดับ 9) ขึ้น ไปแล้ว ตำแหน่งที่มีระดับต่ำกว่านั้น คือ ตำแหน่งระดับชำนาญการพิเศษ (เดิม คือ ระดับ 8) ซึ่งเป็นตำแหน่งของผู้บริหารระดับกลาง หากจะมีการบรรจุแต่งตั้งภายในกรมสอบสวนคดีพิเศษ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องขอความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงยุติธรรมก่อน เมื่อปลัดกระทรวงยุติธรรมเห็นชอบจึงจะมีคำสั่งบรรจุแต่งตั้งได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในเรื่องการบริหารงานบุคคล อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษไม่มีอำนาจแต่งตั้ง

ผู้บริหารระดับสูงได้เลย และในส่วนของผู้บริหารระดับกลางก็จะต้องได้รับความเห็นชอบจาก ปลัดกระทรวงยุติธรรมก่อนจึงจะดำเนินการได้

4.2 กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการถูกแทรกแซง

4.2.1 การแทรกแซงจากภายนอก

การแทรกแซงจากองค์กรภายนอก อาจพิจารณาได้จากกลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มนักการเมือง กลุ่มผู้มีอิทธิพล และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เครือญาติ และพรรคพวก³¹

1) กลุ่มนักการเมือง

กลุ่มนักการเมือง โดยการใช้อิทธิพลและอำนาจรัฐเป็นเครื่องมือกดดันหรือทำลายล้างอำนาจหรือศัตรูทางการเมืองฝ่ายตรงข้าม หรือปกป้องความผิดของฝ่ายตน รวมทั้งการใช้เงื่อนไขอิทธิพลทางการเมืองเป็นเครื่องมือต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งความพึงพอใจหรือผลประโยชน์ต่างตอบแทนเพื่อตนเองหรือพรรคพวกแวดล้อมของตน ทั้งนี้ เมื่อระบบอุปถัมภ์ยังคงทรงอิทธิพลอยู่มาก ดังนั้นปรากฏการณ์ของการซื้อเสียงของผู้แทนระดับต่างๆ การแข่งขันเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์รวมทั้ง การต่างตอบแทนกันในรูปแบบต่างๆ ยังคงมีต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้ รูปแบบการแทรกแซงจากกลุ่มนักการเมืองนั้น จะเป็นการใช้อำนาจรัฐเข้าเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองของตน เป็นเครื่องมือกดดันข้าราชการประจำ ก่อนเข้ามาแทรกแซงการบริหารจัดการ การแต่งตั้งโยกย้ายผู้บริหารระดับสูง หรือบีบบังคับกดดันให้ข้าราชการประจำต้องดำเนินการภายใต้ใบบังคับที่กำหนดขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้องของตน โดยจะไม่แสดงออกให้เห็นถึงตัวตนที่แท้จริงของกลุ่มนักการเมืองเหล่านั้น หากแต่จะหลบซ่อนตัวเป็นผู้อยู่เบื้องหลังและแสดงท่าทีความต้องการของตนผ่านแนวร่วมหรือสร้างพลังมวลชนซึ่งนักการเมืองเหล่านั้นจัดตั้งขึ้น เพื่อสร้างกระแสโจมตี กดดันการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยเฉพาะการดำเนินงานในภารกิจด้านการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีพิเศษ ซึ่งรายละเอียด พฤติการณ์ หรือผลแห่งคดีนั้น อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงถึงกลุ่มนักการเมือง คนสนิท ฐานเสียง หัวคะแนน หรือเครือญาติเพื่อนพ้องของบรรดานักการเมืองเหล่านั้น ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในฐานะตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ในการกระทำความผิดก็ตาม การแทรกแซงในลักษณะดังกล่าวมักมีจุดประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือกลุ่มพรรคพวกญาติมิตรของตนให้พ้นผิด ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ต้องเปลี่ยนผิดให้เป็นถูก” หรือ “จากหนักให้เป็นเบา” กระทั่งการเจรจาต่อรองเพื่อให้ตนเองหรือพรรคพวกของตนหลุดพ้นจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายตามที่ได้กระทำไป อันส่งผลให้พ้นผิดหรือจบลงโดยมิต้องมีการ

³¹ สุนัย มโนมัยอุคม. (2550). ความเป็นอิสระของ DSI จากการแทรกแซงที่มิชอบ. หน้า 24.

ดำเนินคดีแต่อย่างใด นักการเมืองถือจึงเป็นกลุ่มที่ทรงพลังในการแทรกแซงในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานหรือการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษได้มากที่สุด

2) กลุ่มผู้มีอิทธิพล

กลุ่มผู้มีอิทธิพล โดยการใช้อำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ เข้ากีดกันการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ในขั้นตอนกระบวนการทำงานด้านการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนการสรุปมีความเห็นทางคดี ซึ่งผู้มีอิทธิพลทั้งหลายเหล่านี้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้มีอิทธิพลทางด้านสังคมหรือทางด้านเศรษฐกิจหรือควบคู่รวมอยู่ในตัวบุคคลเดียวกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นบุคคลที่มีอำนาจอิทธิพลเหนือคนในสังคมชุมชนนั้นๆ แล้ว ยังมีพฤติการณ์ในการใช้จ่ายเพื่อซื้อหรือแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์หรือความสะดวกสบาย อำนาจบารมีในการใช้ชีวิตประจำวันของตนเอง ซึ่งมีเงินทั้งหลายที่ได้ใช้จ่ายไปนั้น มักมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งผ่านไปยังเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจที่จะเอื้ออำนวยหรือส่งเสริมผลผลักดันให้เกิดประโยชน์กับผู้มีอิทธิพลทั้งหลายเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรือภาคเอกชนก็ตามที่ ภายใต้นโยบายของคณกลุ่มนี้คือ “อำนาจเงินตราสามารถซื้อหรือได้มาซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ตนต้องการ” ซึ่งรูปแบบของการแทรกแซงโดยกลุ่มผู้มีอิทธิพลดังกล่าวนี้ จะมีลักษณะใกล้เคียงกับการแทรกแซงจากกลุ่มการเมืองเช่นกัน

3) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เครือญาติ และพรรคพวก

กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เครือญาติ และพรรคพวก โดยการเข้าแทรกแซงภายใต้เงื่อนไขปัจจัยที่อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว หรือเครือญาติในรูปแบบของสังคมไทยดั้งเดิมเป็นประการสำคัญ โดยผู้แทรกแซงจะเข้ามาใช้อำนาจกดดันทางความคิด ความรู้สึก ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยยึดหลักการดูแลปกป้องผลประโยชน์หรือตอบแทนบุญคุณระหว่างกันและกันเป็นเงื่อนไขในการสร้างภาวะกดดัน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ในรูปแบบลักษณะต่างๆ จากงานในหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งรูปแบบของการแทรกแซงโดยกลุ่มเครือญาติหรือเพื่อนพ้องนี้ อาจแสดงออกโดยเปิดเผยหรือหลบซ่อนวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ก็ได้ ซึ่งก็จะขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดสนิทสนมและประโยชน์ว่ามีมากน้อยเพียงใด

4.2.2 การแทรกแซงจากภายใน

จากโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และกรอบภารกิจความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามที่ได้กล่าวรายละเอียดไว้ในตอนต้นแล้วนั้น จะพบว่าในโครงสร้างดังกล่าวจะปรากฏรูปแบบสายการบริหารบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น นับตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดคือ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ และลดหลั่นลงไปตามลำดับคือ รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้บัญชาการสำนัก ผู้อำนวยการส่วน กระทั่งถึงระดับหัวหน้าชุดปฏิบัติการ ดังนั้น รูปแบบการแทรกแซงภายใน โดยเฉพาะการใช้อำนาจ

ในทางการบริหารจัดการย่อมเกิดจากผู้มีอำนาจเท่านั้น โดยเฉพาะจากการศึกษาพบว่า การแทรกแซงจากภายในองค์กรนั้นมีรูปแบบที่เกิดขึ้นได้ตามสายการบังคับบัญชา ตั้งแต่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้บัญชาการสำนัก ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้าชุดปฏิบัติการ และเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1) ผู้นำองค์กรและผู้บังคับบัญชาระดับสูงที่เป็นผู้บริหาร

ลักษณะการแทรกแซงภายในองค์กร โดยกลุ่มผู้นำองค์กร ซึ่งประกอบด้วย อธิบดี หรือรองอธิบดี ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการสูงสุดขององค์กรนั้น สามารถดำเนินการได้ในหลายรูปแบบ เช่น

(1) กรณีของการแทรกแซงในการกำหนดตัวบุคคลผู้ที่จะต้องรับผิดชอบในกรณีปัญหาเรื่องราวตามข้อเท็จจริงที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยการเลือกปฏิบัติที่จะมอบหมายให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบทำการสืบสวนสอบสวนตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ เป็นการเฉพาะ แทนที่จะมอบหมายให้แก่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว อธิบดี หรือรองอธิบดี ก็สามารถพิจารณาสั่งการตามความประสงค์หรือความต้องการของตนได้ ภายใต้ขอบเขตแห่งอำนาจและหน้าที่ของผู้นำองค์กร ซึ่งการแทรกแซงในกรณีนี้นับเป็นจุดเริ่มต้นต่อการขาดความเป็นธรรมในการบริหารบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่

(2) กรณีที่ได้แต่งตั้งหรือมอบหมายให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในภารกิจด้านการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานไปแล้ว หากต่อมาพบว่าผู้ปฏิบัติงานคนใดมีความขัดแย้งต่อเนื้อหาหรือรูปคดีตามที่ตนเองหรือพวกพ้องต้องการ ผู้นำองค์กรก็สามารถใช้อำนาจของตนในฐานะฝ่ายบริหารสูงสุดทำการสับเปลี่ยน หมุนเวียนบุคคลเหล่านั้นออกจากคณะทำงานหรือคณะพนักงานสืบสวนสอบสวน พร้อมทั้งแต่งตั้งบุคคลที่ตนเองสามารถสั่งการโน้มน้าวให้คล้อยตามความคิดเห็นหรือความมุ่งหวังในผลสรุปของคดีตามที่ตนต้องการ ซึ่งกรณีดังกล่าวมักเกิดขึ้นได้โดยง่าย ในกรณีที่ให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยมีอำนาจสั่งการแต่ผู้เดียว และแม้รูปแบบการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษในภารกิจด้านการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษทุกคดี จะไม่มอบหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนรับผิดชอบเพียงลำพัง หากแต่จะมอบหมายให้ทำงานเป็นรูปคณะบุคคลก็ตาม แต่เมื่อคณะบุคคลนั้นประกอบไปด้วยบุคคลที่สั่งการได้ก็สามารถถูกรวบงำได้โดยผู้นำองค์กรได้เช่นกัน

(3) กรณีการกดดันโดยวางแนวทางการปฏิบัติในการแสวงหาพยานหลักฐานและขั้นตอนการดำเนินงานของคณะพนักงานสืบสวนสอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยการอาศัยระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติของกฎหมายในรูปแบบต่างๆ มาตีกรอบรอบงำเพื่อจำกัดสิทธิหรือช่องทางในการแสวงหาพยานหลักฐานของคณะพนักงานสืบสวนสอบสวน พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติที่ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบพิจารณาในหลายขั้นตอนซึ่งไม่เอื้ออำนวย

ต่อการปฏิบัติงานที่ต้องเร่งรัดหรือแข่งขันกับระยะเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด อันส่งผลให้เกิดความยุ่งยากต่อการได้มาซึ่งข้อมูลเอกสาร หรือพยานหลักฐานต่างๆ ซึ่งเป็นสาระสำคัญในการใช้ดุลพินิจพิจารณาหรือพิสูจน์ความผิดตามข้อกล่าวหาเป็นคดีพิเศษเฉพาะคดี

(4) การเอื้อประโยชน์ในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหาร ใช้ดุลพินิจอนุญาตหรือไม่อนุญาตในการประกันตัวผู้ต้องหา หรือกรณีหากมีการฝากขังต่อศาล ก็จะสั่งการไม่ให้มีการคัดค้านการประกันตัวในชั้นศาล ซึ่งการใช้อำนาจดังกล่าวอาจทำให้เกิดผลเสียหายต่อรูปคดีขึ้นได้ เช่น กรณีการจับกุมผู้ต้องหาซึ่งเป็นผู้ทรงอิทธิพลสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปคดีไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนก็ตาม เมื่อคณะพนักงานสืบสวนสอบสวน ได้ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ควรให้มีการประกันตัวหรือปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราว เนื่องจากผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพล อาจเข้าไปเกี่ยวข้องหรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรืออาจหลบหนีไปภายหลังจากการให้ประกันตัวแต่ผู้บริหารใช้อำนาจของตนเข้ามาแทรกแซงสั่งให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวหรือให้มีการประกันตัวไป ต่อมาปรากฏว่าพยานสำคัญหายตัวไปคณะพนักงานสอบสวนไม่สามารถติดตามมาได้ ทำให้เป็นผลเสียหายต่อคดี เป็นต้น

(5) กรณีมีการตั้งผลในการสรุปความเห็นของสำนวนไว้ก่อนตั้งแต่การวางแผนดำเนินคดีและกำกับให้การดำเนินการสืบสวนสอบสวนไปในทิศทางที่ตนต้องการ เช่น ให้สอบพยานที่ไม่สำคัญ หรือมีข้อโต้แย้งซึ่งเป็นจุดอ่อนในการรับฟังพยานหลักฐาน และให้ละเว้นการสอบพยานที่สำคัญ ซึ่งมีน้ำหนักรับฟังหรือหนักไปกว่านั้นก็ได้ ให้ทำลายพยานหลักฐานที่สำคัญเสีย และแม้พนักงานสอบสวนจะสรุปสำนวนความเห็นทางคดีแล้ว ก็อาจแทรกแซงดุลพินิจโดยไม่ตระหนักถึงพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ตามที่ปรากฏจากการรวบรวม โดยคณะพนักงานสืบสวนสอบสวนผู้รับผิดชอบแต่อย่างใด ซึ่งการดำเนินการดังนี้ เป็นการชี้นำกรอบทางความคิดและการตัดสินใจ โดยปราศจากเหตุผลอันเป็นผลกระทบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะต้นธารแห่งการอำนวยความยุติธรรมขั้นต้น

2) เพื่อนร่วมงาน (พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ)

เพื่อนร่วมงาน ได้แก่ ผู้บัญชาการสำนัก ผู้อำนวยการส่วน ตลอดจนหัวหน้าชุดสืบสวนสอบสวน และเพื่อนที่อยู่ในชุดเดียวกัน บุคคลดังกล่าวคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนร่วมกัน ก็อาจเข้าแทรกแซงการดำเนินคดีสืบสวนสอบสวนในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้ การแทรกแซงอาจมีความแนบเนียนจนเพื่อนร่วมงานไม่กังขาหรือเกิดความสงสัยในความเที่ยงตรงได้ เช่น ปิดบังข้อมูลที่ได้มาแต่ผู้เดียว และพยายามเบี่ยงเบนมิให้ผู้ร่วมงานทำการสืบสวนสอบสวนจนพบข้อมูลดังกล่าว หรือมิฉะนั้นก็ทำลายข้อมูลนั้นเสียเลย

4.2.3 รูปแบบ และวิธีการแทรกแซง

การแทรกแซงอาจดำเนินการได้หลายวิธี และหลายรูปแบบ มีความเนบเนียนแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1) การแทรกแซงโดยใช้วิธีบริหารจัดการ

การแทรกแซงวิธีนี้มักจะทำโดยผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น ทำได้ทั้งการบริหารทั่วไป และบริการคดี โดยกำหนดนโยบาย กำหนดทิศทางการทำงาน กำหนดเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของงาน และการบริหารงานบุคคลโดยการแต่งตั้ง การโยกย้าย หรือการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นระดับอธิบดี รองอธิบดี ผู้บัญชาการสำนัก ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้าชุดปฏิบัติการ ตลอดจนการ สับเปลี่ยนหรือปลดออกของบุคลากรในชุดปฏิบัติการต่างๆ ซึ่งการแทรกแซงในลักษณะดังกล่าวนี้ มักส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับใดก็ตาม เนื่องจากเป็นเหตุผลที่ทำให้บุคลากรทุกระดับชั้นขาดความเชื่อมั่นในโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์กร ตลอดจนขาดความเป็นเอกภาพหรือความมั่นคงในสายงานอาชีพอย่างแท้จริง ทั้งนี้ รูปแบบการแทรกแซง ด้านการบริหารจัดการดังกล่าวมักไม่คำนึงถึงระบบคุณธรรม (MERIT SYSTEM) หากแต่จะมุ่งเน้น ระบบอุปถัมภ์ที่คำนึงถึงพรรคพวกกลุ่มคนของตนเป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อกลไกขององค์กรถูกเข้า แทรกแซงด้านการบริหารจัดการดังกล่าวแล้ว ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารการพัฒนาในมิติ ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในส่วนของงานขององค์กร การบริหารแผนงาน งบประมาณ ตลอดจนการบริหารความคุ้มค่าหรือผลสำเร็จการดำเนินงานขององค์กรก็ตาม

มีกรณีศึกษาที่น่าศึกษา (CASE STUDY) กรณีที่พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 122/2550 แต่งตั้งให้ พลตำรวจเอกโกวิท วัฒนะ อดีตผู้บัญชาการ ตำรวจแห่งชาติ ไปเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายข้าราชการประจำระดับ 11 สำนักงานเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี ว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งพลตำรวจเอกโกวิท วัฒนะ ได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองกลาง เพื่อมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าว โดยขอให้ศาลปกครองกลางไต่สวนฉุกเฉิน เพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราว ให้ระงับการกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พลตำรวจเอกโกวิท วัฒนะ พ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และแต่งตั้งให้ไปเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีและแต่งตั้งให้พลตำรวจเอกเสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส ที่ปรึกษา(สบ.10) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แทนนั้น พลตำรวจเอกโกวิท วัฒนะ ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า การที่นายกรัฐมนตรีออกคำสั่งดังกล่าว โดยอาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 11 (5) เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากการออกคำสั่งให้ พลตำรวจเอกโกวิท วัฒนะ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ไปปฏิบัติราชการในส่วนราชการอื่นนอกเหนือจากตำแหน่งที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติตำรวจ

แห่งชาติ พ.ศ. 2547 นายกรัฐมนตรีต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติมาตรา 61 และ 62 ในพระราชบัญญัติดังกล่าวก่อน เมื่อผู้ฟ้องคดี (พลตำรวจเอกโกวิท วัฒนะ) ไม่ได้สมัครใจที่จะเข้ารับตำแหน่งดังกล่าว คำสั่งของนายกรัฐมนตรีจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยนายกรัฐมนตรีจึงให้ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เพื่อจะเสนอชื่อพลตำรวจเอกเสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส รักษาการผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่กรณีดังกล่าวศาลปกครองกลางยังมีคำวินิจฉัย เนื่องจากต่อมาปรากฏว่าพลตำรวจเอกโกวิท วัฒนะ เกษียณอายุและมีการเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว แต่ในลักษณะของคดีประเภทเดียวกันที่พลตำรวจเอกเพ็ญพันธ์ ดามาพงศ์ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ถูกโอนย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีและพลตำรวจเอกเพ็ญพันธ์ฯ ได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง ซึ่งต่อมาศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยว่าการโอนย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากขัดกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 จึงให้เพิกถอนคำสั่งและคืนสิทธิที่มีอยู่เดิมให้กับพลตำรวจเอกเพ็ญพันธ์ฯ ทั้งหมด

กรณีดังกล่าวเทียบเคียงได้กับกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีคำสั่งโยกย้ายอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 20 ที่แก้ไขแล้ว มาตรา 46 โดยสามารถแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งต่างๆ ในส่วนราชการของกระทรวงยุติธรรมได้ ทั้งนี้ ที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมิได้กระทำความผิดหรือมีเรื่องเสื่อมเสียในการปฏิบัติหน้าที่หรือการบริหารไม่มีประสิทธิภาพแต่อย่างใดเลย ซึ่งแตกต่างกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 บัญญัติว่า ไม่สามารถแต่งตั้งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติไปดำรงตำแหน่งอื่นได้ หากเจ้าตัวไม่สมัครใจขอรับการแต่งตั้ง ซึ่งเป็นจุดแข็งของพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ผู้บริหารระดับรัฐบาลสามารถทำได้เพียงออกคำสั่งให้ไปปฏิบัติราชการที่สำนักนายกรัฐมนตรีได้เท่านั้น แต่ในส่วนของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ส่วนใหญ่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลทุกครั้ง อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจะถูกย้ายแทบทุกครั้ง ซึ่งเป็นจุดอ่อนในการทำงานของผู้บริหารกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นอย่างยิ่ง

2) การแทรกแซงการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี

การแทรกแซงการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี เป็นการเข้าแทรกแซงที่สามารถดำเนินการได้ทั้งจากบุคคลภายนอก และจากบุคคลภายในองค์กรด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์การแทรกแซงเพื่อให้ได้รับซึ่งผลตามที่ตัวเองประสงค์ เช่น เพื่อให้ตนหรือบุคคลอื่นพ้นผิดตามข้อกล่าวหาแห่งมูลคดี หรือเพื่อให้ผู้ใดตกเป็นผู้ต้องหาหรือลงโทษ หรือเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลรายละเอียด วิธีการ หรือขั้นตอนต่างๆ ในการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจน

ผลการดำเนินงานและความคืบหน้าในทางคดีจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และนำข้อมูลที่ได้ไปก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น หรือส่งผ่านข้อมูลไปยังบุคคลที่ต้องการจะทราบในประเด็นสาระที่เกี่ยวข้องดังกล่าว การแทรกแซงอาจเกิดขึ้นในชั้นของการให้รับหรือไม่รับเป็นคดีพิเศษ การพิจารณาแต่งตั้งบุคคลผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวน หรือเรื่องตรวจสอบข้อเท็จจริง การแสวงหาข้อเท็จจริงจากสำนวนการสอบสวนไปส่งมอบให้กับผู้มีส่วนได้เสียทางคดี โดยกำหนดเงื่อนไข ข้อจำกัด หรือขอบเขตในการแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานสืบสวนสอบสวน ให้ยากต่อการดำเนินงาน การทำความเข้าใจสรุปรายงานการสอบสวน การพิจารณาทำความเข้าใจแย้งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

(1) ชั้นขอให้รับหรือไม่รับเป็นคดีพิเศษ

คดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

ก. คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษและที่กำหนดในกฎกระทรวงยุติธรรมโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการคดีพิเศษ ได้แก่ (ก) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษและที่เพิ่มเติม ตามกฎกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติม ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ซึ่งรายละเอียดของลักษณะของการกระทำผิดถูกกำหนดโดยประกาศคณะกรรมการพิเศษ (ฉบับที่ 2) เรื่องการกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิด ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2547

ข. คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก ก. ตามที่คณะกรรมการคดีพิเศษมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ให้เป็นคดีพิเศษ คดีประเภทนี้คือ คดีความผิดทางอาญาที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์การเป็นคดีพิเศษตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ต้องมีการร้องขอและเสนอให้คณะกรรมการคดีพิเศษมีมติให้เป็นคดีพิเศษ

กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการรับเป็นคดีพิเศษ ซึ่งเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการคดีพิเศษ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอและเสนอให้คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้ เป็นผู้ร้องขอให้ กคพ. มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษได้แก่

- (1) กรรมการคดีพิเศษ
- (2) ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- (3) ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

ให้ผู้ร้องขอยื่นคำร้องต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ เมื่อกรมฯ ได้รับแล้วให้ส่งคำร้องไปยังคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาว่าจะให้รับคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษหรือไม่ แล้วให้อธิบดีฯ นำเรื่องเข้าสู่วาระการประชุม กคพ. เพื่อพิจารณาต่อไปในการนี้ อธิบดีฯ จะให้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนที่จะส่งคำร้องไปยังอนุกรรมการก่อนก็ได้

ดังนั้น การแทรกแซงว่าให้รับหรือไม่รับเป็นคดีพิเศษจึงเริ่มได้ตั้งแต่ชั้นตรวจสอบข้อเท็จจริงหรืออนุกรรมการ หรือใน กคพ. ซึ่งหากจะได้รับการเป็นคดีพิเศษต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(2) การพิจารณาแต่งตั้งบุคคลผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนหรือตรวจสอบข้อเท็จจริง

เมื่อมีการแจ้งข้อมูลว่ามีการกระทำความผิดคดีพิเศษเกิดขึ้น กรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยศูนย์บริหารคดีพิเศษ (สบพ.) เมื่อได้รับเรื่องแล้ว ตามหลักการทั่วไปก็จะจ่ายไปยังสำนักคดีที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่อง ซึ่งการแทรกแซงอาจขึ้นได้ตั้งแต่การพิจารณาแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลผู้รับผิดชอบดำเนินการในงานสืบสวนตรวจสอบข้อเท็จจริง กระทั่งงานสอบสวนดำเนินคดีใดๆ ภายใต้แนวทางการสั่งการผ่านศูนย์บริหารคดีพิเศษ (สบพ.) หรือ ผู้บัญชาการสำนักคดี ในฐานะผู้มีอำนาจพิจารณาเสนอรายชื่อ หรือเปลี่ยนตัวบุคคล คณะบุคคล หรือชุดปฏิบัติการที่จะเข้ารับผิดชอบในสำนวนการสืบสวนตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือสำนวนการสอบสวนคดีอาญาพิเศษ อีกด้วย ทั้งนี้ แม้กรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้เคยออกระเบียบว่าด้วยการจ่ายหรือเรียกคืนสำนวน พ.ศ. 2550 ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการจ่ายและการเรียกคืนสำนวนการสอบสวน รวมทั้งเพื่อป้องกันการแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชาในการมอบหมายผู้รับผิดชอบสำนวนคดีพิเศษแล้วก็ตาม ซึ่งผู้เขียนเองก็เป็นหนึ่งในคณะกร่างระเบียบฯ ดังกล่าวด้วย แต่ภายใต้ระเบียบปฏิบัติดังกล่าว ก็ยังคงผูกติดกับอำนาจการสั่งการของผู้บริหาร ตั้งแต่ระดับผู้บัญชาการสำนักคดี กระทั่งถึงอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

“...ผู้บัญชาการสำนักอาจเสนออธิบดีมีคำสั่งเปลี่ยนชุดปฏิบัติการตามที่ สบพ. เสนอ หรือให้มอบหมายชุดปฏิบัติการตั้งแต่สองชุดขึ้นไปโดยอ้างเหตุผล ความจำเป็น เมื่ออธิบดีมีคำสั่งอย่างไรให้สำนักแจ้ง สบพ. ทราบ”

อย่างไรก็ตามระเบียบว่าด้วยการจ่ายและเรียกคืนสำนวนดังกล่าวก็ยังถือได้ว่าเป็นระเบียบที่ป้องกันการแทรกแซงในเรื่องการมอบหมายผู้รับผิดชอบในสำนวนคดีพิเศษได้ระดับหนึ่ง ทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถมอบหมายเจ้าของสำนวนคดีพิเศษได้ตามความอำเภอใจของผู้บังคับบัญชา แต่ต่อมาเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารและมีข้อสังเกตว่าระเบียบดังกล่าวทำให้ผู้บริหารไม่สามารถบริหารงานด้านคดีได้อย่างคล่องตัวและเป็นการลดอำนาจของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ จึงได้มีการยกเลิกการใช้ระเบียบดังกล่าวไป

(3) การนำความลับจากสำนวนการสอบสวนไปเปิดเผยให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทางคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัตินิยามความหมายของคำว่า การสืบสวน และการสอบสวนไว้ในมาตรา 2 (10) และ (11) อันมีความสำคัญ ดังนี้

“การสืบสวน” หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

“การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ การดำเนินการสืบสวนสอบสวนซึ่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ได้กระทำไปเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิดและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษจึงเรื่องสำคัญและเป็นความลับอย่างยิ่งในการทำงานทางคดี หากข้อมูลความลับหรือพยานหลักฐานสำคัญใดๆ ในคดีได้ถูกเปิดเผยหรือได้ล่วงรู้ไปถึงผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสียกับมูลคดีดังกล่าว ก็ย่อมเป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ต้องพบกับอุปสรรคปัญหาในการแสวงหาพยานหลักฐานอื่นๆ เพิ่มเติมได้ เนื่องจากบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเหล่านั้นย่อมดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อมุ่งหวังทำลายพยานหลักฐาน ตลอดจนการหาช่องทางในการแต่งเติมพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุใดขึ้นเพื่ออำพรางเบี่ยงเบนความสนใจในประเด็นทางคดีไปให้พ้นจากตนเอง

ดังนั้น การที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ หรือผู้หนึ่งผู้ใดที่มีส่วนรับผิดชอบในสำนวนการสอบสวนคดีใดๆ ได้นำเอาข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่ของตนหรือคณะพนักงานสืบสวนสอบสวน ไปเปิดเผยให้กับผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทางคดีได้รับรู้ ก็ถือเป็นภัยจากการแทรกแซงเพื่อล่วงรู้ความลับในทางคดีที่สำคัญยิ่งอีกรูปแบบหนึ่ง

(4) การกำหนดเงื่อนไข ข้อจำกัด หรือขอบเขตในการแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานสืบสวนสอบสวนให้ยากต่อการดำเนินงาน

การสืบสวนสอบสวนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นั้น กฎหมายกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติไว้อย่างกว้างๆ หน่วยงานหรือองค์กรที่บังคับใช้กฎหมายจะเป็นผู้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของตน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป ดังนี้ หากผู้บริหารหรือผู้นาองค์กรขาดจิตสำนึก ก็จะแสวงหาช่องทางในการแทรกแซงโดยการออกกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ในการใช้อำนาจของตนเอง การให้อำนาจการ

ตัดสินใจ อนุญาต อนุมัติ แก่ผู้บริหารหรือผู้นาองค์กรเพียงลำพังฝ่ายเดียวจึงเอื้อต่อการแทรกแซงได้โดยง่าย

(5) รูปแบบการแทรกแซงในการทำความเข้าใจสรุปรายงานการสอบสวน

ในการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนตามคำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้น ภายหลังจากที่ได้ทำการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน กระทั่งเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ก็ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจัดการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 มาตรา 141 หรือ มาตรา 142 แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ในการทำความเข้าใจสรุปรายงานการสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบนั้น หากได้ดำเนินการไปตามพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงที่ปรากฏได้จากการสืบสวนสอบสวนก็ย่อมเป็นกระบวนการดำเนินงานโดยชอบ หากแต่ถ้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะต้องทำการสรุปรายงานการสอบสวนภายใต้แรงกดดัน บีบบังคับ หรือคำสั่งซึ่งนำไปต้องพิจารณา หรือเลือกพิจารณาเฉพาะประเด็นในบางเรื่องบางประเด็น ตามที่ผู้มีอำนาจ ผู้บริหาร ผู้มีอิทธิพล หรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีต้องการแล้ว ความถูกต้องและเป็นธรรมในทางคดีย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการเลือกหยิบยกหรือพิจารณาเพียงพยานหลักฐานอันจะเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ย่อมทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับผลกระทบ จากการพิจารณาในประเด็นดังกล่าวจึงเป็นมูลเหตุแห่งการเสนอแก้ไขกฎหมาย มาตรา 131 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 79 ก หน้า 16 วันที่ 23 ธันวาคม 2547) ซึ่งแก้ไขและบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 131 “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา”

ดังนั้น ในการสรุปรายงานการสอบสวนในคดีใดๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ผู้รับผิดชอบ จะได้ตระหนักถึงคุณค่าของข้อเท็จจริง พฤติการณ์ และพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยอิสระปราศจากการแทรกแซง กดดันหรือชี้นำจากผู้นั่งผู้ใด เพื่อนำข้อมูลหลักฐานที่ได้เชื่อมโยงสู่การสรุปและมีความเห็นในทางคดีได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส เป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่ายในสำนวนการสอบสวนนั้นๆ

(6) รูปแบบการแทรกแซงในการพิจารณาทำความเข้าใจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีคำสั่งไม่ฟ้องและคำสั่งนั้นไม่ใช่ของอธิบดีกรมอัยการ ถ้าในนครหลวง กรุงเทพฯ ชนบุรี ให้รีบส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไปเสน่ออธิบดีกรมตำรวจ .

ในกรณีที่อธิบดีกรมตำรวจแย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ ให้ส่งสำนวนพร้อมกับความเห็นที่แย้งกันไปยังอธิบดีกรมอัยการเพื่อชี้ขาด แต่ถ้าคดีจะขาดอายุความหรือมีเหตุอย่างอื่นอันจำเป็นจะต้องรีบฟ้อง ก็ให้ฟ้องคดีนั้นตามความเห็นของอธิบดีกรมตำรวจ...”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว อำนาจในการพิจารณาทำความเห็นแย้ง กรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีความเห็นสั่งฟ้องในสำนวนคดีที่ได้เสนอไปยังพนักงานอัยการแล้ว เป็นอำนาจของอธิบดีโดยเฉพาะ แยกขาดจากอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบเดิม ดังนั้น อธิบดีจะใช้ดุลพินิจไปในทางใดก็ย่อมทำได้

การแทรกแซงในขั้นตอนการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนที่ดี ในการนำความลับจากสำนวนการสอบสวนไปเปิดเผยผู้มีส่วนได้เสียทางคดีที่ดี ในการกำหนดเงื่อนไข ข้อจำกัด หรือขอบเขตในการแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานสืบสวนสอบสวนคดี แม้กระทั่งการทำความเห็นสรุปรายงานการสอบสวนก็ตาม แม้ในบางกรณีจะยังไม่ส่งผลกระทบต่อรูปคดีในชั้นสอบสวนโดยตรง แต่ก็อาจจะส่งผลกระทบในการพิจารณาชั้นการทำความเห็นแย้งได้ เพราะสามารถนำจุดแข็งและจุดอ่อนต่างๆ มาใช้ในการทำความเห็นให้เป็นไปตามความประสงค์ของตนได้ โดยเฉพาะเมื่อผู้นั้นขาดคุณธรรม จริยธรรม หรือจิตสำนึกในการใช้อำนาจหน้าที่ของตน หรือมีปัจจัยจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลจากการเมือง อิทธิพลจากนโยบายผู้บริหารที่สูงกว่า อิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเสนอผลประโยชน์ต่างตอบแทน เข้ามากดดันต่ออำนาจการตัดสินใจของผู้บริหารในการพิจารณากรณีนั้นๆ ก็ย่อมเป็นผลให้การใช้ดุลพินิจพิจารณาดังกล่าวขาดความถูกต้องและชอบธรรมไปโดยปริยาย

4.2.4 ผลกระทบจากการแทรกแซงที่มีขอบ

เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมเปรียบเสมือนหนึ่งว่าเป็นต้นธารแห่งความยุติธรรม ดังนั้น หากต้นธารดังกล่าวมีการแปรเปลี่ยนจนสกปรกแล้วก็ไม่อาจทำให้สายธารนั้นกลับมาสะอาดได้ และจะเกิดผลกระทบต่อการศึกษาคดีในชั้นของพนักงานอัยการและในชั้นศาล และในกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม รวมทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบในความเสียหายที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ ผู้ถูกกล่าวหาที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ดังนั้น จึงถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งว่าการดำเนินการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องดำเนินไปตามครรลองของกฎหมายอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา

ทุกขั้นตอน การที่กระบวนการดังกล่าวไม่ว่าขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งถูกแทรกแซงให้มีผลอย่างหนึ่งอย่างใดที่ไม่ถูกต้อง ย่อมทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษไม่สามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นต่อสังคม ทำให้สังคมขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมเพราะไม่สามารถเป็นที่พึ่งได้ ทำให้สังคมอยู่ในภาวะที่กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ ประชาชนขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ก่อตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษมาเพื่อป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อความมั่นคงของประเทศ เศรษฐกิจ สังคมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งการปราบปรามผู้มีอิทธิพลและองค์กรอาชญากรรม นอกจากนี้ยังทำลายภาพพจน์ของประเทศทำให้ชาวต่างประเทศขาดความเชื่อถือ และไม่กล้ามาลงทุนทำธุรกิจในประเทศ กล่าวโดยสรุป คือ ทำให้เกิดผลกระทบทั้งภายในและภายนอกประเทศทีเดียว

4.3 การเปรียบเทียบรูปแบบโครงสร้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับองค์กรที่มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนทั้งภายในและต่างประเทศ

4.3.1 ความเป็นอิสระขององค์กร

ความเป็นอิสระขององค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐประเภทใดก็ตามจะมีมากหรือน้อยนั้น สามารถพิจารณาได้จากการศึกษาเทียบเคียงกับรูปแบบองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ซึ่งหากองค์กรใดมีการแทรกแซงได้ยากก็จะเป็นอิสระสูง แต่หากองค์กรใดมีการแทรกแซงได้ง่ายก็จะเป็นอิสระต่ำ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระจะมีความหลากหลายค่อนข้างมากทั้งในแง่ของที่มาหรือการจัดตั้ง องค์กรประกอบ และอำนาจหน้าที่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะในอดีตที่ผ่านมา การเกิดขึ้นของสถาบันองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระมีลักษณะที่เป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าในทางเทคโนโลยี อันเป็นการตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมากกว่าที่จะมีลักษณะเป็นการเกิดขึ้นจากการคิดค้นคาดการณ์ตามเหตุตามผล สถาบันองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระจึงไม่มีแนวความคิดศูนย์กลางที่จะนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการอธิบายสถาบันองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระได้ทุกองค์กร แต่จากการที่ในปัจจุบันได้มีการสถาปนาองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระขึ้นเป็นจำนวนมากพอสมควร และมีแนวโน้มที่เห็นได้ชัดเจนแล้วว่าการปกครองหรือการบริหารรัฐในสมัยปัจจุบันมีความจำเป็นต้องพัฒนาองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระขึ้นมาปฏิบัติภารกิจหน้าที่ในรัฐเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์ที่ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากในองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ซึ่งจะต้องนำมาพิจารณาประกอบเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ หลักประกันความเป็นอิสระขององค์กร ซึ่งหากองค์กรใดมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงจากปัจจัยต่างๆ องค์กรนั้น

ก็จะสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญโดยทั่วไปที่กำหนดไว้สำหรับคำประกันความเป็นอิสระขององค์กร ได้แก่

1) การห้ามโยกย้ายถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งตลอดวาระของการดำรงตำแหน่ง

วาระในการดำรงตำแหน่งของสมาชิกในองค์กรอิสระ โดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดจะกำหนดไว้ยาวพอสมควร มิฉะนั้นผู้ดำรงตำแหน่งจะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ แต่สิ่งที่สำคัญคือ ตลอดระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งนั้นจะปลดหรือโยกย้ายผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นกรณีประพฤติดีเสื่อมเสียหรือบกพร่องในหน้าที่อย่างร้ายแรงเท่านั้น

ในกรณีของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะเห็นได้ว่าผู้บริหารระดับสูงขององค์กรซึ่งได้แก่ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ไม่มีวาระในการดำรงตำแหน่งที่แน่นอนตามระบบราชการ ซึ่งผู้บังคับบัญชาสามารถปลดหรือโยกย้ายได้ตลอดเวลาโดยอ้างเหตุผลเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการออกคำสั่งปลดหรือโยกย้ายเท่านั้น ทั้งนี้การแต่งตั้งหรือโยกย้ายก็มีขั้นตอนไม่ซับซ้อนหรือยุ่งยาก สามารถกระทำได้โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเสนอรายชื่อให้คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเท่านั้น และเท่าที่ผ่านมาคณะรัฐมนตรีจะใช้ความเห็นชอบตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเสนอทุกครั้ง เนื่องจากเป็นฝ่ายบริหารด้วยกันหรืออยู่ในพรรคการเมืองเดียวกัน ซึ่งลักษณะการดำรงตำแหน่งที่ไม่มีวาระดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการอยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม แต่หากเปรียบเทียบกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว จะเห็นได้ว่าในการโอนย้ายข้าราชการตำรวจให้ไปรับราชการในส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่น จะกระทำได้เมื่อเจ้าตัวสมัครใจ และส่วนราชการหรือหน่วยงานที่จะรับโอนมีความต้องการที่จะรับตัวไว้ปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่ขอรับโอนทำความเข้าใจตกลงกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมา ฝ่ายบริหารไม่สามารถที่จะย้ายผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไปดำรงตำแหน่งอื่นได้ หากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้บริหารระดับสูงดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิดในเรื่องใด เหมือนกรณีศึกษาของพลตำรวจเอก โกวิท วัฒนะ อดีตผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกับพลตำรวจเอกเพริชพันธ์ ดามาพงศ์ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และนายสุนัย มโนมัยอุดม อดีตอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และประเด็นนี้ถือว่าเป็นจุดแข็งที่ถือว่าเป็นหลักประกันให้กับบุคลากรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เป็นอย่างดี หากเปรียบเทียบกับสำนักป้องกันและปราบปรามงานฟอกเงิน ซึ่งเป็นส่วนราชการที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง โดยมีฐานะเป็นกรมอยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม จะเห็นได้ว่าการแต่งตั้งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะมีขั้นตอนที่

ยากขึ้น กล่าวคือ จะแต่งตั้งได้ตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีและได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาก่อน ทำให้ตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีความมั่นคงในเรื่องของหลักประกัน เพราะต้องผ่านการตรวจสอบกลับกรองจากหลายองค์กร

หากจะพิจารณาองค์กรที่มีอำนาจการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ เช่น เอฟบีไอ ที่สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการ เอฟบีไอ แต่งตั้งโดยประธานาธิบดี ตามคำแนะนำและความเห็นชอบของวุฒิสภาและอยู่ในตำแหน่งสูงสุดได้เพียงสิบปีเท่านั้น ในการทำงานของเอฟบีไอ ก็ขึ้นตรงต่ออธิบดีอัยการสูงสุด ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้อำนวยการ เอฟบีไอ มีหลักประกันที่สูงและมีวาระหรือระยะเวลาในการปฏิบัติงานได้อย่างยาวนานและต่อเนื่อง ทำให้สามารถบริหารงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของประเทศอังกฤษ เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา จะเห็นได้ว่าหัวหน้าหน่วยงานตำรวจอังกฤษซึ่งรับผิดชอบในท้องถิ่นจะมีความเป็นอิสระในการทำงาน เนื่องจากอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการตำรวจในท้องถิ่นซึ่งมีองค์ประกอบจำนวน 17 คน โดยจำนวน 9 คน ได้รับการแต่งตั้งจากสภาท้องถิ่น เป็นผู้พิพากษาศาลชั้นต้น จำนวน 3 คน และกรรมการอิสระ จำนวน 5 คน ส่วนหัวหน้าตำรวจในกรุงลอนดอน ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ขณะที่การแต่งตั้งและถอดถอนหัวหน้าตำรวจ จะกระทำโดยคณะกรรมการตำรวจ และจะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในส่วนของประเทศญี่ปุ่น องค์กรที่มีอำนาจในการสืบสวนและสอบสวน ได้แก่ ตำรวจ และพนักงานอัยการ โดยในบางคดีที่มีความสลับซับซ้อน เช่น คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คดีการเงิน การธนาคาร และคดีที่มีผู้มีอิทธิพลหรือนักการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น พนักงานอัยการสามารถเริ่มทำการสอบสวนได้เองโดยไม่จำเป็นต้องมีตำรวจเข้าร่วมในการสอบสวนด้วย กิจการตำรวจญี่ปุ่นแบ่งออกตามเขตภูมิศาสตร์ทั้งสิ้น 47 จังหวัด โดยหัวหน้าตำรวจจังหวัดและหัวหน้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูง ได้รับการแต่งตั้งและถอดถอนโดยคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ประกอบด้วยประธาน 1 คน และกรรมการอีก จำนวน 5 คน ประธานดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีซึ่งทำหน้าที่ประธานในการประชุม ขณะที่กรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ได้รับการแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี โดยความยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรและสภาสูง ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการต้องเป็นบุคคลที่ไม่เคยดำรงตำแหน่งตำรวจหรืออัยการภายในระยะเวลา 5 ปี เพื่อให้มีหลักประกันความเป็นกลางทางการเมือง และกรรมการ 2 คนใน 5 คน ต้องไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกัน ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจบังคับโดยตรงหรือควบคุมสำนักงานตำรวจอันเป็นหลักประกันความ

เป็นอิสระและความเป็นกลางทางการเมือง หลักประกันในการดำรงตำแหน่งของตำรวจระดับสูงของประเทศญี่ปุ่นมีความสำคัญที่จะทำให้ตำรวจปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น โดยการวางระบบความมั่นคงของหัวหน้าตำรวจในระดับชาติและระดับจังหวัด โดยกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของหัวหน้าตำรวจ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้โดยไม่ต้องหวั่นเกรงการถูกข่มขู่ใดๆ ทั้งสิ้น การโยกย้ายหรือการถอดถอนออกจากตำแหน่งจะมีข้อกำหนดที่ชัดเจน การถอดถอนหัวหน้าตำรวจจะกระทำเฉพาะกรณีไม่มีความเหมาะสมในการดำรงตำแหน่ง หรือมีความประพฤติมิชอบเท่านั้น สำหรับหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานอัยการญี่ปุ่นที่ขึ้นกับกระทรวงยุติธรรมจะมีความเป็นอิสระเป็นอย่างสูง เนื่องจากตามกฎหมายญี่ปุ่นรัฐธรรมนูญว่าการกระทรวงยุติธรรมจะสามารถควบคุมสั่งการอัยการสูงสุดได้ตำแหน่งเดียวเท่านั้น โดยไม่สามารถจะสั่งการพนักงานอัยการผู้อื่นได้แต่อย่างใด จึงทำให้การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและพิจารณาคดีของพนักงานอัยการประเทศญี่ปุ่น มีความเป็นอิสระสูงและปราศจากการแทรกแซงได้ระดับหนึ่ง

2) การกำหนดให้ผู้บริหารสูงสุดดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

การกำหนดเวลาดังกล่าวเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทำหน้าที่โดยค้ำใจถึงว่าตนเองจะได้รับการแต่งตั้งกลับเข้ามาหรือไม่ อันทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเที่ยงตรง

ในกรณีของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากมีฐานะเป็นส่วนราชการจึงต้องยึดถือหลักเกณฑ์ตามระเบียบข้าราชการพลเรือนทั่วไป ซึ่งมีได้กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารสูงสุดให้สามารถดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวเหมือนกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่หากเปรียบเทียบกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะเห็นได้ว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งไว้สี่ปี และให้สามารถดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวเท่านั้น ซึ่งถือว่ามีหลักประกันที่แน่นอน และถือว่าเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระมากกว่าองค์กรอื่นๆ หากเปรียบเทียบกับองค์กรในต่างประเทศจะเห็นได้ว่า หน่วยงาน เอฟบีไอ ประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้งผู้อำนวยการ เอฟบีไอ โดยความเห็นชอบของวุฒิสภา และสามารถดำรงตำแหน่งได้เป็นเวลา 10 ปี ทำให้ผู้อำนวยการ เอฟบีไอ สามารถนำนโยบายมาบริหารองค์กรได้อย่างต่อเนื่องจนเกิดประสิทธิภาพ ส่วนในประเทศญี่ปุ่น ก็มีหลักประกันของตำรวจระดับสูง คือ หัวหน้าตำรวจในระดับชาติและหัวหน้าตำรวจระดับจังหวัดโดยการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งที่ชัดเจน

4.3.2 หลักประกันการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ และมีตัวแทนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่เลือกกันเองด้วยส่วนหนึ่ง โดยคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะทำหน้าที่ดูแลและถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาในกรณีการมีคำสั่งย้าย การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษทางวินัย ซึ่งถือว่าเป็นหลักประกันในการทำงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ระดับหนึ่ง หากเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่ไม่มีคณะกรรมการในลักษณะเช่นนี้ ในการดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง ทำให้ขาดหลักประกันในการทำงานของเจ้าหน้าที่

4.3.3 การใช้อำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน

การใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นการใช้อำนาจทั้งในการสืบสวนและอำนาจในการสอบสวนทั้งนี้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เป็นข้าราชการพลเรือนแต่จะต้องมีคุณสมบัติพิเศษเพิ่มเติมตามที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดไว้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะได้รับเงินเพิ่มพิเศษสำหรับตำแหน่งมากกว่าข้าราชการพลเรือนทั่วไป ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถใช้มาตรการพิเศษ เช่น การยึดหรืออายัด การแฝงตัว การดักฟังข้อมูลข่าวสาร การทำหลักฐานเท็จ การที่สามารถเบิกค่าใช้จ่ายได้ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม (ไม่สามารถเบิกได้ตามระเบียบกระทรวงการคลัง) การแต่งตั้งที่ปรึกษาคดีพิเศษ การขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาช่วยปฏิบัติหน้าที่ และที่สำคัญที่สุด คือ การให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมหรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากในระบบการดำเนินคดีของประเทศไทย ปกติพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้สอบสวนคดีแล้วส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องศาลหรือไม่ ดังนั้น หากให้พนักงานอัยการได้เข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนตั้งแต่แรกก็จะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมีความสมบูรณ์ขึ้น เมื่อมีการส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการก็ทำให้การพิจารณาในชั้นพนักงานอัยการง่ายขึ้นและสามารถฟ้องคดีต่อศาลโดยมีพยานหลักฐานที่ครบถ้วนและถูกต้อง ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะเห็นได้ว่า พนักงานสอบสวนของ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะใช้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาโดยอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น การได้รับเงินเพิ่มพิเศษสำหรับพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก็ได้รับเพียงไม่มาก โดยเฉพาะหากเปรียบเทียบกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษแล้ว จะมีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก็ไม่สามารถใช้มาตรการพิเศษต่างๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เหมือนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และในการสอบสวนคดี พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่สามารถให้พนักงานอัยการมาช่วยในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานได้ พนักงานสอบสวนต้องสรุปสำนวนเสนอพนักงานอัยการเพื่อให้พิจารณาก่อน เป็นการถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาสำนวนแล้ว จึงจะมีความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หรืออาจให้พนักงานสอบสวนสอบสวนเพิ่มเติม ซึ่งจะมีการใช้ระยะเวลาที่เนิ่นนาน ทำให้การดำเนินคดีเกิดความล่าช้า จนบางครั้งพยานหลักฐานสูญเสียหรือสูญหายไปแล้วไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณาเพิ่มเติมในชั้นของพนักงานอัยการได้ และเกิดผลกระทบเสียหายต่อคดี ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มีการประสานและร่วมสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างจริงจังและเคร่งครัดแล้ว จะทำให้สำนวนการสอบสวนคดีพิเศษมีความสมบูรณ์และส่งผลให้การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีประสิทธิภาพเป็นอย่างยิ่ง สำหรับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีเพียงอำนาจในการสืบสวนคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการสอบสวนแต่อย่างใดและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและดำเนินการเกี่ยวกับธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฟอกเงิน โดยไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาเช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

หากพิจารณาเปรียบเทียบกับองค์กรที่มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศจะเห็นได้ว่า หน่วยงานเอฟบีไอ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีสำคัญของประเทศสหรัฐอเมริกาว่า 200 ประเภทคดี เช่น การก่อการร้ายในประเทศ คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คดียาเสพติด คดีที่เป็นองค์กรอาชญากรรม เป็นต้น แม้ระบบการสอบสวนและการฟ้องคดีของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีความแตกต่างกันก็ตาม กล่าวคือ ในประเทศสหรัฐอเมริกา การฟ้องคดีอาญา จะทำได้ 2 วิธี คือ พนักงานอัยการจะนำพยานหลักฐานไปให้คณะลูกขุนใหญ่ไต่สวน เมื่อลูกขุนใหญ่มีคำสั่งให้ฟ้อง พนักงานอัยการจึงนำคดีไปฟ้องศาล ส่วนอีกวิธี คือ พนักงานอัยการจะนำพยานหลักฐานไปให้ศาลไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อศาลมีคำสั่งว่าคดีมีมูล ก็จะมีการดำเนินการพิจารณาคดีนั้นต่อไป แต่ในการทำงานของเอฟบีไอ ก็ขึ้นตรงต่ออธิบดี

อัยการสูงสุดและจะต้องรายงานข้อมูลให้กับสำนักอัยการทั่วประเทศ ดังนั้น เจ้าหน้าที่เอพีไอกับพนักงานอัยการ จะร่วมมือกันรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำไปใช้ในการไต่สวนในคณะลูกขุนใหญ่หรือในศาล ทำให้การดำเนินคดีของเอพีไอเกิดประสิทธิภาพ การสืบสวนสอบสวนคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศฝรั่งเศส โดยเฉพาะการรวบรวมพยานหลักฐานและการแสวงหาตัวผู้กระทำความผิดที่อยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานอัยการ ในทางปฏิบัติสำนักงานอัยการจะมีการแบ่งงานตามความชำนาญในแต่ละด้านในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลาง เช่น แผนกคดีอาญาเศรษฐกิจและคดีข้อโกงทางการเงิน ในการสอบสวนคดีอาญา จะมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสำนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาสอบสวน แต่ผู้พิพากษาสอบสวนจะไม่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาทั้งหมด โดยมีหน้าที่เฉพาะคดีอาญาร้ายแรงเท่านั้น แต่อาจเข้ามาสอบสวนในคดีอาญาไม่ร้ายแรงได้หากพนักงานอัยการร้องขอ ในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาจะมี 2 รูปแบบ คือ การควบคุมโดยพนักงานอัยการและผู้พิพากษาสอบสวน และการควบคุมโดยผู้บังคับบัญชาระดับสูงของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของประเทศอังกฤษ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะรับผิดชอบเสียเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้สถาบันตำรวจในอังกฤษ มีกองกำลัง 43 หน่วย ที่เป็นอิสระต่อกัน นอกจากนี้ยังมีตำรวจหน่วยพิเศษรับผิดชอบในการรักษาความปลอดภัยรถไฟและรถใต้ดิน เจ้าหน้าที่ตำรวจอังกฤษจะทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามองค์กรอื่นอาจมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาพิเศษ สำหรับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ร้ายแรงจะมีหน่วยพิเศษทำหน้าที่สอบสวน เช่น คณะทำงานสอบสวนคดีข้อโกงร้ายแรงของสำนักงานอัยการในกรุงลอนดอน เป็นต้น ส่วนในประเทศญี่ปุ่นอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญาเป็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ กล่าวคือคดีอาญาส่วนใหญ่จะสอบสวนเบื้องต้นโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในขณะที่เดียวกันพนักงานอัยการก็มีอำนาจหน้าที่โดยอิสระที่จะสอบสวนคดีอาญาด้วยตนเอง กรณีตำรวจสอบสวนคดีอาญาเสร็จก็จะส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณา ซึ่งพนักงานอัยการอาจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมหรือพนักงานอัยการอาจทำการสอบสวนด้วยตนเองจนกว่าจะได้พยานหลักฐานเพียงพอในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีนั้น ในระหว่างการสอบสวน ถ้ามีความจำเป็นพนักงานอัยการอาจสอบปากคำผู้ต้องหาและพยานก่อนได้ ก่อนการสั่งคดีอาญาทุกครั้งพนักงานอัยการมักจะสอบปากคำพยานและผู้ต้องหาด้วยตนเองเสมอ ในคดีคอร์รัปชันที่เกี่ยวกับผู้มีอิทธิพลทางการเมืองหรือนักการเมือง คดีอาญาทางเศรษฐกิจ และคดีหลบเลี่ยงภาษี พนักงานอัยการมักจะเริ่มสอบสวนคดีด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วยพนักงานอัยการซึ่งเป็นข้าราชการในสำนักงานอัยการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่น นอกจากจะทำหน้าที่วินิจฉัยสั่งการฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีอาญาแล้ว พนักงานอัยการญี่ปุ่นยังมีอำนาจหน้าที่ในการ

สอบสวนคดีอาญาเองด้วย สำนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่น จึงได้จัดตั้งหน่วยสอบสวนคดีพิเศษ ทำหน้าที่สอบสวนคดีสำคัญหรือคดีที่มีความซับซ้อน การใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนของหน่วยสอบสวนคดีพิเศษก็เหมือนกับของพนักงานสอบสวนของตำรวจ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเปรียบเทียบรูปแบบการใช้อำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาขององค์กรในต่างประเทศจะมีพนักงานอัยการเข้ามาเกี่ยวข้องในการควบคุมกำกับดูแลจนถึงขั้นการสอบสวนด้วยตนเองทุกองค์กร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีพนักงานอัยการเข้ามามีส่วนในการสอบสวนในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนจะมีผลดีและเกิดประสิทธิภาพต่อการดำเนินคดี ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกับการใช้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

4.3.4 การควบคุมการดำเนินงานขององค์กรโดยคณะกรรมการ

คณะกรรมการคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะมีอำนาจหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คือ ให้การเสนอแนะการออกกฎกระทรวง กำหนดลักษณะคดีพิเศษ การกำหนดรายละเอียดของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ การมีมติให้คดีใดคดีหนึ่งเป็นคดีพิเศษ การให้ความเห็นชอบหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ส่วนองค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษมีประธานกรรมการและรองประธานกรรมการมาจากฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการเมือง กรรมการส่วนหนึ่งมาจากข้าราชการประจำระดับสูง และกรรมการอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จะเห็นได้ว่าประธานและรองประธานจะมีอิทธิพลต่อคณะกรรมการชุดนี้เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการมีมติในเรื่องสำคัญ เช่น การให้คดีใดเป็นคดีพิเศษซึ่งจะมีผลต่อการดำเนินคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าจะดำเนินคดีในเรื่องใดหรือไม่ดำเนินคดีในเรื่องใดได้ อย่างไรก็ตามคณะกรรมการคดีพิเศษก็ไม่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการบริหารงานภายใน เช่น การบริหารงานบุคคล โดยเฉพาะการแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูง เรื่องของงบประมาณ หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสืบสวนสอบสวนคดีหรือการตั้งคดีโดยตรง ทำให้การสืบสวนสอบสวนคดีเป็นอำนาจการดำเนินการของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งจะถูกรวบรวมและควบคุมจากผู้บังคับบัญชาเท่านั้น ส่วนการมีความเห็นทางคดีขั้นสุดท้ายในการสอบสวนคดีพิเศษก็เป็นอำนาจของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการคดีพิเศษมีอำนาจในการควบคุมดูแลการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยเฉพาะการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีไม่มากนัก ส่วนในเรื่องการบริหารงานหรือการแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูง กล่าวได้ว่าคณะกรรมการคดีพิเศษไม่มีบทบาทเลย นอกจากคณะกรรมการบางส่วนที่เป็นผู้บังคับบัญชาตามสายงานซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวเท่านั้น หากเปรียบเทียบกับคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้วจะเห็น

ได้ว่า คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ จะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ คือ การพิจารณา คัดเลือกข้าราชการตำรวจเพื่อดำเนินการแต่งตั้งเป็นผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ การออกกระเบียบ ประกาศ หรือมีมติเกี่ยวกับการบริหารราชการตำรวจและวิธีปฏิบัติราชการของข้าราชการตำรวจ และตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบายโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามทั้ง ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งไม่มีบทบาทเกี่ยวกับการดำเนินการ ด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมากนัก แต่คณะกรรมการดังกล่าว มีหน้าที่ในการแต่งตั้ง คณะกรรมการธุรกรรมซึ่งทำหน้าที่สำคัญ คือ การตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำความผิดหรือการสั่งยับยั้งการทำธุรกรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการกั่นกรองและรับประกันความ ยุติธรรมให้กับบุคคลที่ถูกดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จะมี คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการ ดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ มี อำนาจหน้าที่ที่สำคัญในการกำหนดแผนงานและมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความ ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ควบคุมการสืบสวนสอบสวนและการฟ้องคดี พิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งเจ้า พนักงาน ป.ป.ส. ดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น

หากเปรียบเทียบการควบคุมกำกับดูแลองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน คดีอาญาของต่างประเทศโดยคณะกรรมการแล้ว จะเห็นได้ว่า หน่วยงานเอฟบีไอไม่มีคณะกรรมการที่ ควบคุมกำกับดูแลการใช้อำนาจขององค์กร และผู้อำนวยการ เอฟบีไอ จะมีอำนาจในการบริหารงาน และการรับผิดชอบหน่วยงานโดยตรง ส่วนสำนักงานตำรวจของประเทศอังกฤษจะมีคณะกรรมการ ตำรวจในท้องถิ่น ควบคุมดูแลหัวหน้าหน่วยงานของตำรวจท้องถิ่นและรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยจะมีอำนาจกำกับดูแลตำรวจในกรุงลอนดอน ส่วนประเทศญี่ปุ่นจะมี คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัด เป็นผู้กำกับดูแลตำรวจในจังหวัดต่างๆ และมี คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ทำหน้าที่กำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็น องค์กรตำรวจส่วนกลาง ทั้งนี้ คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัดจะกำหนดนโยบายเบื้องต้น และข้อบังคับสำหรับการปฏิบัติของตำรวจท้องถิ่น อย่างไรก็ตามคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัดก็ ไม่อาจแทรกแซงการดำเนินคดีหรือการบังคับใช้กฎหมายของตำรวจจังหวัดได้ นอกจากนี้หัวหน้า ตำรวจจังหวัดได้รับการแต่งตั้งและถอดถอนโดยคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติโดยความ ยินยอมของคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการรักษาความ

ปลอดภัยแห่งชาติและคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยจังหวัดมีการเชื่อมโยงการใช้อำนาจซึ่งกันและกัน

4.3.5 โครงสร้างขององค์กร

กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีโครงสร้างส่วนราชการภายในรวมกันอยู่ที่เดียวกัน คือ ในส่วนกลางที่กรุงเทพฯ เหมือนกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทั้งๆ ที่จะต้องรับผิดชอบการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษทั่วราชอาณาจักร ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าและไม่คล่องตัว รวมทั้งทำให้การใช้จ่ายงบประมาณสูงขึ้นและใช้เวลาในการทำงานมากขึ้นหากเปรียบเทียบกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่มีหน่วยงานภายในกระจายไปทั่วราชอาณาจักร ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก และหากเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานเอฟบีไอ หน่วยงานตำรวจของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และญี่ปุ่น ต่างก็มีหน่วยงานประจำอยู่ตามเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะเอฟบีไอ มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทำให้การทำงานของเอฟบีไอมีระบบการข่าวที่รวดเร็วและสามารถดำเนินการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพจนได้รับการยอมรับไปทั่วโลก

4.3.6 การจัดระบบสนับสนุนงานสืบสวนสอบสวนคดี

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ยังขาดระบบสนับสนุนในหลายเรื่อง เช่น ระบบสนับสนุนในเรื่องนิติวิทยาศาสตร์ สถาบันการฝึกอบรมเฉพาะด้าน หรือข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะเห็นได้ว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะ ได้แก่ สำนักงานนิติวิทยาศาสตร์ มีสถาบันการฝึกอบรมวิชาการตำรวจโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนนายร้อยตำรวจ โรงเรียนตำรวจภูธรภาคต่างๆ รวมทั้งสถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจ นอกจากนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีหน่วยงานที่เก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดี เช่น ศูนย์ตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ต้องหาที่กรมสอบสวนคดีพิเศษต้องขอใช้ข้อมูลประกอบสำนวนการสอบสวนทุกคดีและหากเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น เอฟบีไอ สำนักงานตำรวจของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และญี่ปุ่น ต่างก็มีระบบสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวทั้งสิ้น โดยเฉพาะหน่วยงานเอฟบีไอได้ชื่อว่ามีหน่วยงานตรวจพิสูจน์ที่ใหญ่ที่สุดและมีเครื่องมือตรวจพิสูจน์ที่ดีที่สุดในโลก

4.4 การวิเคราะห์โครงสร้าง และรูปแบบขององค์กรที่เหมาะสมของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

จากการพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียของรูปแบบโครงสร้างองค์กรกรมสอบสวนคดีพิเศษ ในปัจจุบันที่เป็นรูปแบบของส่วนราชการที่เป็นกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ความเป็นอิสระขององค์กร ปัจจัยการแทรกแซงองค์กรไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยภายในและการพิจารณารูปแบบขององค์กรต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งภายในและต่างประเทศที่มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาและองค์กรที่มีลักษณะการปฏิบัติงานและมีอำนาจหน้าที่คล้ายกรมสอบสวนคดีพิเศษแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากจะปรับปรุงรูปแบบองค์กรของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้มีความเหมาะสม โดยเน้นความเป็นอิสระและปราศจากการแทรกแซง มีการปรับปรุงแก้ไขข้อเสียให้ลดน้อยลงและส่วนที่เป็นข้อดีอยู่แล้ว หากสามารถปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ดีขึ้นกว่าเดิมได้ โดยนำรูปแบบองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนคดีมาเป็นแนวทางดำเนินการก็จะทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากประชาชนและสังคมโดยรวม ซึ่งในการปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างและรูปแบบของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการได้โดยสามารถสรุปแนวทางการพิจารณาได้ 3 ประการ ดังนี้ คือ

- 1) การกำหนดหลักประกันความเป็นอิสระของบุคลากรในกรมสอบสวนคดีพิเศษ
- 2) การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ
- 3) การพัฒนาระบบรูปแบบการบริหารงานภายในของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

4.4.1 การกำหนดหลักประกันความเป็นอิสระของบุคลากรในกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับการจัดตั้งอยู่ในสังกัดของกระทรวงยุติธรรม ดังนั้นการแต่งตั้งข้าราชการระดับสูงของกรมสอบสวนคดีพิเศษตั้งแต่ระดับ 9 ขึ้นไป (ระดับอำนวยการสูงในปัจจุบัน) จนถึงระดับอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจะอยู่ในอำนาจการพิจารณาแต่งตั้งของปลัดกระทรวงยุติธรรมที่เป็นข้าราชการประจำกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมที่เป็นข้าราชการฝ่ายการเมืองเป็นผลทำให้ผู้บริหารระดับสูงของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องดำเนินการในเรื่องต่างๆตามนโยบายของปลัดกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอย่างเคร่งครัด อาจจะถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญหรือเหนือกว่าภารกิจตามกรอบอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลตามกฎหมายเพราะถ้าไม่ปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว ก็อาจจะถูกปลดออกหรือแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งอื่น โดยไม่มีเหตุผลหรือมีเหตุผลที่มีน้ำหนักน้อยมากและมีการแต่งตั้งผู้อื่นที่สามารถสนองนโยบายมาปฏิบัติหน้าที่แทน ซึ่งตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจากการก่อตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษมาเป็นระยะเวลาเพียง 7 ปีเศษ ได้มีการแต่งตั้ง

อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมาแล้วถึง จำนวน 8 ครั้ง ทำให้การปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษเกิดความไม่ต่อเนื่อง มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษไปตามความคิดเฉพาะตัวของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษแต่ละคนแต่ละยุคสมัย ทำให้องค์กรสร้างจุดยืนหรือแนวทางในการทำงานตามภารกิจได้ไม่ชัดเจน นอกจากนี้การกำหนดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งก็ไม่ได้มีการกำหนดไว้ให้ชัดเจนว่า อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมีวาระการดำรงตำแหน่งกี่ปี หรือดำรงตำแหน่งได้กี่วาระ รวมทั้งไม่ได้มีการกำหนดถึงคุณสมบัติพิเศษเกี่ยวกับเรื่องของผลประโยชน์ทับซ้อนเอาไว้ แต่อย่างไรก็ตามในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ก็ได้มีการกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นกรณีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษถูกแต่งตั้งโยกย้ายไปดำรงตำแหน่งอื่นที่มีใช่เป็นการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นหรือเป็นการย้ายประจำปี การไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีให้แก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือการลงโทษทางวินัยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แต่คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีหน้าที่เพียงให้ความเห็นเท่านั้น หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้วก็ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามความเห็นของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็ได้ ดังนั้นหลักประกันเรื่องนี้ จึงเป็นหลักประกันที่ไม่มั่นคงและเป็นหลักประกันให้เฉพาะกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเท่านั้น ส่วนเจ้าหน้าที่คดีพิเศษไม่ได้รับหลักประกันในเรื่องนี้ อาจเป็นเนื่องจากตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเท่านั้น จึงกำหนดหลักประกันให้กับเฉพาะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนคดีพิเศษโดยตรง นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ก็ให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย เพื่อเป็นหลักประกันหรือคุ้มครองบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และในทางกลับกันหากเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษได้กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ที่จะต้องรับโทษเพิ่มขึ้นมากกว่าบุคคลธรรมดาหรือเจ้าหน้าที่ธรรมดาทั่วไปเป็นสองเท่า ทั้งนี้ เพื่อให้การทำงานของเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นไปด้วยความระมัดระวังมากยิ่งขึ้นกว่าปกติทั่วไป สำหรับในเรื่องหน่วยงานธุรการของกรมสอบสวนคดีพิเศษยังคงเป็นหน่วยงานธุรการทั่วไปแบบระบบราชการ มีสายการบังคับบัญชาขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม รวมทั้งในเรื่องงบประมาณก็ต้องจัดสรรใช้จ่ายผ่านกระทรวงยุติธรรมตามระบบราชการทั่วไปเช่นกัน ส่วนในเรื่องของบุคลากรไม่ว่าจะเป็นหลักเกณฑ์ของการคัดเลือกเลื่อนขึ้นเลื่อนตำแหน่งปัจจุบันก็ต้องใช้ระบบของข้าราชการพลเรือนทั่วไป ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีตำแหน่งหลักที่เป็นตำแหน่งเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษอยู่สองตำแหน่ง คือ ตำแหน่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และตำแหน่งเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ซึ่งมี

คุณสมบัติของตำแหน่งที่แตกต่างไปจากตำแหน่งข้าราชการพลเรือนทั่วไป เพราะจะต้องใช้ผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นพิเศษมากกว่าข้าราชการพลเรือนตามหน่วยงานต่างๆ ดังนั้น จึงควรมีหลักเกณฑ์ในเรื่องของบุคลากรไว้อีกส่วนหนึ่งที่สอดคล้องกับคุณสมบัติของบุคลากร เช่น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง โดยเฉพาะตั้งแต่ระดับ 3 จนถึงระดับ 10 คือ อธิปไตยกรรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยเฉพาะตำแหน่งอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจะมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกที่โปร่งใส มีมาตรฐานโดยให้มีคณะกรรมการคัดเลือกและตรวจสอบอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ได้ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ไม่ตกเป็นเครื่องมือหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และสามารถบริหารงานได้อย่างเต็มความสามารถเป็นอิสระอย่างแท้จริงโดยไม่ถูกแทรกแซงการทำงานจากบุคคลใดหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในเรื่องหลักประกันความเป็นอิสระของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะมีลักษณะเหมือนกับระบบราชการทั่วไปที่มีหลักประกันค่อนข้างน้อย เนื่องจากสังกัดอยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาของหน่วยงานใหญ่อีกหน่วยงานหนึ่ง คือ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งจะเป็นเสมือนผู้บังคับบัญชาและมอบนโยบายต่างๆ ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการตามความต้องการของผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมที่มีทั้งปลัดกระทรวงยุติธรรมที่เป็นฝ่ายประจำและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมที่เป็นทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายบริหารในระดับประเทศ การที่จะให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีความเป็นอิสระในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ อาจจะต้องปรับปรุงโครงสร้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสายการบังคับบัญชากับกระทรวงยุติธรรมด้วย กล่าวคือ ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง โดยมีฐานะเป็นกรมอยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเหมือนกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือเป็นกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรม แต่อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเหมือนกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษแม้จะไม่ใช่องค์กรอิสระอย่างแท้จริง แต่ก็สามารถทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นองค์กรที่สามารถทำงานได้อย่างมีอิสระ หากต่อการแทรกแซง ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงาน

4.4.2 การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่กรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษพ.ศ. 2547 กำหนดไว้โดยเฉพาะแล้ว โดยมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและดำเนินคดีในส่วนที่เป็นคดีพิเศษ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดี

พิเศษ พ.ศ. 2547 คือ รับผิดชอบสืบสวนสอบสวนคดีความผิด จำนวน 27 พระราชบัญญัติ นอกจากนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถสอบสวนดำเนินคดีประเภทต่างๆ ได้ทุกคดี หากคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของคณะกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ซึ่งเท่าที่ผ่านมาหากปลัดกระทรวงยุติธรรม หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือฝ่ายบริหาร คือรัฐบาล ต้องการจะให้กรมสอบสวนคดีพิเศษทำการสืบสวนสอบสวนคดีในเรื่องใดก็จะนำคดีผ่านในช่องทางนี้ และคดีที่น่าเสนอคณะกรรมการคดีพิเศษเพื่อให้ลงมติ ส่วนใหญ่จะผ่านเพื่อให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินคดีต่อไปแทบทั้งสิ้น โดยหากเปรียบเทียบคดีที่กรมสอบสวนคดีพิเศษต้องดูแลรับผิดชอบโดยตรงตามภารกิจตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 แล้ว ปรากฏว่ามีการสืบสวนสอบสวนคดีน้อยกว่าคดีที่ผ่านการ ลงมติของคณะกรรมการคดีพิเศษเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เนื่องจากคณะกรรมการคดีพิเศษส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการประจำที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายการเมือง ส่วนกรรมการอีกส่วนหนึ่งที่เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ก็ต้องเป็นผู้ที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการคดีพิเศษแทบทั้งหมดล้วนมาจากการคัดเลือกแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหารทั้งสิ้น ดังนั้น หากจะให้การสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ เห็นควรให้มีการสร้างหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการคดีพิเศษที่ชัดเจน เช่น อาจให้มีการตั้งคณะกรรมการคัดเลือก หรือคณะกรรมการสรรหา เพื่อให้หา ผู้ที่มีความเหมาะสมมาเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษ ลดสัดส่วนของกรรมการที่เป็นข้าราชการประจำให้น้อยลง รวมทั้งตัดอำนาจของฝ่ายบริหารในการคัดเลือกแต่งตั้งคณะกรรมการคดีพิเศษออกหรือลดสัดส่วนให้น้อยลงมากที่สุด ทั้งนี้ จะทำให้คณะกรรมการคดีพิเศษมีบทบาทอย่างแท้จริงในการทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยเฉพาะการมอบหมายคดีในการสืบสวนสอบสวนให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการ จะเป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถดำเนินการในภารกิจโดยตรงที่ได้รับมอบหมายตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 สมเจตนารมณ์ในการก่อตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมา และจะเป็นการทำให้อิทธิพลของฝ่ายบริหารลดน้อยลงไปอย่างมากในคณะกรรมการคดีพิเศษที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการ นอกจากนี้คณะกรรมการคดีพิเศษจะต้องมีบทบาทเพิ่มเติมในการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนในบางเรื่องด้วย เช่น การสั่งไม่ฟ้อง หรือสำนวนที่มีการร้องขอความเป็นธรรม หรือสำนวนที่สำคัญ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การแทรกแซงในทางคดีสามารถทำได้ยากขึ้น เนื่องจากอำนาจดังกล่าวไม่ได้อยู่ที่การพิจารณาคัดสินใจของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษแต่เพียงผู้เดียว ในส่วนของการตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาคดีก็ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาคดีให้ชัดเจนถึง

คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถร่วมปฏิบัติหน้าที่กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษได้อย่างเต็มความสามารถ และเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการป้องกันการแทรกแซงของคดีได้เป็นอย่างดีจากปัจจัยต่างๆ หรือการให้อัยการมาร่วมสอบสวนซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากจะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานมีความสมบูรณ์ตั้งแต่ในชั้นสอบสวน เมื่อมีการส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ จะทำให้พนักงานอัยการพิจารณาเห็นทางคดีในสำนวนการสอบสวนได้เร็วขึ้น และสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากจะให้การสืบสวนสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นไปอย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซง และมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ก็ควรให้พนักงานอัยการร่วมสอบสวนคดีกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดีและให้มีการเสนอความเห็นประกอบทางคดีก่อนที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะสรุปความเห็นในสำนวนการสอบสวนทุกครั้ง

4.4.3 การพัฒนาระบบรูปแบบการบริหารงานภายในของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ในการพิจารณาการปรับปรุงรูปแบบโครงสร้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ นอกจากจะต้องพิจารณาในเรื่องของการกำหนดหลักประกันความเป็นอิสระของบุคลากรในกรมสอบสวนคดีพิเศษและการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษแล้ว ยังมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพ คือ รูปแบบการบริหารงานภายในของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่จะต้องปรับปรุงให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับภารกิจหน้าที่ รวมทั้งทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรมีความคล่องตัว ไม่ล่าช้า มีความเชี่ยวชาญ มีความเป็นธรรมและถูกต้อง ดังนี้

4.4.3.1 การจัดรูปแบบโครงสร้างหน่วยงานภายใน

เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษมีภารกิจอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ โดยมีเขตอำนาจทั่วราชอาณาจักร แต่กรมสอบสวนคดีพิเศษยังไม่มีหน่วยงานไปปฏิบัติหน้าที่ประจำในส่วนภูมิภาค ทำให้เกิดความไม่สะดวกแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้เสียหาย พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งทำให้เกิดการสูญเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงควรให้มีการปรับปรุงโครงสร้างให้มีหน่วยงานในส่วนภูมิภาค โดยแบ่งพื้นที่หน่วยงานที่กระจายออกไปเหมือนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มี 9 ภาค หรือในเบื้องต้นอาจตั้งอยู่ในจังหวัดใหญ่ๆ จำนวน 4 ภาค ก่อนก็ได้

4.4.3.2 การจัดให้มีระเบียบการมอบหมายสำนวนให้ชัดเจน

เพื่อให้การมอบหมายสำนวนการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษเกิดความรวดเร็ว มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และป้องกันไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติในการมอบหมายงานของผู้บังคับบัญชา

รวมทั้งป้องกันการแทรกแซงการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษในชั้นของการมอบหมายสำนวนการสอบสวน ทั้งนี้การมอบหมายสำนวนการสอบสวนดังกล่าวควรอยู่ในหลักเกณฑ์ว่า สำนักคดีได้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในเรื่องใด ก็จะต้องได้รับการมอบหมายให้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนในเรื่องนั้น เพื่อสร้างความเชี่ยวชาญของบุคลากรในการสืบสวนสอบสวนของคดีแต่ละประเภทตามความรับผิดชอบของสำนักนั้นๆ โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคลากรคนใดมีความสามารถในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษมากหรือน้อยเพียงใด เพราะเนื่องจากต้องถือว่าบุคลากรในภาพรวมทั้งของสำนักคดีและกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องมีมาตรฐานในการทำสำนวนการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่ใกล้เคียงกัน

4.4.3.3 การจัดระบบสนับสนุนในเรื่องนิติวิทยาศาสตร์และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ สามารถใช้ยืนยันพหุติการณณ์และการกระทำต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นกรมสอบสวนคดีพิเศษจึงควรมีบุคลากรในด้านนิติวิทยาศาสตร์ รวมทั้งห้องปฏิบัติการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีขนาดเหมาะสมเพียงพอที่จะสามารถให้การสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ รวมทั้งการมีระบบสนับสนุนข้อมูลที่สำคัญ เช่น ข้อมูลการตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมือผู้ต้องหา หรือหมายจับผู้ต้องหา เป็นต้น เพื่อให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

4.4.3.4 การจัดตั้งสถานฝึกอบรมเฉพาะด้าน

เนื่องจากคดีพิเศษ เป็นคดีที่มีความซับซ้อน มีผลกระทบรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ ซึ่งลักษณะของคดีพิเศษจะมีความแตกต่างกับคดีอาญาโดยทั่วไป ดังนั้น จึงควรมีสถาบันการฝึกอบรมการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษโดยเฉพาะ เพื่อทำการฝึกอบรมบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทั้งในด้านวิชาการด้านปฏิบัติการและด้านคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ผลการศึกษาวิจัย การพัฒนาความรู้สมัยใหม่ไปสู่ผู้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากสภาพปัญหาของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน ที่ได้มีการวางโครงสร้างขององค์กรที่เกี่ยวข้องไปในลักษณะที่ไม่มีการบริหารงานยุติธรรมในภาพรวมที่เป็นเอกภาพ โดยองค์กรที่เกี่ยวข้องจะมีความรับผิดชอบและการบริหารงานของแต่ละองค์กรแยกกัน ออกเป็นส่วนๆ ไม่มีการเชื่อมโยงกัน ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของการขาดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในภาพรวม ทั้งนี้เพราะผู้บริหารของแต่ละองค์กร มักจะเน้นการดำเนินการและความสำเร็จเฉพาะในเรื่องขององค์กรตนเองมากกว่าระบบยุติธรรมในภาพรวมทำให้ขาดความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนกัน สุดท้ายส่งผลให้การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปโดยขาดประสิทธิภาพและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ประกอบกับในอดีตที่ผ่านมา หน่วยงานที่รับผิดชอบในงานสืบสวนและสอบสวนไม่สามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมร้ายแรงที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้อย่างทันทั่วถึง ทั้งนี้มีสาเหตุหลักอยู่ 3 ประการ คือ

- 1) ปัญหาความล่าช้าและความซ้ำซ้อนของระบบงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องต่างๆ
- 2) ปัญหาประสิทธิภาพของการสืบสวนและสอบสวน รวมทั้งความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ
- 3) ปัญหาระบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีการแต่งตั้งโยกย้ายเปลี่ยนสายงานกันอย่างมากแตกต่างกับพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาที่มีการปฏิบัติหน้าที่โดยการสะสมประสบการณ์จนเกิดความเชี่ยวชาญ

นอกจากนี้คืออาชญากรรมร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อระบบต่างๆ ของประเทศไทยนั้นผู้ก่ออาชญากรรมเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญและความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นอย่างดี ได้มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการกระทำความผิดอย่างลับซับซ้อนแบบตลอดเวลา ทั้งในด้านการนำเทคนิคและเครื่องมือสมัยใหม่มาใช้ มีลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นระบบและเป็นกระบวนการ มีผู้มีอิทธิพลและนักการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องรวมทั้งการกระทำความผิดมีความเกี่ยวเนื่องและมีเครือข่ายโยงใยระหว่างประเทศ

ดังนั้น จึงได้มีการเสนอแนวคิดให้กระทรวงยุติธรรมเป็นศูนย์กลางของการบริหารงานยุติธรรม โดยมีภารกิจที่สำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นองค์กรหลักในการบริหารกระบวนการยุติธรรมในทุกลำดับชั้น ตั้งแต่ชั้นก่อนฟ้องไปจนถึงชั้นบังคับคดี
- 2) เป็นองค์กรหลักในการกำหนดนโยบายระดับชาติในการบริหารงานยุติธรรม
- 3) เป็นองค์กรหลักในการศึกษาค้นคว้าและวิจัย เพื่อพัฒนากฎหมายและการบริหารงานยุติธรรม รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนบุคลากรของกระบวนการยุติธรรม
- 4) เป็นองค์กรหลักในการดำเนินงานกฎหมายให้กับรัฐบาลและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน

แนวคิดในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้มีการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา โดยส่วนใหญ่เสนอให้อยู่ในโครงสร้างใหม่ของกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรม แต่ก็มีบางส่วนที่เสนอให้เป็นหน่วยงานอิสระสังกัดรัฐสภา แต่ในที่สุดกรมสอบสวนคดีพิเศษ ก็ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นส่วนราชการระดับกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับภารกิจดังกล่าวข้างต้น เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และมีการจัดแบ่งโครงสร้างภายในองค์กรตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2545 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2547 เพื่อเป็นเครื่องมือพิเศษในการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในทางปฏิบัติของระบบการสอบสวนคดีที่ผ่านมาด้วย ทั้งนี้ ในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งเป็นองค์กรสหวิชาชีพมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในสาขาวิชาชีพต่างๆ ก็ด้วยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ปฏิบัติภารกิจในการป้องกันและปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมที่มีรูปแบบพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ มีทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน โดยมุ่งอำนวยความสะดวกยุติธรรมด้วยความสุจริต โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาแก่ประชาชน ทำให้สังคมได้รับการป้องกันให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

จากการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ผ่านมาเป็นระยะเวลาประมาณ 8 ปี มีการเปลี่ยนผู้บริหารสูงสุดหลายคนและมีการปรับเปลี่ยนนโยบายสำคัญในการทำงานมาหลายครั้ง จะเห็นได้ว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งมีรูปแบบองค์กรในลักษณะขององค์กรราชการที่เน้นแบบแผน

ขององค์กร มีการจัดระดับชั้นตามสายการบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ เพื่อความเหมาะสม มีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของข้าราชการที่เป็นผู้ปฏิบัติอย่างชัดเจน มีกฎหมายระเบียบแบบแผนเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ มีการกำหนดวินัยและความรับผิดชอบในการควบคุมความประพฤติของข้าราชการ กล่าวโดยสรุป คือ เป็นการดำเนินงานภายใต้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งสามารถสรุปผลดีและผลเสียของการดำเนินการในฐานะที่กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นองค์กรราชการอยู่ในการควบคุม กำกับดูแลของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายรัฐบาล ได้ดังนี้ คือ

5.1.1 ผลดี

1) ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายรัฐบาลให้ความสำคัญกับกรมสอบสวนคดีพิเศษและปัญหาอาชญากรรมพิเศษ เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการทำงานให้กับฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล

2) สามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นในฐานะที่เป็นส่วนราชการด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านของการสนับสนุนหรือแลกเปลี่ยนข้อมูล และการบูรณาการการทำงานร่วมกัน

3) การเป็นองค์กรสหวิชาชีพและบุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญในหลายด้าน เนื่องจากสามารถแลกเปลี่ยนโอนย้ายข้าราชการจากส่วนราชการอื่นที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์มาเป็นข้าราชการในกรมสอบสวนคดีพิเศษ

4) การมีคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากองค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษ ประกอบไปด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธาน และมีข้าราชการระดับปลัดกระทรวงของกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นกรรมการ นอกจากนี้ ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถเป็นกรรมการอีกส่วนหนึ่งด้วย

5) เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถปฏิบัติงานโดยเฉพาะการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ที่มีมาตรการพิเศษหลายประการนอกเหนือจากอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การมีอำนาจในการยึดหรืออายัด การให้หน่วยงานต่างๆ ส่งบุคคลหรือเอกสารมาให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ การมีและการใช้อาวุธปืน การแฝงตัว การทำหลักฐานเท็จ การดักฟังข้อมูลข่าวสาร การขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาช่วยปฏิบัติหน้าที่ การแต่งตั้งที่ปรึกษาคดีพิเศษ และที่ถือว่าสำคัญที่สุดที่จะให้ระบบงานสืบสวนสอบสวนคดี

พิเศษเกิดประสิทธิภาพ คือ การให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมหรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

6) การมีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) เป็นหลักประกันในการคุ้มครองดูแลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเป็นการถ่วงดุลผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในกรณีที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการแต่งตั้งโยกย้าย การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษทางวินัย

7) การมีค่าตอบแทนเป็นเงินเพิ่มพิเศษที่มีอัตราสูงพอสมควรให้กับเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ด้านการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษเพื่อเป็นแรงจูงใจและสามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรม รวมทั้งการมีค่าใช้จ่ายสำหรับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่ไม่สามารถเบิกจ่ายปกติตามระเบียบกระทรวงการคลังได้

8) การมีอุปกรณ์เครื่องมือและระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์พกพา อาวุธปืน เครื่องจับเท็จ และเครื่องดักฟังโทรศัพท์

9) ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชน ยังมีความเชื่อมั่นในกระบวนการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยเฉพาะหากเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่มีภารกิจเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ภาคเอกชนก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของกรมสอบสวนคดีพิเศษทั้งในทางตรงและทางอ้อม

5.1.2 ผลเสีย

1) ทิศทางการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีการปรับเปลี่ยนหลายครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนผู้บริหารหลายคน ทำให้การทำงานของผูปฏิบัติตามนโยบายต่างๆ ของผู้บริหารแต่ละคนเกิดความไม่ชัดเจนและต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารงานในภาพรวมของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2) การถูกแทรกแซงและถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานให้แก่ผู้มีอำนาจ ทั้งนี้เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษมีผู้บังคับบัญชาหลายระดับทั้งที่เป็นฝ่ายข้าราชการประจำและฝ่ายการเมืองดังนั้น โอกาสที่จะถูกแทรกแซงในรูปแบบและวิธีการต่างๆ จึงเกิดขึ้นได้ง่าย

3) การดำเนินงานมีขั้นตอน ระเบียบปฏิบัติและสายการบังคับบัญชาที่มากตามระบบราชการ ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวและล่าช้า

4) การจัดรูปแบบโครงสร้างภายในของหน่วยงานที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากมีที่ทำการอยู่ในส่วนกลางที่เดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับภารกิจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่จะต้องรับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร

5) การขาดสถาบันการฝึกอบรมที่จะทำการฝึกอบรมเรื่องเฉพาะด้าน เช่น คดีอาชญากรรมพิเศษ ให้แก่บุคลากรได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นสถาบันในการศึกษาวิเคราะห์ห้วงวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

6) การขาดระบบสนับสนุนงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เช่น ด้านนิติวิทยาศาสตร์ และข้อมูลที่จะต้องใช้ในการประกอบสำนวนการสอบสวน

7) ข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณและการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้ เนื่องจากในบางกรณีจะต้องให้กระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการหรือให้ความเห็นชอบก่อนดำเนินการ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่เป็นหน่วยงานราชการระดับกรมในสังกัดของกระทรวงยุติธรรมและมีภารกิจที่สำคัญยิ่ง คือ การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษแล้ว พบว่ายังมีข้อดีและข้อเสียหลายประการตามระบบขององค์กรในรูปแบบหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นอิสระขององค์กรที่ยังถูกแทรกแซงได้ง่าย ซึ่งเปรียบเทียบกับหน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระ ที่มีจุดแข็งในเรื่องของการมีหลักประกันความเป็นอิสระแล้ว หากได้มีการปรับปรุงรูปแบบโครงสร้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยมุ่งเน้นในเรื่องความเป็นอิสระขององค์กรที่ยากต่อการแทรกแซงและการมีหลักประกันของเจ้าหน้าที่ในองค์กร รวมทั้งปรับปรุงข้อดีหลายประการที่มีอยู่แล้วของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และแก้ไขข้อเสียที่เป็นจุดบกพร่องของรูปแบบโครงสร้างองค์กรในปัจจุบัน จะทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถดำเนินงานในเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องตามเจตนารมณ์ในการก่อตั้งองค์กรขึ้นมา ซึ่งในการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบโครงสร้างของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขทั้งในด้านรูปแบบโครงสร้างองค์กรและการใช้อำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยจัดลำดับตามความสำคัญที่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระขององค์กรที่ยากต่อการแทรกแซง การมีหลักประกันของเจ้าหน้าที่ในองค์กรและการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กร ทั้งนี้เพื่อให้กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยแท้จริง ดังนี้ คือ

1) การปรับปรุงองค์ประกอบ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) ตามมาตรา 5 และมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ กล่าวคือ ในส่วน

ขององค์ประกอบของกรรมการจะต้องลดจำนวนของข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำที่เป็นกรรมการ โดยตำแหน่งให้น้อยลงและให้กรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีบทบาทในการทำหน้าที่ได้มากขึ้น เนื่องจากข้าราชการประจำจะถูกครอบงำจากฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายรัฐบาลได้ง่าย บุคคลที่เป็นประธานกรรมการควรเป็นผู้ที่มีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง ดังนั้น การคัดเลือกคณะกรรมการคดีพิเศษควรมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้หรือมีการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกที่ไม่มีส่วนได้เสียใดๆ เป็นผู้คัดเลือกเพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งแทนการให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาเสนอให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเหมือนในปัจจุบัน ทั้งนี้จะทำให้ได้คณะกรรมการที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และมีความเป็นกลางทางการเมืองอย่างแท้จริงมาปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นอย่างยิ่ง

ในส่วนของบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคดีพิเศษเห็นควรให้มีการเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการให้มากขึ้นและมีความชัดเจน โดยเฉพาะบทบาทในการสามารถกำกับดูแลและควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตั้งแต่ผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนที่มีความเห็นในการสั่งคดีเบื้องต้น ไปจนถึงอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งมีความเห็นเด็ดขาดในชั้นสอบสวนก่อนส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการพิจารณา การให้คณะกรรมการคดีพิเศษควบคุมการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษดังกล่าวสามารถกระทำได้ เช่น การพิจารณาค้นกรองคดีที่จะรับเป็นคดีพิเศษด้วยความรอบคอบ เป็นธรรมและโปร่งใส โดยมิได้ดำเนินคดีเพื่อผู้หนึ่งผู้ใด โดยเฉพาะ คดีที่มีการร้องขอความเป็นธรรมหรือคดีสำคัญ จะต้องรายงานผลการดำเนินการให้คณะกรรมการทราบทุกระยะหรือคณะกรรมการอาจมอบหมายกรรมการคนใดคนหนึ่งเข้ามากำกับดูแลคดี หรือคดีที่มีการสั่งไม่ฟ้องทุกคดี จะต้องรายงานเหตุผลที่สั่งไม่ฟ้องให้คณะกรรมการทราบก่อนที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจะมีคำสั่งดังกล่าว หรือในกรณีที่เกิดปัญหาข้อขัดข้องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษไม่สามารถพิจารณาตัดสินใจได้ ก็สามารถนำปัญหาดังกล่าวมาให้คณะกรรมการคดีพิเศษพิจารณา มีความเห็นได้และอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องดำเนินการตามความเห็นนั้น การเพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคดีพิเศษตามที่กล่าวมานี้ จะทำให้การแทรกแซงการใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ กระทำได้ยากขึ้น รวมทั้งเป็นการป้องกันและควบคุมการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้ที่ใช้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษอีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ควรเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคดีพิเศษในการพิจารณาและเสนอรายชื่อของผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้มาดำรงตำแหน่งในระดับตั้งแต่ผู้บัญชาการสำนักขึ้นไป เพื่อให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งดำเนินการต่อไป หรือหากจะมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ผู้มีอำนาจแต่งตั้งจะทำการแต่งตั้งได้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการคดีพิเศษก่อน ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระของบุคลากรในระดับผู้บริหารของกรมสอบสวนคดีพิเศษให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การปรับปรุงแก้ไขในเรื่องการให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาร่วมสอบสวนหรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรา 32 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเดิมจะต้องให้คณะกรรมการคดีพิเศษให้ความเห็นชอบ ยกเว้นเป็นคดีพิเศษที่มีลักษณะเป็นการกระทำชำชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นเริ่มการสอบสวน ทั้งนี้ เนื่องจากกรณีดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็นการแก้ปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ครบถ้วนในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและมีผลทำให้พนักงานอัยการสามารถนำคดีฟ้องต่อศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ดังนั้น จึงควรแก้ไขเพื่อให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารเข้ามาร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดี รวมทั้งก่อนที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะมีความเห็นทางคดีให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารที่มาร่วมสอบสวนแสดงความเห็นในทางคดีเพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษด้วย ซึ่งจะเป็นการป้องกันการแทรกแซงทางคดีได้อีกส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ ควรให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารที่มาร่วมสอบสวนมีสิทธิได้รับคำตอบแทนในการมาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเช่นเดียวกับที่ปรึกษาคดีพิเศษ

3) การปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) ตามมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นหลักประกันของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้ครอบคลุมไปถึงเจ้าหน้าที่คดีพิเศษด้วย เนื่องจากเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ดังนั้น เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ จึงควรได้รับหลักประกันเช่นเดียวกันกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากนี้ ควรแก้ไขหลักการกรณีความเห็นของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษแตกต่างจากความเห็นของผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาจะมีคำสั่งตามความเห็นของตนก็ได้เป็นผู้บังคับบัญชาต้องมีคำสั่งตามความเห็นของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากการมีคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเป็นการพิจารณาใช้ดุลพินิจตามความเห็นของตนเองเท่านั้น แต่ความเห็น

ของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นการใช้ดุลพินิจในรูปของคณะกรรมการซึ่งถือว่ามีความชอบธรรมมากกว่า

4) การปรับปรุงรูปแบบโครงสร้างหน่วยงานภายในของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 จากเดิมที่มีหน่วยงานที่มีที่ทำการอยู่ในส่วนกลางทั้งหมด ควรปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงดังกล่าวโดยให้มีหน่วยงานภายในไปตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคตามเขตพื้นที่หรือภาคต่างๆ ด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่เกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักร ซึ่งหากมีหน่วยงานไปตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค จะส่งผลทำให้การสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้เสียหาย พยาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง เกิดความสะดวกและคล่องตัว รวมทั้งเป็นการประหยัดงบประมาณในการเดินทางไปราชการและเป็นการประหยัดเวลาที่จะต้องใช้ในการเดินทางด้วย นอกจากนี้ในการดำเนินคดีในชั้นพนักงานอัยการและในชั้นศาลที่จะต้องฟ้องคดีในท้องที่ที่เกิดเหตุที่อยู่ในส่วนภูมิภาคก็จะได้รับความสะดวกและคล่องตัวเช่นเดียวกัน

5) การจัดตั้งสถาบันการฝึกอบรมขึ้นในกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้และสร้างความเชี่ยวชาญในการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมที่เป็นคดีพิเศษ ซึ่งเป็นความรู้เฉพาะด้าน การอบรมปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน การฝึกการใช้เครื่องมือพิเศษและเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งการศึกษาวิเคราะห์วิจัยและการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาในคดีต่างๆ ที่น่าสนใจ เพื่อนำมาปรับปรุงเป็นแนวทางในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและให้เจ้าหน้าที่ทั้งหมดมีมาตรฐานการทำงานเดียวกันหรือใกล้เคียงกันต่อไป

6) การเพิ่มเติมคุณสมบัติพิเศษสำหรับตำแหน่งอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 15 และมาตรา 16 ได้กำหนดคุณสมบัติพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เพิ่มเติมจากคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนไว้แล้ว ดังนั้น ในส่วนของตำแหน่งอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษก็ควรมีการกำหนดคุณสมบัติพิเศษไว้ด้วย เช่น ในเรื่องของประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถทั้งด้านการบริหาร ด้านการสืบสวนสอบสวน คุณธรรมจริยธรรม และเรื่องของผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นต้น รวมทั้งต้องมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีผู้นำองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีความเป็นอิสระและยากต่อการถูกแทรกแซงจากปัจจัยต่าง ๆ

7) การจัดทำหรือปรับปรุงแก้ไขระเบียบที่เกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการภายในกรมสอบสวนคดีพิเศษให้มีความชัดเจน รวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใส ปราศจากการแทรกแซงและ

สามารถตรวจสอบได้ เพื่อแก้ไขปัญหาคัดแย้งที่เกิดขึ้นของบุคลากรภายในหน่วยงานและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ที่มีคุณสมบัติพิเศษเพิ่มเติมแตกต่างจากข้าราชการพลเรือนทั่วไป ดังนั้น จึงควรมีหลักเกณฑ์เฉพาะที่เหมาะสมกับภารกิจอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ซึ่งบุคลากรทั้งสองประเภทเองก็มีบทบาทที่แตกต่างกันในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดต้องเป็นหลักเกณฑ์ที่บุคลากร โดยทั่วไปในกรมสอบสวนคดีพิเศษยอมรับได้ นอกจากนี้ควรมีการจัดทำระเบียบการมอบหมายคดีให้ผู้รับผิดชอบเพื่อแก้ไขปัญหาคัดค้านการเลือกปฏิบัติในการมอบหมายงานและเป็นการป้องกันการแทรกแซงคดีได้ระดับหนึ่ง และทำให้การมอบหมายคดีเกิดความชัดเจนและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งควรมีระเบียบว่าด้วยการควบคุมดูแลผู้ต้องหาและของกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่เป็นเจ้าของคดีจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมดูแลผู้ต้องหาและของกลางในคดีเอง โดยเฉพาะของกลางในคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องรับผิดชอบตั้งแต่ในชั้นยึดของกลางจนกระทั่งมีคำสั่งเกี่ยวกับของกลางดังกล่าวในชั้นอัยการหรือชั้นศาล ซึ่งเป็นภาระในการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่งและหากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีเจตนาไม่สุจริตก็จะเป็นช่องทางในการทุจริตได้โดยง่าย ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทั้งสองเรื่องเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นระบบ จึงควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมดูแลผู้ต้องหาและของกลางให้มีผู้รับผิดชอบและวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนและมีสถานที่เก็บของกลางที่เป็นมาตรฐานและปลอดภัย

8) ควรสร้างระบบสนับสนุนในเรื่องการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์และการสนับสนุนข้อมูลที่สำคัญในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ รวมทั้งงานสนับสนุนในเรื่องงบประมาณและการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้ เนื่องจากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและน่าเชื่อถือ ปัจจุบันในการทำงานดังกล่าว กรมสอบสวนคดีพิเศษ ต้องไปขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ซึ่งจะเกิดความล่าช้าจนพยานหลักฐานถูกทำลายหรือเสียหายไปแล้ว ดังนั้น หากกรมสอบสวนคดีพิเศษมีบุคลากรทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และมีห้องปฏิบัติการตรวจพิสูจน์เบื้องต้นที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ก็จะช่วยให้สามารถสนับสนุนการทำงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้รวดเร็วขึ้น รวมทั้งการเชื่อมต่อข้อมูลที่สำคัญในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เช่น ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ข้อมูลการตรวจสอบประวัติ ลายพิมพ์นิ้วมือผู้ต้องหา ข้อมูลหมายจับ ข้อมูลอาวุธปืน ข้อมูลทะเบียนรถยนต์ ข้อมูลใบอนุญาต ขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ และข้อมูลการจดทะเบียนบริษัทฯ เป็นต้น ให้สามารถมีการใช้งานได้เป็นอย่างดี ประสิทธิภาพก็จะทำให้การทำงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีความสะดวกขึ้น นอกจากนี้

ควรมีบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านอำนาจการที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการงบประมาณและการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้งานสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเกิดประสิทธิภาพและส่งผลทำให้การปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวนเกิดความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2541). **กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- กองนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2538). **103 ปีกระทรวงยุติธรรม**.
กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- กองวิจัยและวางแผน กรมตำรวจ. (2536). **แผนแม่บทกรมตำรวจ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2535-2539**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ.
- จิตติ ดิงศรัทย์. (2529). **หลักวิชาชีพนักกฎหมาย**. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2538). **100 ปี แห่งการปฏิรูประบบราชการ วิวัฒนาการของอำนาจรัฐและ
อำนาจเมือง**. กรุงเทพมหานคร: สุขุมและบุตร.
- ธาริต เพ็งดิษฐ์. (2548). **มารู้จักกฎหมาย FBI เมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมนิติ.
- ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล. (2540). **เหยี่ยวหลังดูกฎหมายและความยุติธรรม**. กรุงเทพมหานคร:
พี.เจ.เพลท เซสเซอร์.
- พูนศักดิ์ วรรณพงษ์. (2534). **กฎหมายกับการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: สารมวลชน.
- _____. (2535). **ห้วงหน้าพระร่วงหลัง: การศึกษาแนวคิดที่เป็นมิติใหม่ทางสังคมวิทยา
การเมืองไทยในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร: ศรีเอทีพี พิมพ์ซิ่ง.
- _____. (2540). **จากคดีพระปกเกล้าฯก้าวมาสู่ Professional Solidarity ขอบรรดาผู้พิพากษา
ทั้งหลายศาลแพ่งกรุงเทพใต้**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- วิษณุ เครืองาม (2530). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพมหานคร:
นิติบรรณการ.
- ศุภชัย ยาวะประภาส และคณะ. (2540). **โครงการศึกษาเพื่อจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สุรพล ไตรเวทย์. (2547). **การสอบสวนคดีพิเศษ**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สล้าง บุนนาค. (2540). **การสังคดีตาม ป.วิ อาญา มาตรา 145 โดยไม่ผ่านกระบวนการ**

กลิ่นกรองและคานอำนาจ. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
 สุวรรณ สุวรรณเวช. (2532). ประวัติและวิวัฒนาการของตำรวจไทย.
 กรุงเทพมหานคร: อรุณสภาลาดพร้าว.

บทความ

- โกคิน พลกุล. (2530, สิงหาคม). “นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนฝรั่งเศส.” วารสารกฎหมายปกครอง, ปีที่ 6, ฉบับที่ 2. หน้า 309.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2531). “ข้อความคิดเกี่ยวกับการควบคุมกำกับทางปกครอง.” ในรวมบทความในโอกาสเกษียณอายุราชการ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์. หน้า 209-219.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2532, ธันวาคม). “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับองค์การมหาชนอิสระ.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 9, ฉบับที่ 4. หน้า 59.
- สุรพล นิติไกรพจน์. (2532, ธันวาคม). “ข้อความคิดบางประการเกี่ยวกับการกำกับดูแล (tutelle).” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 19, ฉบับที่ 4. หน้า 88.
- สุรพล นิติไกรพจน์. (2532, มีนาคม). “วิฤตการณ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจไทย.” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 19, ฉบับที่ 1. หน้า 91-93.

รายงานการวิจัย

- พูนศักดิ์ วรรณพงษ์. (2537). แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ชาติ (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์ เสนอต่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร). กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภา.
- _____. (2537). แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ชาติ (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์ เสนอต่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร). กรุงเทพมหานคร: ศรีเอทีฟ พับลิชชิ่ง.
- วิษณุ วัลญญ. (2538). องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เอกสารอื่น ๆ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2538, 27-31 มีนาคม). **อัยการกับกระบวนการยุติธรรม**

(เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องกระบวนการยุติธรรมและพัฒนาการขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง คณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา).

คณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา. (2528). **กระบวนการยุติธรรมและ**

พัฒนาการขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง (รายงานการประชุมทางวิชาการและสรุปผลการพิจารณาคดีศึกษา). กรุงเทพมหานคร: เค.พี.พรินติ้ง.

_____. (2541). **การจัดองค์กรในการบริหารงานยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย** (รายงานการสัมมนาทางวิชาการ). กรุงเทพมหานคร: เค.พี.พรินติ้ง.

คณิง ฤาไชย. (2538, 27-31 มีนาคม). **หลักการและเหตุผลในการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธี**

พิจารณาความอาญา (เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องกระบวนการยุติธรรมและและพัฒนาการขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง คณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา).

ชิตชัย วรรณสถิต. (2538, 27-31 มีนาคม). **พล.ต.ต. ตำรวจกับกระบวนการยุติธรรม**

(เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องกระบวนการยุติธรรมและและพัฒนาการขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่งคณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา).

วิชัย สังข์ประไพ. (2538, 27-31 มีนาคม). **ภาพรวมของกระบวนการยุติธรรม**

(เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องกระบวนการยุติธรรมและและพัฒนาการขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง คณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา).

ศิริ บุญถิ่นnth. (2541, 23 มีนาคม). **อัยการญี่ปุ่น แปลและเรียบเรียงจาก Public Information and**

Foreign Liaison Office, Ministry of Justice, (Tokyo, 1996) (เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การจัดองค์กรในการบริหารงานยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คณะกรรมการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา).

_____. (2541, 23 มีนาคม). **กระทรวงยุติธรรมสาธารณรัฐเกาหลี** (เอกสารประกอบการสัมมนา

ทางวิชาการ เรื่อง การจัดองค์กรในการบริหารงานยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย คณะกรรมการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา).
สุทัศน์ เงินหมื่น. (2541,18 สิงหาคม). โฉมหน้ากระทรวงยุติธรรมใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญ
(เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยใน
ศตวรรษหน้า สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด).

กฎหมายอื่นๆ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-ชื่อสกุล

พันตำรวจโทวันนพ สมจินตนากุล

วัน เดือน ปีเกิด

8 มกราคม 2505

วุฒิการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ประวัติการรับราชการ

รับราชการตำรวจ 18 ปี
รับราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม
ในตำแหน่งผู้อำนวยการส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญา 1
สำนักคดีทรัพย์สินทางปัญญา และผู้อำนวยการส่วน
คดีอาญาพิเศษ 1 สำนักคดีอาญาพิเศษ

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ 5
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.)